

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İZMİR İLİ LİSE ÖĞRENCİLERİNDE BENLİK İMAJI - BAŞARI İLİŞKİSİ

41369

Hazırlayan
A. Gülay ERDİNÇ

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Melahat KÖKTÜRK SUVARLI

İZMİR - 1995

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "İzmir İli Lise Öğrencilerinde Benlik İmajı - Başarı İlişkisi" adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

...../...../.....

A. Gülay Erdinç

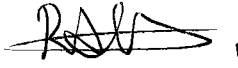

TUTANAK

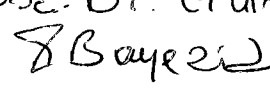
Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/...../19..... tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliği'nin maddesine göre..... Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi 'ın..... konulu tezi incelenmiş ve aday ...4.../...5.../...1995... tarihinde, saat 14:30 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra60.... dakikalık süre içinde tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerince sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin ...gerekli..... olduğuna oybirliği..... ile karar verildi.

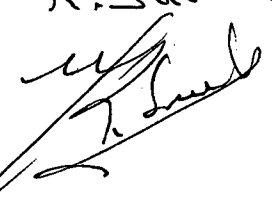
BAŞKAN

Doç. Dr. Rengin Akkaya

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Gülnur Bayezid

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Melâhat K. Suvanlı

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN	Merkezimizce doldurulacaktır.
Soyadı : ERDİNÇ Adı : A. Gülay	Kayıt No: 41369
TEZİN ADI Türkçe : İzmir ili Lise Öğrencilerinde Benlik İmajı - Başarı İlişkisi Yabancı Dil : Relationship Between Self - Image and Academic Achievement of High School Student at İzmir Province	
TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Doçentlik ☐ Tıpta Uzmanlık ☐ Sanatta Yeterlilik ☐	
TEZİN KABUL EDİLDİĞİ Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi Fakülte : Eğitim Fakültesi Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü Diğer Kuruluşlar : Tarih :	
TEZ YAYINLANMIŞSA Yayınlayan : Basım Yeri : Basım Tarihi : ISBN :	
TEZ YÖNETİCİSİNİN Soyadı, Adı : KÖKTÜRK SUVARLI, Melahat Ünvanı : Yrd. Doç. Dr.	

TEZİN YAZILDIĞI DİL : TÜRKÇE	TEZİN SAYFA SAYISI : 112
TEZİN KONUSU (KONULARI) 1- Lise Öğrencilerinde Benlik İmajı- Başarı İlişkilerinin Bazı bağımsız değişkenlerce incelenmesi 2- 3-	
TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER : 1- Benlik 2- Benlik İmajı (kavramı) 3- Ergenlik 4- Akademik (okul) başarı 5- <u>Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.</u>	
İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER : (Konuyla ilgili yabancı indeks abstrak ve thesaurus'ları kullanınız.) 1- Self - image (self concept) 2- Academic achievement 3- Adolescence 4- 5- <u>Başka vereceğiniz anahtar kelime varsa lütfen yazınız.</u>	
1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum ☐ 2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümün fotokopisi alınabilir. ☐ 3- Kaynakça gösterilmek şartıyla tezin tamamının fotokopisi alınabilir. ☐ Yazarın İmzası : Tarih:	

ÖZET

Bu araştırmada, Lise öğrencilerinde Benlik İmajı - Başarı İlişkisi incelenmeye çalışılmıştır. Bu genel çerçevede lise öğrencilerinin benlik kavramı ve akademik başarılarının cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey, kardeş sayısı, doğum sırası, aile ilişkileri, başarı algısı vb. değişkenlere bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

Öğrencilerin benlik kavramı düzeylerini ölçmek amacıyla Offer Benlik İmajı Envanteri (O.B.İ.E.) kullanılmıştır. Akademik başarıyı ölçmek için de okul kayıtlarından yararlanmış, öğrencilerin lise birinci dönemden itibaren üç döneme ait not ortalamaları alınmıştır.

Araştırma 1993-1994 öğretim yılının ikinci semestrinde İzmir İli metropol alanda bulunan altı ayrı lisede gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubu olarak lise ikinci sınıfa devam eden 138 erkek 136 kız olmak üzere 274 öğrenci alınmıştır.

Benlik kavramı ile ilgili bulgularda sosyo ekonomik düzey, cinsiyet, aile ilişkileri algısı ve başarı algısı istatistik açıdan anlamlı farklılaşmaya yolaçmıştır. Akademik başarı ile ilgili bulgularda da cinsiyet, kardeş sayısı, annenin babanın öğrenim durumu, annenin çalışıp çalışmaması, bölüm, seçeceği dal ve başarı algısı istatistik açıdan anlamlı farklılaşma göstermiştir.

Araştırmada kendini başarılı olarak algılayan öğrencilerin benlik kavramları belirgin bir şekilde daha yüksek bulunmuştur. Bu da benlik kavramı ile başarı arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu düşündürmektedir.

Akademik başarı ile Benlik Kavramının Eğitsel ve Mesleki Amaçlar, Dış Dünyaya Hakimiyet, Üstün Uyum alt skalalarında korelasyon gösterdiği, diğer alt skalalarda anlamlı korelasyon göstermediği bulunmuştur.

ABSTRACT

In this study the relationship between the self-image and achievement of the high school students have been analyzed in this general framework it was tried to find out whether the self-image and academic achievements of the high school students is related to their gender, age, socio-economic level, the number of siblings, the order of their births, family relations success perceptions and so on.

To measure the self-image levels of the students Offer self-image questionnaire has been employed. The school registrations, the high school grade their academic achievement averages of the first three terms have been used to assess.

This study has been realized in six different high school situated in the metropolis of İzmir in the second term of the academic year of 1993-1994. Total 274 students, 138 boys and 136 girls who attended the second year of high school constituted the experimental group.

A meaningful statistical difference has been found out amongst the self-image concept findings in socio-economic, family relations perception, siblings and achievement. It was also found out that there was a meaningful statistical difference for findings about academic achievement in siblings, number of children, educational level of parents, whether their mothers are working or house wives, high school branches, the branch for attendance to the university and perception of success.

The study has found out that the subjects who perceive themselves as successful have higher self-image about themselves. This indicates that there is a direct correlation between the self-image and achievement.

The positive correlation between the academic achievement and the self-image is on the subscales of the educational and professional purposes, of that dominates the social world, and of the integration and the other sub-scales do not have any correlation's at all.

ÖNSÖZ

Ülkemizde nüfusun büyük çoğunluğunu genç nüfus oluşturmaktadır. Bu yüzden bugünün gençliğini daha iyi anlayabilmek geleceğimizin temellerinin sağlam atılması açısından önem taşımaktadır. Yeni kuşakların psikolojik yönden olumlu bir gelişim gösterebilmesi eğitim anlayışımızın da temelini oluşturmaktadır. Çünkü toplumun devamını sağlayacak olan gençler sağlıklı geliştiği ölçüde ekonomik, kültürel ve sosyal yapının pozitif yönde etkileneceği düşünülmektedir.

Bireyin davranışlarını, uyumunu etkileyen, önemli bir kişilik boyutu olan benlik kavramının gençlerdeki gelişimini anlayabilmek sağlıklı bir toplumun adımını oluşturacağından böyle bir araştırmaya gereksinim duyulmuştur.

Benlik imajı (kavramı) başarı arasındaki ilişkiyi ve benlik kavramını etkileyebilecek değişkenleri ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmanın anne, baba, öğretmen ve uzmanlara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Çalışmalarında bana yardımcı olan, bilgi öneri ve eleştirilerini esirgemeyen tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Melahat KÖKTÜRK SUVARLI'ya, uygulamalarda yardımcı olan rehber öğretmen ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Ayrıca öğrenim hayatımda her zaman yanımda olan ve beni destekleyen aileme sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

A. Gülay ERDİNÇ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

TUTANAK

ÖNSÖZ

TABLolar LİSTESİ

I. BÖLÜM

GİRİŞ	1
PROBLEM	1
I.1. KONUyla İLGİLİ YAYINLAR	3
I.1.1. Benlik Kavramına (İmajına) İlişkin Bilgiler	3
I.1.2. Ergenlik Dönemi Gelişimi ve Özellikleri	14
I.1.3. Akademik Başarı ile İlgili Görüşler	17
I.2. KONUyla İLGİLİ BAZI ARAŞTIRMALAR	19
I.2.1. Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar	19
I.2.2. Yurtiçinde Yapılmış Araştırmalar	23
I.3. ARAŞTIRMANIN AMACI	27
I.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	28
I.5. SAYILTILAR	29
I.6. SINIRLILIKLAR	29
I.7. TANIMLAR	30

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	31
II.1. EVREN VE ÖRNEKLEM	31
II.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	32

Offer Benlik İmajı Envanteri (O.B.İ.E.)

II.3. UYGULAMA	37
II.4. VERİLERİN ANALİZİ	38

III. BÖLÜM

BULGULAR	39
III.1. Benlik Kavramı İle İlgili Bulgular	39
* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Okul sosyo-ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Analizi	39
* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenlerine Göre Analizi	41
* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Yaş Değişkenine Göre Analizi	43
* Öğrencilerin benlik Kavramı Örüntülerinin Cinsiyete Göre Analizi.	46
* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Doğum Sırasına Göre Analizi	48
* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Kardeş Sayısına Göre Analizi	50
* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Babanın Öğrenim Durumuna Göre Analizi	52
* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Annenin Öğrenim Durumuna Göre Analizi	55
* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Babanın Mesleğine Göre Analizi	58
* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Annenin Çalışıp Çalışmamasına Göre Analizi	60
* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Aile İlişkileri Algısına Göre Analizi	62

* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Okuduğu Bölüme Göre Analizi	65
* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Üniversitede Seçmeyi Düşündüğü Dal'a Göre Analizi	67
* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Branşı Seçme Nedenine Göre Analizi	69
* Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Okul Başarı Algısına Göre Analizi	72
III.2. Akademik (Okul) Başarı Puanı İle İlgili Bulgular	76
* Öğrencilerin Başarı Puanlarının okul Sosyo-Ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Analizi	76
* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Analizi	77
* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Yaş Değişkenlerine Göre Analizi ..	78
* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Cinsiyete Göre Analizi	78
* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Kardeşler Arası Doğum Sırasına Göre Analizi	79
* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Analizi	79
* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Analizi	80
* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Annenin Öğrenim Durumuna Göre Analizi	81
* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Babanın Mesleğine Göre Analizi ..	81
* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Annenin Çalışıp Çalışmamasına Göre Analizi	82
* Öğrencilerin Başarı Puanının Aile İlişkileri Algısına Göre Analizi.....	82
* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Analizi..	83

* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Öğrencinin Üniversitede Seçeceği Dal Değişkenine Göre Analizi	84
* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Branşı Seçme Nedenine Göre Analizi	84
* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Başarı Algısına Göre Analizi	85
III.3. Öğrencilerin OBİE'nin alt skalalarından aldıkları puanların Başarı Puanları ile Korelasyonlarının Analizi	86

IV. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM	88
--------------------------------	----

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER	101
--------------------------------	-----

ÖZET	104
-------------------	-----

KAYNAKÇA	106
-----------------------	-----

EKLER

1. Kişisel Bilgi Alma Formu

2. Offer Benlik İmajı Envanteri

TABLolar LİSTESİ

TABLO NO

Sayfa No

1. Öğrencilerin Devam Ettikleri Liseler Ve Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Öğrenci Dağılımları	31
2. Öğrencilerin Benlik Kavramının OBİE'nin Alt Skalaları İle Okul Sosyo-Ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımları	40
3. Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin Alt Skalaları İle Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenine Göre Dağılımları	42
4. Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin Alt Skalaları İle Yaş Değişkenlerine Göre Dağılımları	44
5. Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin Alt Skalaları İle Cinsiyete Göre Dağılımları	47
6. Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin Alt Skalaları İle Doğum Sırasına Göre Dağılımları	49
7. Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin Alt Skalaları ile İlk Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Dağılımları	51
8. Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin Alt Skalaları İle Babanın Öğrenim Durumuna Göre Dağılımları	53
9. Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin Alt Skalaları İle Annenin Öğrenim Durumu Değişkenlerine Dağılımları	56
10. Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin Alt Skalaları İle Babanın Mesleği Değişkenlerine Göre Dağılımları	59
11. Öğrencilerin Benlik Kavramının O.B.İ.E.'nin Alt Skalaları İle Annenin Çalışıp Çalışmaması Değişkenine Göre Dağılımları (t-Testi)	61
12. Öğrencilerin Benlik Kavramının O.B.İ.E.'nin Alt Skalaları İle Aile İlişkileri Algısına Göre Dağılımları	64
13. Öğrencilerin Benlik Kavramlarının O.B.İ.E.'nin Alt Skalaları İle Bölüm Değişkenine Göre Dağılımları	66

TABLO NO**Sayfa No**

14. Öğrencilerin Benlik Kavramlarının O.B.İ.E.'nin Alt Skalaları İle Üniversitede Sececeği Dal Değişkenlerine Göre Dağılımları	68
15. Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin Alt Skalaları İle Baranşı Seçme Nedeni Değişkenine Göre Dağılımları	71
16. Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin Alt Skalaları İle Başarı Algısı Değişkenine Göre Dağılımları	75
17. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Okul Sosyo-Ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımları	76
18. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Algılanan Sosyo Ekonomik Düzey Değişkenlerine Göre Dağılımları	77
19. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Dağılımları	77
20. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımları (t-Testi) ...	78
21. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Doğum Sırasına Göre Dağılımı	78
22. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Dağılımları	79
23. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Babanın Öğrenim Durumuna Göre Dağılımları	80
24. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Dağılımları	80
25. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Babanın Mesleği Değişkenine Göre Dağılımları	81
26. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Annenin Çalışıp Çalışmaması Değişkenine Göre Dağılımları (t-Testi)	82
27. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Aile İlişkileri Algısına Göre Dağılımları	82
28. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Dağılımları ...	83

TABLO NO**Sayfa No**

29. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Üniversitede Seçeceği Dal Değişkenine Göre Dağılımları	83
30. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Branşı Seçme Nedeni Değişkenine Göre Dağılımları	84
31. Öğrencilerin Başarı Puanlarının Başarı Algısı Değişkenine Göre Dağılımları	85
32. Öğrencilerin Offer Benlik İmajı Envanteri Alt Skalaları Benlik Puanları İle Başarı Puanlarının Korelasyon Tablosu	87

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi kavramsal olarak ortaya konmakta, araştırmanın amaçları, sayıtları ve kapsamı belirtilmekte gerekli tanımlar yer almaktadır.

PROBLEM

İnsanoğlu canlı varlıklar içerisinde kendini tanımlama ve kimlik kavramı geliştirme ihtiyacı içinde olan tek varlıktır. Bu ihtiyacın sonucu olarak da sürekli olarak "ben kimim" sorusunu sormuştur. Bu soru insanoğlunun varoluşundan bu yana sorulduğu halde kimlik kavramına dönük bilimsel çalışmaların tarihçesi çok yeni sayılır (İnanç, 1992, s : 70).

Son yıllarda psikolog ve sosyologlar önemli bir kişilik boyutu olan benlik kavramı ile ilgili çalışmalara ağırlık vermişlerdir.

Sosyolojik yönelişi benimseyen kuramcılar çocuğun kendisi hakkında geliştirdiği kavramların, çevresindeki kişilerin onu değerlendirişine göre biçimlendiğini savunmaktadır. Çocuk öncelikle kendi çevresinde bulunan ana-baba ve kardeşlerini gözleyerek onların davranışlarını oyun içinde taklit etmekte, kendisi için önemli olan bu kişilerin davranışlarını özümseyerek rol oynamakta ve giderek kendisini rolünü oynadığı kişi gibi görmeye başlamaktadır (Gergen, 1971).

Mead (1934) "Zihin, Benlik ve Toplum" adlı eserinde bireyin kendisi hakkında geliştirdiği tepkilerin diğer insanların ona bakışına göre biçimlendiğini ileri sürmüştür. Mead, özellikle bireyin yakın çevresindeki kişilerin birey hakkındaki

görüşleri ve bireye yönelik davranışlarıyla onu değerlendiriş biçimlerinin birey tarafından özömsendiğini ve benlik kavramının bu değerlendirmelerin bir yansıması olarak ortaya çıktığını savunmuştur (Can, 1991 s : 8).

Rogers (1951)da benliğe benzer bir şekilde açıklar. "Benlik kavramının gelişimi, bireyin çevresiyle olan yaşantılarını algılayış biçimlerine göre oluşan dinamik bir süreçtir" der (Can, 1991 s:8).

Erickson da 12-20 yaşlar arasında ego kimliğinin belirginleştiğini öne sürer. Birey bu dönemde bir benlik duygusu kavramı geliştirirken ne olduğu, ne olmadığına neler yapılabileceği ya da neler yapamayacağını farkına varmaya başlar. Ergenlik ve gençlik dönemindeki başarısızlık, kimlik karmaşasını gündeme getirir ki, Erickson'a göre bu karmaşa bireyde gerçekte varoluş duygusunun gelişimini engeller (Hansen ve diğerleri, 1983 s : 44).

Sağlıklı bir kişilik gelişiminde, benlik kavramının önemli bir yeri vardır. Özellikle ergenlik döneminin bireyin kendi benliğini tanıması ve kabul etmesi önemli bir gereksinim olarak ortaya çıkmaktadır. Ergen önceki dönemlerde takındığı rol ve becerileriyle bundan böyle yükleneceği rol ve sorumlulukları karşılaştırır. Daha önce yaşamış deneyimler ve edindiği bilgiler doğrultusunda kendi konumunu tanımaya, çevresi ile ilgili bilgileri yeniden değerlendirmeye ve uyum çabalarının son denetimini yapmaya çalışır. Uygun ve gerçekçi bir benlik kavramı geliştirebilmek için kendisine sıkça nasıl biri olduğu ve gelecekte ne olmak istediği konusunda sorular sorar.

Bireyin yaşamdaki başarısını ruh sağlığını, çevresine uyumunu doğrudan etkileyen benlik kavramını bireyin içinde yaşadığını çevre koşullarından ayrı düşünmek güçtür. Gelişim yılları içinde okul, öğretmen, çevredeki yetişkinler gencin kişilik gelişiminde önem taşımaktadır.

Bireyin öğrenim hayatını sürdürmede başarıdan emin olup olmaması birçok etmene bağlı olmaktadır. Bruck (1975), Hamache (1960) gibi birçok araştırmacı okulda başarısız olan çocukların başarılı olanlara oranla kendilerini daha az beğendiklerini ortaya koymuştur (Akt. Doğrusal, 1987 s : 3). Baymur (1978) benlik kavramının okul başarısını en azından zeka kadar etkilediğini ortaya koymuştur.

Bugüne değin, araştırmacılar ergenin düşüncelerinin odak noktası durumuna gelen benliğini arama çabalarına değişik bakış açıları ile değinmişler ve benlik kavramını etkileyebileceği düşünülen pekçok değişkenle ilişkisini araştırmışlardır.

Bizim araştırmamızda da Lise öğrencilerinde benlik imajı (kavram) ile başarı arasındaki ilişki üzerinde durulmuş ve bunları etkileyebileceği düşünülen değişkenler araştırılmıştır.

I.1. KONUyla İLGİLİ YAYINLAR

Bu bölümde benlik kavramı, Ergenlik ve Akademik Başarı ile ilgili kuramsal kaynaklar özetlenmiştir.

I.1.1. Benlik Kavramına İlişkin Bilgiler

Son yıllarda benlik konusu oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Psikolojinin diğer alt alanlarında ve birçok psikolojik ekolde önemle üzerinde durulmakta, konuyla ilgili çalışmalar çoğalmaktadır.

Her ne kadar benlik konusu son yıllarda öne çıkmış olsa da benlik konusuna ilişkin çağdaş düşüncenin kökenleri çok eskilere dayanmaktadır. Düşünürler "beden" ve "ruh" olarak insanın iki ayrı yönünden söz etmişler ve genellikle de

insanın "ruh" unu ya da düşünebilme yönünü benlik kavramıyla eş anlamlı tutmuşlardır (Diggory, 1966).

Psikoloji alanında böyle geniş yer verilen benlik kavramını ayrıntılarıyla inceleyen ilk psikolog olarak William James kabul edilmektedir. James benlik kavramının belirgin olmamasından yola çıkarak, benliği iki kategoriye ayırarak incelemiştir.

Bilinen olarak ben ya da "me" (amprık ego)

Bilen olarak ben ya da "I" (pür ego)

"Benim parmağım", "benim vücudum" gibi benliğin obje, yani nesnel yönünü oluşturan kısma amprık ego denmiştir. Benliğin bu nesnelliğini "bilen", "düşünen", bunlara "anlam veren" varlığa ya da özneye de pür ego demiştir.

James amprık ego'yu yani "me" yi daha iyi anlayabilmek için oluşumunu bölümlere ayırarak incelemiştir : Bunlar ;

1. "Amprık Ego"yu oluşturan öğeler : a) Maddi öge : Bedeni, giysileri b) Toplumsal öge : İnsanın çevresi, dostları tarafından bilinen yönü c) Manevi öge: Bireyin coşkuları, arzuları.

2. "Amprık Ego"yu oluşturan öğelerin bireyde uyandırdığı duygular. Kendinden hoşnut olması vb.

3."Amprık Ego"yu oluşturan öğelerin oluşturduğu davranışlar. Bu davranışlar benliği arama ve gelişmeye yönelik olmaktadır (Öner, 1987 s: 68).

James'ten sonra benlik kavramına yaklaşan önemli kişilerden biri Cooley (1968)'dir. Cooley'e göre kişinin benlik kavramı içinde bulunduğu toplumsal ortamlardan soyutlanamaz. Cooley'in ortaya attığı "ayna benlik" kavramı kişinin etkileşimde bulunduğu diğer insanların kendisini nasıl algıladıklarını ve nasıl

değerlendirdiklerini yansıtan bir kavramlaştırmadır. Cooley'in "ayna benlik" kavramı üç temel öge den oluşmaktadır.

1. Kişinin başkalarının nasıl algılandığına ilişkin tasarımı.
2. Başkalarının kişinin davranışları hakkında vardığı yargının kişide yarattığı tepki.
3. Benliğe ait, utanma ya da gurur duyma gibi geliştirilen duygular.

Cooley benliği, bireyin davranışlarını bütünleştiren ve güdüleyen bir öge olarak açıklamış ve içgüdüsel bir özellik taşımakla birlikte, bilinçli bir süreç olarak görmüştür. Cooley de James ve diğer birçokları gibi kişinin kendini değerlendirmesini, bir insan olarak kişinin kendi varlığını sürdürmesine yönelik olan doğuştan ve işlevsel bir güdü olarak görmektedir (Öner, 1987 s: 70).

Mead'de (1968), Cooley gibi benliğin toplumsal bir görüntü olduğunu söylemektedir. Mead benliği "I" ve "Me" olmak üzere ikiye ayrılarak incelenmiştir. "Me" benliğin başkalarının tutum ve görüşlerine değer veren yönüdür. Bu aynı zamanda benliğin geleneksel ve edilgen yanıdır. "I" ise benliğin içinden geldiği gibi davranan etkin ve yaratıcı olan yönüdür. Mead'e göre benliği toplumsal yaşantının dışında düşünmek mümkün değildir. Toplumsal yaşantının olmadığı yani iletişimin bulunmadığı yerde benlik bilincinin oluşacağını düşünemeyiz. Benlik oluştuktan sonra kişi, diğerleriyle olduğu gibi kendisiyle de iletişim kurabilir. Kendisiyle kurulan iletişim sonsuza dek sürmez, mutlaka bir süre sonra bu iletişim başkalarıyla kurulan toplumsal iletişim biçimine dönüşmesi gerekir. Yoksa kişilerde akıl hastalıkları belirtileri ortaya çıkabilmektedir (Öner, 1987 s: 70; Cüceloğlu, 1984 s: 32).

James ve Cooley ile aynı dönemlerde Freud ego kavramına eğilmiştir. Freud'un kuramında benlik (self) ve ego, yapıları bakımından birbirlerine benzemekle birlikte farklılıklar da göstermektedir. Benlik; ego, id ve süper

ego'yu içeren bir yapıdır. Benlik hem bilinçli hem bilinçsiz görüngüleri içerirken, ego bilinçli görüngüleri içermektedir. Freud'un "süper ego" ve "ego ideal" kavramları "benlik" yargısının yer aldığı "sosyal benliği" temsil etmektedir (Öner, 1987 s : 72).

Jung'un kuramında "benlik" kişiliğin bütünüdür. Benlik kişiliğin odak noktasıdır ve diğer sistemler onun çevresinde kümeleşirler. Bu sistemleri bir bütün olarak tutan, kişiliğin bütünlüğünü, dengesini ve sürekliliğini sağlayan benliktir. Jung'a göre, bireyleşmiş insan, toplumsal gerçeklerin farkında olan ve onlarla bazen kabul edip bazen karşı çıkarak başedebilen kişidir. Ancak bunu yaparken benliğini yitirmez. Toplumu ve toplumun kendisine verdiği bir rolü ençok benimsediği durumlarda bile, kendi benliğini toplumdan ayrı bir bütün olarak algılar. Ona göre self yaşamın amacı ve bireyleşmiş olmanın gerçek anlatımıdır (Geçtan, 1988, s : 97).

Adler, benliği yorumlama yeteneğine sahip ve organizmaya anlamlı bir hayat sağlamaya çalışan özel bir dizge olarak tanımlayıp, "yaratıcı benlik" kavramını ortaya çıkarmıştır. Bütünleşme ve bağdaşıklık sağlanmış olan yaratıcı ben, kişiliğin öncüsüdür. Benliğin yaratıcı yönünü tanımlayabilmek güçtür. Bu yaratıcılığı göremeyiz, ancak onun etkilerini görürüz. Birey, kişiliğini doğuştan itibaren sahip olduğu yaşantılarından kurar. Yaşama anlam veren bireyin yaratıcı benliğidir. Ayrıca yaratıcı benlik yaşamın etkin olan temelidir (Hall ve Lindzey, 1970). Adler'in getirdiği diğer bir kavram olan "yaşam biçimi" kavramını "yaratıcı ben" kavramından ayırtetmek oldukça güçtür. Yaşam biçimi, çocukluk dönemindeki etkileşimler sonucu kişinin geliştirdiği kendine özgü bir davranış örüntüsüdür. Bireyin amaçlarını, kendisine ve dış dünyasına ilişkin görüşlerini, amaçlarına ulaşmak için edindiği alışılmış davranışları içerir. Adler'in yazılarında benlik ya da ego, kişilik, genel tutum gibi kavramlarla eş anlam taşımaktadır (Akt. Torucu, 1991, s : 23).

Benlik gelişimi konusunda daha iyimser görüşler ileri sürmüş olan Horney'e göre, bireyde doğuştan kendini geliştirme gücü mevcuttur. Benliğin kusurlu gelişimi ile, çocukluk yıllarındaki temel gereksinimlerin yeterince karşılanmamış olması arasında önemli ölçüde bir ilişki görmekle birlikte, ilk çocukluk yıllarında benliğin gelişimini tamamladığı kanısında değildir. Horney, benliğin orta yaşta hatta yetişkinlikte de gelişimini sürdürdüğünü belirtilir (Akt. Güven, 1993, s: 10).

Horney (1968), bireyde en canlı olan odak noktasının "gerçek benlik" olduğunu ileri sürmüştür. "Gerçek benlik", duyguların kendiliğindenliğini ifade eder. Gerçek benlik bir zayıflama gösterdiğinde, birey kendi benliğine yabancılaşır, yöneten olmak yerine yönetilen olmayı yeğler. Ya da birey aşırı derecede etkin davranarak gerçek benliğinden yine uzaklaşır; görkempliliğe ulaşmaya çabalarken kendine iyice yabancılaşır ve başka kalıba girer (Öner, 1987 s: 73).

Horney "ego ideali" kavramının tanımında Freud'dan farklı bir görüş ileri sürmüştür. Freud'a göre "ego ideali", benliğin doğal bir parçasıdır ve sürekli olarak kusursuza ulaşmaya çabalar. Horney'e göre bu durum neurotik kişiler için geçerlidir. Ego ideali, kendini kabul etmeyen bir benliğin ulaşmaya çabaladığı ütöpic bir amaçtır (Yanbastı, 1990).

Fromm ve Sullivan benlik kavramını sosyolojik bir açıdan ele almışlardır.

Fromm, benliğin gelişimi ile ilgili olarak, "yalnızlık", "dışlanma", "ait olma duygusu" ve "yaşamın anlamı" gibi bir takım varoluşcu kavramlar üzerinde durmuştur (Corey, 1982 s: 44). Fromm'a göre bireyin benliği toplumun bireye tanımış olduğu fırsatlarla uygunluk içinde gelişmektedir. Birey temel gereksinimleriyle toplumun gereksinimlerini uzlaştıracak bir biçimde topluma uyum sağlar. Bu bakımdan herhangi bir toplumun kendine özgü fonksiyonunun tamamen çocuğun benliğini toplumun gereksinimlerine uygun olarak

biçimlendirme şeklinde ortaya çıktığını ileri süren Fromm, mevcut toplumsal sistemlerin robot benlikler yarattığını vurgulamaktadır (Akt. Can, 1991).

Sullivan (1953), benliği, benlik sistemleri "self-system" kavramı ile sınırlayarak bunları bireyin kaygıdan kaçınabilmek için başvurduğu bir dizi teknikler olarak ele almaktadır.

Sullivan'ın kuramı, insanlararası ilişkilerdeki davranışları vurgular. Sullivan, çalışmalarında ilişkilere ve iletişime odaklanmış, özellikle konuşma, düşünce ve iletişimsel davranışları vurgulamıştır. İnsan ilişkilerinin ürünü olan anksiyete, başlangıçta anneden çocuğa aktarılan, sonraki yaşamda ise bireyin güvenliği tehlikeye girdiği durumlarda yaşanan bir duygudur. Anksiyeteyi azaltmak ya da ondan kaçınmak amacıyla kişi türlü koruyucu önlemler alır ve davranışlarını denetler. Örneğin çocuk, ana-babasının isteklerine boyun eğmekle cezadan kaçınabileceğini öğrenir. Bu koruyucu önlemler, bazı davranış biçimlerini onaylayan (iyi-ben), bazı davranış biçimlerini yasaklayan (kötü-ben) benlik sistemini oluşturur (Geçtan, 1984 ss: 176-177).

Sullivan'a göre benlik tümüyle yaşanan olayların ve insanın kendisine yansıtılmış değerlendirmelerin sonucunda oluşur ve öğrenilen bir görüngüdür.

Erickson (1968), benlik kavramının, yaşamın belirli dönemlerinde kritik bir biçimde, yaşa ve duruma göre değişikliklere uğradığını; bu sürecin bireyin yaşamını belirli dönemlere ayırdığını ileri sürmüştür. Her yaşam döneminde ego sistemi yeni bir kimlik kazanmaktadır. Bu kimlik duygusu bir anlamda self yaşantısıdır. Yani yaşadığı ortamda kendine ait arzuları, düşünceleri, anıları ve görünümüyle farklı yer alışı bilincine varma olarak tanımlanabilir.

Ergenlik, Erickson (1950) tarafından bireyin rol ve benlik karmaşasını altederek, kişisel benlik duygusunu geliştirmesi gereken bir dönem olarak belirlenmiştir. Birey bu dönemde nereden geldiği, kim olduğu ve ne olacağı doğrultusundaki soruları yanıtlayabilmelidir. Kimlik bireye toplum tarafından verilmediği gibi, olgunlaşma sonucu da ulaşılan bir olgu değildir. Bireysel çabaları gerektirir. Bireyin kimlik duygusunu elde etmek için çalışmakta isteksiz

olması rol karmaşası, yabancılaşma ve sonuç olarak da yalıtılma ve kalıcı karmaşa duygusunun oluşmasına neden olur (Muuss, 1987 s: 203).

Alport (1968), ego ve benlik yapılarının bileşiminden oluşan "proprium" kavramını ileri sürmüştür. "Proprium" yaşamımızın bize özgü, yalnızca bizim olarak kabul ettiğimiz tüm alanları ve kişiliğin içsel bir birlik oluşturan bütün yönlerini, hatta kişiliğin çatışan yönlerini de kapsar (Wells ve Marwell, 1976).

Alport benliğin gelişmesini, bebeklik, okul öncesi, okul yılları ve ergenlik devreleri içerisinde ele alıp incelemektedir. Yeni doğmuş bebek, kendisinden bir benlik olarak haberdar değildir. Çevresi ile olan etkileşimler sonucu "ben" ve "ben olmayan" biçiminde ayrışmalar yaparak kendini farketmeye başlamaktadır. Çocukta "me" daha önce öğrenilir. Özne ben yani "I" kavramı daha sonra geliştirilebilir.

Alport benlik kavramını karşılayan yedi "proprium" duygusundan söz etmiştir. Bunlar zamanla birbirleriyle kaynaşıp gelişerek bir bütün oluşturmaktadır. 1. Bedensel benlik (Bedenin bütün bölgeleri) 2. Kendini tanıma (Ben kimliği) 3. Benliği geliştirme (Kendini geliştirme) 4. Ego sınırının gelişmesi (Öğrenmenin artmasıyla, bireyin sahip olduğu şeyler artar) 5. Akılcı olma (Akılcı benlik) 6. Benlik imgesi (Kişinin kendinin ne olduğunu tanımlaması) 7. Uygun çaba (Kendini bulma)

Alport'un ortaya koyduğu benliğin tüm bu yönleri, bir bütün olarak işlevde bulunurlar. Bireyin duygu ve çöşkuları da, bu bütünün içinde yer alır. Yani, bu bireyin benliğinin bütünlük kazanmasıdır (Öner, 1987 ss: 78-79).

Carl Rogers benliğin çeşitli görüngülerine dikkat çekmiş ve benlik bilinci üzerinde durmuştur. Bir kimsenin benlik bilinci onun kendisiyle ilgili düşüncelerini, algılamalarını ve kanaatlerini içerir. Benlik bilinci iyi, kötü ya da ortada olabilir. Benlik bilinci her zaman gerçeği yansıtmayabilir. Yetenekli

olduğu halde bir insan kendini yeteneksiz, yeteneksiz bir isanda kendini yetenekli görebilir (Cüceloğlu, 1991 s: 428).

Rogers'a göre benlik kavramının gelişimi, bireyin çevresiyle olan yaşantılarını algılayış biçimlerine göre oluşan dinamik bir süreçtir. Yaşantılarını algılayış biçimi diğer insanlar tarafından olumlu olarak değerlendirilme ve kabul edilme gereksiniminden önemli ölçüde etkilenir. Özellikle kendisine yakın olan kişilerin tutumu onun için çok önemlidir. Bu konuda onu hoşnut eden ya da düş kırıklığına uğratan türlü yaşantılar sonucu birey, kendine değer verme duygusunu geliştirir. Bu duygu, diğer insanların kendisini değerlendirmeleri sonucu ve öğrenilerek gelişir ve bir kez oluştuktan sonra, diğer insanların kendine ilişkin değerlendirmelerinden bağımsız olarak varlığını sürdürür ve organizmanın tüm davranışlarını etkisi altına alır (Geçtan, 1984 s: 232).

Bazen bireyin özyapısı, gereksinimleri, çevresindeki kişilerin değerleri ile uyuşmayabilir. Bunun sonucu, birey kendisi için önemli olan kişilerin, olumlu karşıladıkları davranışlara yönelmeye, beğenmedikleri davranışlardan kaçınmaya ya da vazgeçmeye başlar. Ancak bireyin kendini gerçekleştirme eğilimi temel bir güdü olarak varlığını sürdürmektedir. Bu nedenle bireyin kendini gerçekleştirme eğilimi ile çevreden gelen değerlendirmeler birbirleriyle bağdaşmadığı zaman, bir çatışma ortaya çıkar. Rogers'a göre, bireyin sağlıklı bir benlik kavramı geliştirebilmesi için bağdaşım temel ilkedir. Birey gerçek yaşantıları ile uyumlu değerlendirmeler yapabildiği oranda bağdaşım gerçekleşir (Öner, 1987 s: 81).

Maslow olumlu benlik ve kendini gerçekleştirme kavramları üzerinde durmuştur. Benlik bireyin çevreye uyumunu sağlayan bir güçtür. Benlik kavramına bağlı olarak, kendini gerçekleştirme eğilimi doğuştan kazanılır. Kendini gerçekleştirme, yetenekler ve gizil güçlerin kullanımı, engellenme ve korkudan uzak kalma, özgür seçme ve olumlu benlik tasarımı ile mümkündür.

Kendini gerçekleştirme, çoğu insan için ancak bir anlık bir yaşantıdır, ne var ki bazı kimseler daha uzun zaman bu anı yaşayabilmektedirler (Cüceloğlu, 1991).

Diğer bir benlik görüşü de Combs ve Snyg tarafından geliştirilen fenomenolojik (görüngüsel) benlik kavramıdır. Combs ve Snyg'e (1959) göre algı alanı, davranış anında bir kimsenin çevresinde bulunan, birey tarafından yaşandığı, hissedildiği şekli ile herşeydir. Buna o kişinin kendisi de dahildir. Bu, kişinin farkında olduğu, kişisel ve bireye özgü bir çevredir. Bu algı alanı o kişinin tüm davranışlarından sorumludur. Bütün davranışlar organizmanın davranış anındaki algı alanı tarafından belirlenir. Buna kişisel alan, öznel, mahrem iç hayat, davranışsal alan, bireyin hayat alanı veya fenomenal alan adı verilmektedir. Fenomenal alanın bir bölümü olan benlik de bireyin algı ve tepkilerini belirleyen en önemli ögedir. Benlik kavramı bir kere oluştuktan sonra artık ona uygun alanlar algılanır (Combs ve ark., 1972).

Combs ve Snyg'e göre (1959), insan kendini değerlendirirken çevreden edindiği normları kullanır. Bir kimsenin doğrudan edindiği yarı ilkel, basit öznel yaşantılar birleşerek benlik algılarını oluşturur. Kişinin benlik algıları kendisi hakkında başkalarının yargıları ile birleşerek "Benlik kavramlarını meydana getirir. Toplumsal etkileşim sonucu birey kendini sevilen ya da seilmeyen, değerli ya da değersiz, yetenekli ya da yetenezsiz olarak ayırmıştır. Bunlar bireyin kendini gerçekleştirme derecesini simgeleyen algılarıdır. Birey ne kadar çok olumlu sıfatlara sahipse olumsuzluğun çokluğu oranında engellenmesi ve mutsuzluğunun artması söz konusu olacaktır. Kendilerini yeterli bulan insanlar genellikle yaşamla başetmeyi bilirler. Kendini temelde olumlu olarak görürler ve bunun sonucunda yaşantılarında açık ve özgür olurlar, kendilerini ve başkalarını kabul edebilirler (Hall ve Lindzey, 1967).

Varoluşçu görüşe göre insanı var kılan, onun benliğidir. Yani "onun gerçek benî", varolan, bütünlüğü olan bir yapıdır; ve dünyada vardır. İnsanın dinamik bir

bütün olarak gerçek eğilimi, tüm olanaklarını gerçekleştirmektir. Bu anlamda benlik bir nesne olmaktan çok bir özne olarak varolmaktadır. Öznel olabilmenin ön şartı açıklığa ulaşabilmiş olmaktır. Benliğin açıklığa kavuşmuş olması bireyin hem toplumsal, hem de geçmişteki yerini alabilmiş olması yani kabul edilmiş olması demektir (Öner, 1987 ; Wells ve Morwell, 1976).

Dil varoluşçu benlikte ilişkisel bir boyuttur. Çünkü bir kimsenin öznelliği onun kullandığı sözcüklerele açıklığa kavuşur : "Ne söylüyorsam ben oyumdur". Birey benliğini ancak sözcüklerle açıklayabilir (Öner, 1987 s: 83).

Festinger (1954), insan organizmasında kendi yetenek ve fikirlerini değerlendirebilme güdüsü bulunduğunu, insanların kendi yetenek ve düşüncelerini ancak başka insanlarınki ile kıyaslayarak değerlendire-bileceklerini ileri sürmüştür. Benlik tasarımının gelişmesinde sosyal karşılaştırmaların rolünü vurgulayan yaklaşımlar, büyük ölçüde Festinger'den etkilenmişlerdir (Akt. Can, 1986 s: 21).

Bem (1965, 1967), daha çok açık davranışlar üzerinde durarak, bireyin kendini tanımasında iç gözlem yerine, gözlenebilen davranışlarının üzerinde durulmasının gerektiğini belirtmiştir. Bunun başka kişilerin bireyi gözleyerek değerlendirmesinden daha fazla bir anlam ifade ettiğini ileri süren Bem, benlik tasarımının oluşumunda bireyin kendi davranışlarının yine kendisi tarafından yorumlanmasının büyük bir önemi olduğu belirtmiştir.

Coleman "benlik yapısı" (Self-structure) adını verdiği yapıyı kişiliğin bütünleştirici temel çekirdeği ve etrafında bütün yaşantılarını ve tepki kalıplarının organize olduğu bir nirengi noktası olarak tanımlanmaktadır. Bu yazara göre benlik yapısı, gerçeklik, değer, ihtimaliyet kestirimleri, benlik kimliği, benliği yöneltme, benlik ideali gibi yapıların yer aldığı bir örgüdür. Bu yapıya ait fonksiyonları gerçekleştiren gücü "benlik gücü" terimi ile ifade etmiştir (Ünlüoğlu, 1987 s: 220).

Super'e göre benlik tasarımı bir kimsenin kendini nasıl gördüğüdür. Benlik tasarımı bireyin kendisi hakkında, doğrudan edindiği algıların (self - percepts) birbirleri ile anlamlı bütünler oluşturması ile meydana gelir. Ancak bu oluşum genellikle ister hayali olsun, ister gerçek hayat etkinlikleri ile olsun, bir rol oynamakla, yani belli bir durumda belirli bir fonksiyonda bulunmakla gerçekleşmiştir. Benlik bireyin meslek seçimini de etkiler. Çünkü birey meslek tercihini ifade ederken açıkça "ben şu ya da bu biçimde bir insanım" der. Artık bireyin amacı, benlik tasarımını korumaktır. Bütün davranışları bu benlik tasarımına göre biçimlenir (Kuzgun, 1991 s: 101).

O 'Hara ve Tiedeman'a (1956) göre benlik bireyin kendini algılamasından çok kendini değerlendirmesidir. Bu benlik kavramının oluşumu bütün yaşam boyu sürer. Birey gerek eğitimi sırasında gerek daha sonraki çalışma hayatında çeşitli sorunlarla uğraşırken benlik ve mesleki kimlik birbirini etkiler. Birey bir pozisyondan diğerine geçtikçe benlik de değişikliğe uğrar. Meslek seçimi süreci, mesleki kimliğin gelişme süreci olup, benlik bu kimliğin merkezidir. Bireyin verdiği geçici karar ve planlamalar olumsuz bir yaşantı ile bozulmasa giderek kesinleşmeye başlar ve kararlara bağlanma artar (Kuzgun, 1991 s: 102).

Lecky (1969), benlik tutarlı bir yapı olduğunu belirtmiştir. Kişilik birbirleriyle tutarlı değerlerin organize olmasıdır. Birey değer yapısına uymayan yaşantılarına karşı kendini savunurken uygun olanları kabul eder. Benlik kimliğin çekirdeğinde yer alarak, kişiliğin bütünlüğünü ve dinamikliğini sağlayan bir yapı görünümündedir.

Anderson'un teorisine göre bütün güdülerin çekirdeği benliğin muhafazasıdır (self - preservation). Bu ise benlik imajının bozulmadan muhafazası anlamını taşımaktadır (Ünlüoğlu, 1987).

Levler (1968) ve Wiener (1970) benlik tasarımının korunumu üzerinde durmuşlardır. Buna göre ; bireyin çeşitli yetenekleri, başka insanlarca bir

değerlendirmeye tabi tutulup, düşük bulunduğunda değerlendirilen kişi, benlik tasarımı koruma çabalarına başvurmaktadır. Böylece birey hem kendisini, hem de çevresindeki kişileri daha etkin biri olduğuna inandırmaya çalışmaktadır.

Shavelson, Hubner, Stanton (1976) benlik tasarımının çok boyutlu bir yapısı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu görüşe göre; benlik tasarımı, 1- Organize, 2- Çok boyutlu, 3- Hiyerarşik, 4- Genel olarak dengeli, duruma göre değişken, 5- Gelişimsel, 6- Değerlendirmeye bağlı, 7- İlişkili bulunduğu yapılara göre değişkendir. Shavelson ve arkadaşlarına göre; genel benlik tasarımı, akademik benlik tasarımı ile fiziksel, sosyal ve duygusal alanları içeren, akademik olmayan benlik tasarımından oluşmaktadır (Can, 1986 s: 23).

Rosenberg tarafından ortaya atılan "self-concept" (benlik kavramı) kavramı bireyin bir nesne gibi kendine yönelttiği duygu ve düşüncelerin bir toplamı ve benliğin bir resmidir. Benlik kavramı bireyin sosyal kimliğini tanımlar, kendine karşı tutumları içerir ve bu nedenle self - ideallerini ölçme fonksiyonuna ilişkin benlik saygısı ve öz-güven düzeylerini de tanımlar. Benlik kavramı egonun süregiden farkında olma özelliği ile yapılır ve olgunlaştıkça tamamlanır (Güven, 1993 s : 13).

1.1.2. Ergenlik Dönemi, Gelişimi ve Özellikleri

Ergenlik; çocuklukla erişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir. İlk ergenlik belirtileriyle başlayan ergenlik dönemi 12-21 yaşlarını kapsar. Ergenlik çağının tanımı bedensel ve cinsel gelişmeye göre yapıldığından ve ergenliğe giriş erken ya da geç olabileceğinden ergenliğin başlangıcı da bitişi de belirsiz olmaktadır. Birleşmiş Milletler örgütünün tanımına göre ergen, 15 ile 25 yaşları arasında, öğrenim

gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı bir konutu bulunmayan kişidir" (Yörükoğlu, 1986 s: 3).

Yapılan çalışmalarda, kızlarda biyolojik değişimin erkeklerden yaklaşık iki yıl kadar önce başladığı ve cinsel olgunluğa erişmenin de zaman ayrımı olarak aynı özelliği koruduğu belirtilmiştir. (Bühler ve ark. 1973; Cornel ve Armstrong, 1955, Hurlock, 1967) Kız ve erkek ergenler arasındaki bu biyolojik olgunlaşma ayrımı, iki cinsin birbirine karşı olan tutumlarına etki etmektedir. Yörükoğlu (1986)'na göre ergenlik döneminin başlarında görülen iki cins arasındaki bu karşıtlık, 16-17 yaşlarından başlayarak birbirlerine karşı ilgi duyma ve hoşlanmaya dönüşmektedir (Akt. Güven 1993 s: 20).

Schneider (1960)'a göre biyolojik gelişme ergene bağımsızlığını sağlamaktadır. Kuşkusuz bağımsızlık, yalnızca biyolojik gelişme ve olgunlaşma ile kazanılmamaktadır. Ancak biyolojik olgunluk olmadan da bağımsızlık sağlanamaz. Bağımsızlığın kazanılma çabası biyolojik gelişme ile başlamakta, zihinsel, duygusal ve toplumsal olgunlaşma ile tamamlanmaktadır. (Akt. Güven 1993 s:21)

Ergenlik çağının ve ergenin özellikleri çeşitli yazarlarca değişik yönleriyle incelenmiştir. Aristo gençlik çağını sürekli bir sarhoşluk olarak tanımlarken sarhoş kişiden ne denli tutarlı ve uyumlu davranış beklenirse, gençten de o kadarının beklenebileceğini irdelenmiştir. Gençlikteki çelişkileri, dengesizlikleri, duygusal çalkantıları bu nedenle bir hastalık olarak değil, "sağlıklı bir çılgınlık" olarak nitelemenin daha yerinde olacağı savunulmaktadır (Yörükoğlu, 1986 s:114).

Anna Freud (1936)'a göre ergen bencillikle elseverlik, topluma uyumla uyumsuzluk, çocuklukla ciddiyet, neşeyle keder, lidere boyun eğmeyle bütün liderlere isyan etme gibi çeşitli karşıt uçlar arasında saat rakkası gibi gider gelir ve duygusal bakımdan oldukça dengesizdir (Ekşi, 1982 s: 63).

Ergenlik döneminde ruhsal alanda göze çarpan niteliklerden biri ergenin soyut düzeyde algılanma yetisini kazanmasıdır. Piaget'e göre zihinsel gelişim somut operasyonlardan formel operasyonlara geçer. Formel operasyonlar düzeyine gelen birey yetişkin dünyasıyla tam bir iletişim içine girmeye hazırdır. Artık bilişsel gelişimin en son aşamasına gelinmiştir. Formel operasyonlar gelişirken bireyin kişilik yapısı da gelişir ve bireyin ahlak anlayışında olduğu kadar, kendini algılayışında da temel değişiklikler yer alır (Cüceloğlu; 1991 s:352).

Ergenlikteki hızlı fiziksel büyüme bir kimlik karışıklığı duygusu yaratmaktadır. Erickson'a göre, ergenin başta gelen görevi yeni bir ego kimliği duygusu - kişinin kim olduğuna daha geniş toplumsal düzende yerinin ne olduğuna ilişkin bir duygu - geliştirmektir. Ergen nereden geldiği, kim olduğu ve ne olacağı doğrultusundaki soruları yanıtlayabilmelidir (Crain, 1987 s: 36).

İnsanın kendini bilmesi için "Ben neyim?" Amacım nedir", " Ne yapabilirim?" sorularına cevap araması gereklidir. Ergenlerin kendi benlik kavramlarını tanımaları ve kabul etmeleri onlar için önemli bir gereksinimdir. Benlik kavramı ergenin içinde bulunduğu anı ve gelecekteki tepkilerini etkileyen, kökleri geçmişe dayanan bir bütündür. Psikanalizciler çocukluğun ilk yıllarındaki yaşantılarının ve hatta bunlardan bilinçdışına itilmiş olanlarının bile kişiliğin oluşumu açısından çok etkili olduğunu vurgulamışlardır. Benlik kavramı, bireyin çeşitli yaşantılarını algılaması sonucu oluşmaktadır (Köknel, 1985 s:79; Garrison and Garrison, Jr. 1985 s :309).

Gençlik çağı benlik kavramının öne geçtiği çağdır. Genç, çocukluğunda dışa dönük olan antenlerini kendi içine çevirmeye başlar. Duygularını inceler, bedenini inceler, nasıl bir kişi olduğu, ne olmak istediği konusunda kafa yormaya başlar. Bunlar benlik arayışının belirtileridir. Kendisini aşağı görmek ile yüceltmek arasında gider gelir. Benliği gencin baş ağrısı, düşüncelerinin odağı

olur. Bu çağda benlik kavramı sürekli iniş çıkış ve dalgalanma gösterir. Çünkü genç kendine yakışacak bir kimlik aramaktadır. Kendisini sürekli tartmakta, değerlendirmekte, eleştirmektedir. Kendisini ana, babasından ve başkalarından ayıran özelliklerini öne çıkarmakta, benliğini yeni baştan düzenlemeye uğraşmaktadır (Yörükoğlu, 1986 s :92).

Yörükoğlu (1986)'na göre ergenliğin tamamlanması için, genç ana-babası ve öteki erişkinlerden duygu, düşünce ve davranışta bağımsızlık geliştirmiş olmalıdır. Ailesi dışında toplumsal ilişkilere girebilmeli, özellikle yaşlılarıyla arkadaşlık kurup sürdürebilmelidir. Karşı cinse eğilim ve yaklaşma isteği duymalı ve sevgi bağı kurabilmelidir. Cinsel kimliğini ve rolünü iyice benimsemiş, evliliğe istekli ve hazır olmalıdır. Zihin yeteneklerini ve el becerilerini geliştirmiş, toplum yaşamı için gerekli bilgi görgü ve ruhsal olgunluğa erişmiş olmalıdır. Kendine özgü değerler, yaşam anlayışı ve bir dünya görüşü oluşturmalıdır. Bir amaç veya amaçlara doğru yönelebilmeli, nereden gelip nereye gittiğini bilmelidir. Başka bir anlatımla çevresiyle bütünleşirken kendi öz benliğinin bilincine varmalı, kimlik duygusu geliştirmelidir.

I.1.3. Akademik (okul) Başarı ile ilgili Görüşler

Ergen için okul verdiği öğretimle bir tutulmaz, tümüyle önemlidir. Öğretmenin fiziksel yapısı ahlaki kişiliği, davranışı, arkadaşlarıyla ilişkileri, okulun mimari yapısı, sınıfların düzeni...bütün bunlar okul yaşamını oluşturur. Okul başarısı da nadiren sadece zihinsel yeteneklerin sonucudur, başarısızlık nadiren gerçek bir yeteneksizliğe tekabül etmektedir. Bir çok araştırma bunu göstermiştir (Origlia ve Ouillon 1987 s :254).

Başarıya bağlı nedenlerden okula bağlı etkenlerin başında okul yaşamının alabileceği heyecansal yön gelmektedir. Heyecansal gerilimin artması okul

çalışmasında ve randımanında kesintilere yol açmaktadır. Stratton'a göre bir kişi öfkeye ve korkuya ne kadar az eğilimli olursa okul başarısı o denli yüksek olur. Moor'a göre ise temel engel korkudur, onu öfke izler. Ancona başarı güdüsünün önemi konusunda ısrar etmektedir, ve ana-babaların bu güdünün gelişiminden sorumlu olduklarını savunmaktadır. Doğrudan deneyim yaşama olanağını kısıtlayan aşırı koruyucu bir eğitim genç insanda her türlü başarı güdüsünü engelleyen belirli bir edilginliğe ulaşmakta ve ayrıca genci okul görevlerinin güçlükleri karşısında aşırı duyarlı yapmaktadır. Bütün bu sonuçların kız ergenlerde doğrulanmadığını, onlarda herşeyin sanki onlar başarıya her zaman ve özellikle istekli kalıyorlarmış gibi olup bittiğini görmek de ilginçtir (Origlia ve Ouillon, 1987 s:255).

Sullivan (1953) ergenin karşılaştığı bozuk aile ilişkilerinin, onda yaratabileceği olumsuz etkilerin düzeltilmesinde okul ortamının önemli bir rol oynayabileceğini belirtmiştir. Sullivan'a göre okul ortamı ergene diğer ergenlerin neler yaptığını görme olanağı sağlamakta, dolayısıyla ergen, kendi deneyimlerinden farklı olan düşünceleri, tutumları ve bireyler arasındaki ayrılıkları görebilmektedir. Kısacası ergenlik deneminde okul ortamının ergenin kişiliğinin oluşmasında önemli katkısı olduğu bilinmektedir (Güven, 1993 s:18).

Okul ortamı ergenin kişiliğini etkilediği gibi, ergenin kişiliğine bağlı etkenler de okul yaşamını bozabilmektedir. Ergenin kendi idealini gerçekleştirmede karşılaştığı pratik güçlük ergenlerin çoğunda bir engellenme duygusuna yol açar. Bu engellenme çeşitli nedenlerle çok güçlü olursa tepkileri sadece duygusal alanda değil, zihinsel alanda da görülür. Önce öğrenme isteğini etkileyen bir ketlenme ortaya çıkar . Çabalarının yararsızlığını gören genç okul ortamının tümüne karşı bir düşmanlık duyar. Bu durumda başarısızlık önce ve özellikle ergenin en yetenekli olduğu konularda ortaya çıkar (Origlia ve Ouillon 1987 s:257).

Okul, başarıyı değerlendirme tekniğiyle de ergeni rahatsız edebilmektedir. Not vermenin keyfi ya da adaletsiz olup olmadığını bilmek söz konusu değildir. Gençler bu sistemi değersiz bulmaktadırlar ve önemli olan da budur. Okul başarısızlığı birçok araştırmanın konusu olmuş ve başarısızlığın bir ceza görünümü aldığı, daha başarılı olmak için bir cesaretlendirme olmadığı görülmüştür. Hurlock ve Gilchrist de çalışmaları övülen öğrenci gruplarının yerilenlerden daha çok ilerleme gösterdiklerini bulmuşlardır. Başarısızlığın sebepleri ve etkileri oldukça karmaşıktır, fakat hem sebepler hem de etkiler konusundaki sürekli ve ana faktörlerden birisi, öğrencinin kendi kendisine ve kendi yeteneklerine bakış açısıdır. Öğretmenler kendisiyle barışık ve yeteneklerinin farkında olan öğrencilerin başarıya daha yakın olduğuna inanmışlardır. Tam tersine kendilerini yeteneksiz bulanlar ise genellikle iyi puan almaktan uzak olmuşlardır (Purkey, 1970 s: 14).

Brookover, Erickson ve Joiner (1967) tarafından ortaya konulduğu gibi negatif benlik imajına sahip öğrenciler nadiren de olsa iyi bir okul performansı gösterirler. Fromm (1941,1947)'un işaret ettiği gibi sürekli değersizlik hissi sağlıksız bir kişilik karakteristiğidir. Ancak öğrencilerin zayıf okul performanslarından dolayı mı kendilerini negatif gördükleri yoksa kendilerini negatif gördükleri için mi başarısız oldukları sorusu henüz çözülmemiştir (Purkey, 1970 s:23).

1.2. KONUYLA İLGİLİ BAZI ARAŞTIRMALAR

1.2.1. Yurtdışında yapılmış Araştırmalar

Revicki (1982) ikinci sınıflarla yaptığı çalışmada, okuma ve matematik başarı puanları ile benlik kavramı arasında pozitif bir ilişki olduğunu bulmuştur. Bu ilişkinin okuma başarısında daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu

araştırmada başarı performansının benlik kavramını etkilemesi benlik kavramının başarıyı etkilemesinden daha fazla olduğu görölmüştür. Ayrıca benlik kavramının ebeveynlerin eğitim ve meslek beklentileri ile de bağlantılı olduğu bulunmuştur.

Petersen and other (1987) de okul başarı, benlik ve problemli davranışları altını ve sekizinci sınıftaki ergenlerde incelemişler ve cevap verenler dört yıl sonra lise öğrenimlerinin son yılındayken tekrar izlenmişlerdir. Araştırma erken ergenlerdeki başarı örneklerinin 12. sınıftaki başarıyı önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Erken ergenlikteki başarı örnekleri benlik imajı ile ilişkili bulunmuştur. Problemli davranışlar ise ne erken ergenlikte ne de 12. sınıftaki (lise son) başarı veya benlik imajı ile ilişkili bulunmamıştır.

Keith (1985)'de lise son sınıf öğrencileri ile ülke çapında geniş araştırma yapmıştır. (N=22660). Araştırma sonuçları entellektüel kapasitenin (yeteneklerin) başarı üzerinde büyük etkisi olduğunu, ayrıca denetim odağının da önemli bir yeri olduğunu göstermiştir. Benlik kavramının denetim odağı üzerinde önemli etkisi olduğu, fakat bu örneklem grubu için başarı üzerinde etkisi olmadığı görölmüştür. Bu bulgulara göre hiç olmazsa lise öğrencileri için benlik kavramının geliştirilmesinin başarıyı geliştirmede önemli bir etkisi olmayacağı görölmüştür.

Avaziah (1987) öğrenme yetersizliği olan çocukların, yetersizlik çekmeyen emsallerinin akademik başarı ve benlik kavramı arasındaki olumlu etkisine göre, akademik başarı ve benlik kavramlarının daha düşük olduğunu göstermektedir.

Roberts and others (1987)'deki çalışmasında benlik imajı ve başarı arasındaki ilişkinin özellikle benlik imajının matematik ve fen konusundaki başarıda kızlar ve erkekler için farklı kalıplar göstereceği varsayımını analiz etmiştir. Öğrenciler şehir okullarında 6. sınıflardan seçilmiş ve bunlar 8. sınıfa kadar izlenmiştir. Testlerin sonuçlarına göre erkek öğrencilerde, özellikle matematik ve fen konularındaki başarılarında benlik imajı ve akademik başarı

arasında çok kuvvetli bir ilişki olduğu görülmüştür. Yapılan testler, altıncı sınıftan yedinci sınıfa geçtiklerinde benlik imajı ve başarı arasındaki ilişkinin erkeklerde artarken kızlarda azaldığını göstermiştir. Yapılan bir dizi ölçümlerde, benlik imajı ve matematik başarısı arasında erkeklerde pozitif bir ilişki görülürken kızlarda negatif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Miner (1991)'de aileden en az 6 ay uzakta yaşamış olan 30 Avustralyalı ergenle aile çevresinde yaşamış 120 ergeni karşılaştırmıştır. Araştırmada O.B.İ.E. kullanılmıştır. Aile ortamından uzak yaşamış öğrenciler benlik kavramının beş alanında da önemli yetersizlikler göstermişlerdir. Bu yetersizlikler ümitsizlikle ilişkili bulunmuştur.

Balk (1990)'da O.B.İ.E.'yi kullandığı çalışmasında kardeş ölümünün ergenlerde psikolojik uyumsuzluğa yol açmadığını göstermiştir.

Entwisle, Alexander, Pallas, Cadigan (1987) araştırmalarında çocukların (orta 1. sınıf) akademik benlik kavramlarında ırka ya da anne-babaya ilişkin geçmişe göre ortaya çıkan herhangi bir farklılık olmadığını göstermişlerdir. Bununla birlikte erkekler ve kızlar benlik kavramlarını farklı biçimlerde tanımlamışlardır. Kızlar daha çok ana-baba değerlendirmelerine bağımlıyken, erkekler kızlardan daha çok kendi benlik kavramlarına güven ve bağımlılık göstermişlerdir.

Lay and Wakstein (1985) Siyah ve beyaz ırktan öğrencilerle yaptıkları bu araştırmada; 1. yükseköğrenime yönelik siyahlar ve beyazların kendilerini aynı yetenek boyutunda değerlendirdikleri, 2. lisede aynı akademik başarı düzeyinde bulunan siyahların, beyazlardan daha büyük bir yüzdesinin yüksek benlik imajına sahip oldukları, 3. lisede siyahlardaki benlik imajının, beyazlardaki benlik imajı düzeyinden daha az akademik başarıya bağlı olduğunu bulmuşlardır. Yani siyahlardaki benlik imajının başarıya bağlı olma durumu daha düşük düzeydedir.

Hart (1985)'de ilkokul düzeyinde bulunan 128 denek ile yaptığı çalışmada benlik saygısı, kaygı düzeyi ve akademik benlik imajı arasında önemli ve karşılıklı ilişkiler saptamıştır.

Reddy (1978)'de 16 yaşlarındaki öğrencilerle yaptığı çalışmada genel benlik kavramının okul benlik kavramını olumlu yönde etkilediğini bulmuştur.

Gilly (1972)'de okul başarısının benlik imajı üzerine olan etkisini araştırmıştır. Sonuçlar, okulda başarılı öğrencilerin kendilerine daha birleşik bir benlik imajı atfettiklerini, başarısız olanların ise kendilerine farklı benlik imajı atfettiklerini göstermiştir.

Gowan (1960) tarafından yapılan araştırmada başarılı öğrenciler kendilerine güvenen, kendini benimsemiş ve pozitif benlik kavramına sahip öğrenciler olarak tanımlanmıştır.

Farls (1967) orta öğrenimden mezun öğrenciler üzerinde çalışmış ve yüksek başarılı erkeklerin ve kızların yüksek benlik kavramına genel anlamda sahip olduklarını rapor etmiştir.

Williams ve Cole (1968) 80 kadar altıncı sınıf öğrencisi üzerinde benlik kavramları ve okul uyumları arasındaki ilişkiyi araştırmış ve okuma ile matematik başarılarında pozitif korelasyonlar saptamıştır. Farquhar (1968) tarafından gerçekleştirilen çalışmada onikinci sınıfta yüksek başarı gösteren öğrencilerin ölçümlerde yüksek benlik kavramına sahip oldukları ortaya konmuştur. (Akt. Purkey 1970 s: 18)

Brookover ve yardımcıları tarafından (1962 ila 1968) yılları arasında altı yıllık bir çalışma ile 7. sınıftan 12. sınıfa kadar benlik kavramı ile akademik yetenek araştırılmıştır. Bulgulara göre başarı ve benlik kavramı arasında kızlar ve erkekler arasında yüksek korelasyonlar saptanmıştır. Brookover'in bulgularından biri de düşük benlik kavramına sahip bazı öğrencilerin yüksek benlik kavramına

sahip olanların bile alamadığı ortalamanın çok üzerinde başarılarla seyrek de olsa erişebildikleridir. Bu bulgu Brookover'u bireyin başarısında benlik kavramının gerekli fakat yeterli olmadığını kuramsallaştırmaya götürmüştür (Akt Purkey 1990 s:19).

Holland (1959) yılında yaptığı çalışmasında başarısız öğrencilerin olumlu benlik kavramı taşıdığını bulmuştur. (Akt. Purkey 1990 s:21).

Offer ve Arkadaşları (1977) 16-19 yaş grubunda bulunan ergenlerden özellikle İrlanda ve İsrail'de yaşayanlarda benlik kavramı açısından cinsiyet farkının belirgin olarak ortaya çıktığını saptamışlardır. Aynı araştırmacılar bir başka araştırmada kız ergenlerin, erkek ergenlere oranla daha düşük benlik kavramı düzeyine sahip olduklarını belirlemişlerdir. (Akt. Güven 1993 s: 33).

Super (1951)'in meslek seçiminin genelde bireyin benlik tasarımını tamamlayan bir durum olduğunu savunan varsayımını inceleyen bazı araştırmacılar, meslek seçiminde; bireyin benlik tasarımının ancak orta düzeyde etkin olduğunu ortaya koymuşlardır (Akt. Can, 1986 s:29).

Purkey 1963'de Show ve Alves başarısız erkek öğrencilerin başarılı öğrencilere oranla daha fazla negatif kişisel kavramlara sahip olduklarını bulmuşlardır. Buna ilaveten 1963'de başarısız erkek öğrencilerin kendilerini daha az kabul etme özelliğine sahip oldukları ve emsallerine göre kendilerine güvenlerinin eksik olduğu yapılan bir çalışma ile görülmüştür. Çalışmadaki başarısız kız öğrencilerin kavramlarının karışık olduğu görülmüştür.

I.2.2. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Öner (1982)'de benlik kavramı ile mesleki benlik kavramı arasındaki farkın akademik başarı ile ilişkisini araştırmıştır. Araştırmasını Eğitim Fakültesi E.P.H. bölümü 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri ile yapmıştır. Üçüncü ve dördüncü sınıf

öğrencilerinin benlik ve mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benlik ve mesleki benlik arasındaki fark ile not ortalamaları arasında ise bir ilişki saptanamamıştır.

Türkmen (1989) üniversite öğrencileri ile yaptığı bir araştırmada öğrencilerin benlik kavramlarının babanın eğitim düzeyi ve okunan bölüme göre (fen-sosyal) bir farklılığa yol açmadığını bulmuştur.

Büyükkurt (1990)'da yurtdışı deneyimi olan ortaokul 1. sınıf öğrencileri ile yurtdışı deneyimi olmayan ortaokul 1 sınıf öğrencilerinden 49'ar öğrenciyi denek olarak almış ve yurtdışı deneyiminin öğrencilerin benlik kavramları ile başarı güduları üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Yurtdışı deneyiminin öğrencilerin benlik ve başarı güdüsü düzeylerinde etkili olmadığını bulmuştur. Sosyoekonomik düzey açısından bakıldığında ise orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin benlik ve başarı güdüsü düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur.

Özkan (1987)'de Gençliğin akademik (okul) başarısını etkileyen zihinsel ve ruhsal faktörleri incelemiştir. Araştırmada gençliğin akademik başarısında sosyal, kültürel ve ekonomik etkenlerden çok zihinsel ve ruhsal etkenlerin ön planda olduğuna dikkat çekilmiştir. Yüksek benlik saygısı ile öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Güngör (1989)'da lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenleri araştırmıştır. Örneklem 574'ü kız 512'si erkek olan lise 1. ve 3. sınıf öğrencileri alınmıştır. Araştırmada kız ve erkek öğrenciler ile lise birinci sınıflar ile 3. sınıflar arasında özsaygı düzeyleri açısından bir fark bulunmamıştır. Kendini akademik yönde başarılı algılayan, yüksek sosyo-ekonomik düzeyde olan, ilk ve son çocuk olan öğrencileri özsaygı düzeyleri ise yüksek bulunmuştur.

Can (1986)'da lise öğrencilerinin benlik tasarım düzeylerini etkileyen bazı etmenleri incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre akademik açıdan başarılı olan, mesleki umut düzeyi yüksek olan okul etkinliklerine katılan, aile ilişkileri iyi olan, liderlik özellikleri bulunan, kendini çekici bulan öğrencilerin benlik düzeyleri yüksek bulunmuştur. Üst sosyo-ekonomik düzeyde olan, anne-babasını öğrenim düzeyi yüksek olan öğrencilerin benlik düzeyi de yüksek bulunmuştur. Yaşça büyük olanların, yaşamının çoğunu kentte geçirenlerin ve sürekli anne-babası ile yaşanların da benlik saygısı düzeyleri yüksek bulunmuştur. Cinsiyet, doğum sırası boy gibi kişisel özellikler ise benlik saygısında bir farklılaşmaya yol açmamıştır. Özgün (1987)'de Ergenlerde benlik kavramını incelediği araştırmasında Offer Benlik imajı envanterini kullanmıştır. Yaşları 13-15 ve 16-18 arında olan 120 öğrenci örnekleme girmiştir. Araştırmada ergenlerin büyük bunalımlar yaşamadıkları halde problemsiz de olmadıkları ortaya konulmuştur. Öğrencilerin dürtü kontrol ve aile ilişkileri ölçeklerinde uyumları normalin üzerindedir. Cinsel tavır, duygusal ton, dış dünyaya hakimiyet ve psikopatoloji ölçeklerinde ise uyumları azdır. Yaş ilerledikçe uyum düzeyi düşmekte, cinsel tavır, aile ilişkileri, üstün uyum ve dış dünyaya hakimiyet ölçeklerinde uyum artmıştır.

Baymur ve arkadaşları (1978)'de üniversitelerde okuyan ve başarılı bir grubu oluşturan TÜBİTAK bursiyerlerinin akademik başarılarını etkileyen faktörleri araştırmışlar ve öğrencilerin akademik başarıları ile benlik kavramları arasında önemli bir ilişki olmadığını belirlemişlerdir. Araştırmada benlik tasarımı ile kişisel ilişkiler arasında -.65, içsel yaşantılar arasında -.48, okulla ilgili problemler arasında -.40 ve önemli düzeyde ilişkiler bulunmuştur.

Arseven (1979), akademik benlik tasarımı ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasında, akademik benlik tasarımının, bireyin akademik başarısını önemli ölçüde etkilediğini belirlemiştir.

Koyuncu (1979), Ankara ve Eskişehir Anadolu Liseleri öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada, bu okullardaki öğrencilerin benlik kavramları arasında anlamlı bir fark olmadığını belirlemiştir. Ana-baba tutumları ile öğrencilerin benlik kavramları arasında bir ilişki olmadığı, ancak benlik kavramı ile üniversite sınavlarında ilk tercih edilen fakülteye girme arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır.

İnanç tarafından 1985 yılında Adana ilinde 13-19 yaşlarındaki 455 öğrenci ile Offer Benlik imajı envanteri kullanılarak yapılan çalışmada kız ve erkek öğrenciler kıyaslanmıştır. Araştırmada kız öğrenciler aile ilişkileri alt skalasında erkek öğrenciler dürtü kontrol alt skalasında yüksek puan almışlardır. Puanların yaşa göre ve cinsiyete göre kıyaslanmasında kız öğrencilerde belirgin bir fark görülmemesine karşın küçük erkek grubun puanları büyük gruba göre daha düşük bulunmuştur.

İnanç'ın yine O.B.İ.E.'yi kullanarak yaptığı başka bir çalışmada cinsiyetin ve okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin etkisi incelenmiştir (1988). Araştırmada cinsiyet değişkeninin birçok alt skalada anlamlı farka neden olduğu görülmüştür. Okul değişkeni de tüm alt skalarda anlamlı farka neden olmuştur. Bu farkın alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin aldıkları puanlardan kaynaklandığı görülmüştür. Türk ve Amerikan gençlerinin öz-imaj örüntülerinin kıyaslandığı bir araştırma yine İnanç, (1990) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada da O.B.İ.E. kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları Türk ve Amerikan gençlerinin öz-imaj örüntülerinde kültürün etkili olduğunu göstermektedir.

Türk gençlerinin dürtülerini iyi kontrol eden ve cinsel gelişimlerini normal olarak algılayan gençler olduğu görülmektedir. Aile ilişkilerini ise Türk gençleri Amerikalı gençlere kıyasla daha olumsuz algılamaktadırlar. Ayrıca Türk gençlerinin meslek ve eğitimle ilgili amaçları da olumsuzdur.

Güven (1993)'deki çalışmasında Offer Benlik imajı envanterini kullanmıştır. Araştırmada farklı eğitim programlarını izleyen öğrencilerde algılanan ana-baba, öğretmen tutumlarının benlik kavramına etkisi incelenmiştir. Genel lise

öğrencilerinin benlik kavramı düzeyleri meslek lisesi öğrencilerine göre daha düşük bulunmuştur. Akademik öz geçmişlerini başarılı algılayan öğrencilerin başarısız algılayan öğrencilere göre daha yüksek benlik imajına sahip oldukları bulunmuştur. Ailenin eğitim düzeyi ile öğrencilerin benlik kavramı arasında doğru orantılı ilişki bulunmuştur.

Doğrusal (1987)'de yaptığı çalışmada benlik kavramı yüksek olan ilkokul öğrencilerinin akademik başarılarının benlik kavramı düşük olan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğunu bulmuştur. Benlik kavramının başarıya etkisi açısından cinsiyet değişkeninin bir farka yol açmadığı görülmüştür.

Bayezid (1992) çalışmasında, tıp, hukuk, güzelsanatlar ve eğitim fakültelerindeki öğrencilerin benlik imajlarını sosyo ekonomik ve sosyo kültürel değişkenler açısından incelemiştir. Ölçme aracı olarak araştırmada O.B.İ.E. kullanılmıştır. Araştırmada gencin eğitim gördüğü fakültenin, doğum yerinin, oturduğu semtin, bitirdiği lisenin, anne baba öğrenim düzeyinin ve mesleğinin benlik imajını etkilediği bulunmuştur.

Bayezid (1994) 420 Türk ve 300 İranlı öğretmen adayı üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında öğretmen adaylarının insan doğası felsefesi ve benlik imajını araştırmıştır. Benlik imajının ölçmek amacıyla araştırmada O.B.İ.E. kullanılmıştır. Türkiye ve İran öğretmen adaylarının benlik imajları, sosyal ilişkiler, ailesel benlik, dış dünya ile başa çıkma yetisi dışındaki bütün alt skalalarda ve toplan benlik imajı puanında anlamlı düzeyde farklılık göstermiştir. Bulgularda Türk öğretmen adaylarının genelde dürtülerini daha iyi kontrol edebilme özelliğine sahip, daha uyumlu, meslek ve eğitimle ilgili amaçlarının daha belirgin olduğu ortaya çıkmıştır. İran öğretmen adayları da vücut ve benlik imajıyla duygusal ton açısından daha olumlu değerler almışlardır.

I.3.ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın temel amacı lise öğrencilerinde benlik imajı (kavramı) ve akademik başarı arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını saptamaktır. Lise öğrencilerinde Benlik imajı- Başarı ilişkisini ortaya koyan araştırmalara ülkemizde çok rastlanmadığından bu araştırmanın sonuçlarının ilgililere

kaynaklık edeceği düşünülmektedir. Yukarıdaki temel amacımız doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- Cinsiyetin, yaşın, sosyo-ekonomik düzeyin okunulan bölümün benlik imajına etkisi nedir?
- Kardeş sayısının, doğum sırasının benlik imajına etkileri nedir?
- Anne-babanın öğrenim durumunun, mesleklerinin benlik imajına etkileri nedir?
- Ergenin aile bireyleriyle ilişkilerinin benlik imajına etkileri nedir?
- Ergenin okul başarısını algılaması, seçmeyi düşündüğü dal ve bu dalı seçme nedenlerinin benlik imajına etkileri nedir?

I.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Benlik imajı ile ruh sağlığı, çevreye uyum, yaşamdaki başarı arasında yakından ilişki bulunması benlik konusunda yapılan araştırmaların sayısını fazlaştırmaktadır. Ancak yine de ülkemizde bu konuda yapılan araştırmaların sınırlılığı araştırmanın önemini arttırmaktadır.

Benlik özellikle ergenlerde büyük önem taşımaktadır. Kişinin toplumsal yerini, cinsel kimliğini, mesleki konumunu oturtmaya çalıştığı dönem olan ergenlik çoğu zaman çalkantılı bir dönem olarak görüldüğünden ergeni daha iyi tanıma gereği ortaya çıkmaktadır. Ergen bu dönemde karar verme yetisini kullanırken bir rol karmaşası yaşar. Çeşitli roller düşünür, ülküler ve değerler dener, benimser sonra terkeder ve yenilerini arar. Ergen sürekli ileriye ve geriye gider gelir (Geçtan, 1988 s: 93).

Ergen kimliğini oluştururken bir yandan kendisi, öte yandan başkaları gibi olmak zorundadır. Ancak kendisi olmaya başladıkça toplumsallığını, başkaları gibi olmaya başladıkça bireyselliğini yitirme sorunuyla karşılaşır. Kimlik duygusu

gelişmiş bir genç, kendi benliğinin sürekliliğini algılayan, nereden gelip nereye yöneldiğinin bilincinde olan kişidir. Kendi geliştirdiği amaçları bir yaşam ve dünya görüşü vardır. Kısacası sağlıklı bir kişilik gelişiminde benlik kavramının önemi büyüktür (İnanç, 1992). Bireyin sağlıklı bir kişilik geliştirmesini amaçlayan okul rehberlik uzmanlarının, anne-babaların böyle bir araştırmanın sonuçlarından yararlanabileceği düşüncesi araştırmanın önemini artırmaktadır.

Araştırmada benlik imajı ile başarı arasındaki ilişki gösterilerek başarının artırılmasında ana-babalara, eğitimcilere rehberlik edilmesi de düşünülmektedir.

I.5. SAYILTILAR

1- Offer-Benlik imajı Envanterinin ergenlerin benlik imajı ile ilgili güvenilir veriler sağlayacağı kabul edilmiştir.

2- Öğrencilerin O.B.İ.E'yi ve kişisel bilgi alma formunu doldururken kişisel duygu, düşünce ve durumlarını yansız olarak ve içtenlikle yansıttıkları kabul edilmiştir.

3- Örnekleme giren liselerdeki öğretmenlerin öğrencilerinin akademik başarısını değerlendirmelerinde Milli Eğitim Bakanlığının ilgili yönetmeliklerine göre değerlendirme yaptıkları kabul edilmiştir.

I.6. SINIRLILIKLAR

1- Araştırma, örnekleme giren Gazi Lisesi, Selma Yiğitalp Lisesi, Namık Kemal Lisesi, Buca Lisesi, Bayraklı Lisesi ve 50. Yıl Lisesinin ikinci sınıf öğrencileri ile sınırlıdır. Araştırma sonuçlarının bu sınırlılık içinde ele alınıp yorumlanması uygundur.

2- Araştırmada incelenen Benlik imajı düzeyi, güvenilirlik ve geçerlik çalışması Banu İnanç tarafından yapılan Offer Benlik İmajı Envanterinin kapsamına giren niteliklerle sınırlıdır.

I.7. TANIMLAR

Benlik (Self): Bireyi oluşturan tüm özelliklerin karmaşık örgütü (Enç, 1990 s:118)

Benlik imajı (Kavramı): Bireyin özellikleri, yetenekleri değer yargıları, emel ve ideallerine ilişkin kanıların dinamik bir örüntüsüdür. (Baymur, 1978) Bu kavram "ben neyim" , "ne olmak itiyorum" "ne yapabilirm " gibi soruların cevaplarından oluşmaktadır. Benlik kişinin bu sorulara verdiği cevaplardaki bilinçliliğidir.

Araştırmada benlik imajı ve benlik kavramı aynı anlamda kullanılmıştır

Yüksek Benlik: Bireyin kendini olduğu gibi kabul etme, kendini değerli bulma, yetenek ve sınırlılıklarının farkında olma, yüksek duygusal denge, çevredeki kişilerle uyum içinde olma, üretken olma gibi öğelerden oluşan sağlıklı bir yapıdır.

Düşük Benlik: Sorunları çözmede yetersizlik kendini olduğu gibi kabul edememe, değersizlik duyguları, yaşadığı çevreyle uyum içinde olmama, düşük motivasyon, güçsüzlük duyguları gibi öğelerden oluşan sağlıklı bir yapıdır.

Ergenlik: Cinsel örgenlerin fizyolojik olgunluğa erişmesi ile başlayan erinlikle yetişkinlik arasındaki çağ. Kızlar için genel olarak 12-21, erkekler için 13-22 yaş yaş arası kabul edilir (Enç, 1990 s:62).

Akademik Başarı: Okulda okutulan derslerde geliştirilen ve öğretmenlerce takdir edilen notlarla, test puanları ile ya da her ikisi ile belirlenen beceriler veya kazanılan bilgilerin bir ölçüsüdür. (Carter, 1973)

Araştırmada başarı; lise ikinci sınıf öğrencilerinin liseye başladıkları dönemden itibaren üçüncü dönem sonunda aldıkları notların ortalamasıdır.

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma, lise öğrencilerinin benlik imajının başarıyla ilişkisini saptamaya yönelik betimsel bir araştırmadır. Araştırmada Offer Benlik İmajı Envanteri kullanılarak akademik başarı ile benlik imajı ve diğer değişkenler arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

II.1. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, 1993-1994 öğretim yılında İzmir ili Devlet Liselerinde okuyan Lise 2. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubu altı ayrı lisede ikinci sınıfa devam eden dördüncü dönem lise öğrencileri arasından tesadüfi örneklem yoluyla belirlenmiştir.

Yaş değişkeninden ve son sınıfta üniversite sınav kaygısından kaynaklanabilecek etkilerini azaltabilmek amacıyla sadece ikinci sınıf öğrencileri araştırma kapsamına alınmıştır.

İzmir il merkezinde sınavsız girişli ve karma eğitim uygulayan liselerin 18 adet olduğu İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğünden öğrenilmiştir. Bu 18 lise içinden üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeye giren 2'şer lise rastgele (random) örneklem yoluyla seçilmiştir.

Bu liseler sosyo-ekonomik düzeylerine (S.E.D) ve örnekleme giren öğrenci sayılarına göre Tablo - 1 de verilmiştir.

Liseler	Sosyo-Ekonomik düzey	Öğrenci Sayıları
Gazi Lisesi	ÜST S.E.D.	49
Selma Yiğitalp Lisesi	ÜST S.E.D.	48
Namık Kemal Lisesi	ORTA S.E.D.	46
Buca Lisesi	ORTA S.E.D.	43
Bayraklı Lisesi	ALT S.E.D.	43
50. Yıl Lisesi	ALT S.E.D.	45
Toplam		274

Tablo -1

Araştırmanın kapsamına giren liselerdeki öğrencilere ulaşma okulların rehberlik servislerindeki uzmanların yardımıyla olmuştur. Örneklem grubundaki öğrencilerin seçimi tesadüfî örneklem yoluyla olmakla birlikte gönüllü olarak katılım da gözönüne alınmıştır.

Öğrenciler cinsiyet dağılımlarına uygun olarak lise ikinci sınıfların farklı bölümlerinden seçilmiştir.

Örneklem grubuna giren öğrenci sayısı başta 300 olarak saptanmasına karşın uygulamalarda formları hatalı ya da eksik dolduran öğrencilerin araştırma dışı bırakılması sonucu örneklem sayısı 274'e inmiştir.

II.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada, öğrencilerin benlik kavramı'nı ölçmek amacıyla Offer Benlik İmajı Envanteri (Offer Self-Image Questionnaire) kullanılmıştır. Öğrencilerin Akademik başarı düzeylerini ölçmek için okul kayıtlarından yararlanılmıştır. Öğrencilerin birinci sınıftan (Lise-1) itibaren uygulamanın yapıldığı döneme kadar olan akademik başarı ortalamaları bazı okullarda bilgisayarlardan, bazı okullarda da öğrenci dosyalarından (kartexlerden) çıkarılmıştır.

Araştırmanın bağımsız değişkenlerine ait bilgilerin toplanması için kişisel bilgi alma formu kullanılmıştır.

OFFER BENLİK İMAJİ ENVANTERİ (O.B.İ.E)

O.B.İ.E. Offer ve arkadaşları tarafından 1962'de ruhsal açıdan sağlıklı olan gençlerin incelenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Envanter ilk kez A.B.D'de 1962 yılında geniş bir lise öğrenci grubundan tipik, normal bir temsilci grubu seçmek üzere geliştirilmiştir. Envanter o yıllardan beri 120'den fazla örneklemde ve yirmibinden fazla öğrenciye uygulanmıştır. Envanter 15 den fazla dile çevrilmiş olup 15 ülkede uygulanmıştır (İnanç; 1988, s:103).

Envanterin birincil kullanım amacı gençlerin benlikleri hakkında bilgi edinmek üzere güvenilir ve standardize bir ölçüm aracı özelliği taşımasıdır. O.B.İ.E gençlerin psikolojik dünyaları ile ilgili 11 alt alanı ölçmektedir. Envanter 6 dereceli 130 maddeden oluşmaktadır. Envanterin yapımında ve uygulanmasında şu temel sayıtlar gözönüne alınmıştır.

1. Genç dünyasının bir yönüne başarılı uyum yaparken diğer yönünde uyumsuz olabilmektedir. Bu nedenle adölesanın işlevini veya uyumunu birden fazla alanda ve çok yönlü olarak değerlendirmek gerekir.
2. Ergenin psikolojik duyarlılığı yeterince kesin olduğundan, öz tanım tekniği, gençleri tanımda güvenilir bir teknik olarak kullanılabilir.

Envanterde ergenin dünyası ve bu dünyayı nasıl algıladıkları incelenmeye çalışıldığından, benlik önce beş boyuta ayrılmış, daha sonra her boyut alt skalalara bölünmüştür. Böylece envanterde toplam 11 alt skala yer almıştır. (Akt, İnanç, 1988)

Beş benlik boyutu ve alt skalaları

I. Psikolojik Benlik (PB)	İtem Sayısı
1. Dürtü kontrol (PB1)	7
2. Duygusal ton (PB2)	9
3. Vücut ve Benlik imajı (PB3)	8
II. Sosyal Benlik (SB)	
1. Sosyal İlişkiler (SB1)	9
2. Mesleki ve Eğitsel Amaçlar (SB2)	7
3. Törel Değerler (SB3)	
III. Cinsel Benlik (CB)	
1. Cinsel Tutumlar (CB1)	7
IV. Ailesel Benlik (AB)	
1. Aile İlişkileri (AB1)	18
V. Uyumsal Benlik (UB)	
1. Dış dünyaya hakimiyet (UB1)	5
2. Psikopatoloji (UB2)	9
3. Üstün uyum (UB3)	11

Envanteri Oluşturan Skalaların Tanımları:

I. Psikolojik benlik (PB) Ergenin kuşkuları, duygu, istek ve düşleri psikolojik benliğini oluşturur. Gencin dürtüleri üzerindeki kontrolü, vücuduyla ilgili yaşantı ve düşünceleri üç alt skalayı oluşturmaktadır.

1. Dürtü Kontrol (PB1): Egonun iç ve dış çevresinde varolan çeşitli baskılara ne ölçüde karşı koyabildiğini ölçer. Düşük puan engele toleransın azlığını, savunma mekanizmalarının iyi kullanılmadığını gösterir.

2. Duygusal durum (PB2): İnsanın psişik yapısındaki uyum düzeyini ölçer. Düşük puan duygulanımın zayıf kontrolünü ya da çok fazla duygusal değişimi gösterir. Yüksek puan pek çok duygunun başarılı biçimde yaşandığını gösterir.

3. Vücut ve Benlik imajı (PB3): Ergenin bedenindeki değişimleri kabul edip edemediğini, hoşnutluk düzeyini ölçer. Düşük puan ergenin bedenindeki değişiklikler hakkında karmaşıklığın devam ettiğini gösterir. Yüksek puan iyi tanımlanmış beden sınırlarıyla birlikte, kendini iyi tanımayı gösterir.

II. Sosyal Benlik (SB) Ergenin kişilerarası ilişkilerini yorumlamasını, mesleki ve eğitsel hedeflerini algılamasını ölçen bir boyuttur. Sosyal Benlik 2 alt skalaya ayrılmıştır.

1. Sosyal İlişkiler (SB1): ergenin arkadaş ilişkilerini ve buna ilişkin örüntüleri değerlendiren bir alt skaladır. Düşük puan ergenin arkadaşlarıyla ilişkilerinin sağlıklı gelişmediğini gösterir. Yüksek puan arkadaş ilişkilerinin iyi olduğunu ve ergenin arkadaşları arasında bir yeri olduğunu gösterir.

2. Meslek ve Eğitimle İlgili Amaçlar (SB2): Ergen ilgisini çeken eğitsel etkinlikler ve bunlarda ne denli başarılı olduğu konuları üzerinde düşünmeye, meslek araştırmaları yapmaya başlar. Ergen yetenek ve ilgilerini gözönüne alarak, geçici mesleki hedeflerini planlamaya bunları hayal ve iş yaşantıları yolu ile sınamaya çalışır. Yüksek puan ergenin mesleki ve eğitsel amaçlarına bağlanma

ve yatırım yapma yeteneğini gösterir. Düşük puan ise bu konularda sorunlar yaşandığını belirtir.

III. Cinsel Benlik (CB): Cinsel yaşantılar ve davranışlarla ilgili boyuttur. Genç gelişen cinsel dürtülerinin farkındadır. bu dönemdeki cinsel duygulara uyum şekli gelecekteki cinsel davranışlara kalıp oluşturmaktadır. Bu boyuttaki alt skalada, gençlere doğrudan cinsel deneyim ve davranışlarıyla ilgili hissettikleri sorulmaktadır.

1. Cinsel tutumlar (CB1): Ergenin karşı cinse yönelik duygu, hüküm ve davranışını içerir. Düşük puan, cinsellik konusunda tutucu bir davranış, yüksek puan ise, cinselliğe karşı nispeten açık olmayı ifade eder.

IV. Ailesel Benlik: Ergenin ailesiyle olan ilişkilerini ölçen bir boyuttur. Aile sistemi, çocuğa büyümekte olan sosyal çevresinde ilk korunma alanını sağlamaktadır. Bu sistemin işlevindeki bozukluğun üyeler üzerinde olumsuz etki yapacağı söylenebilir. Öte yandan iyi işleyen bir aile birimi ise üyelerinin ruhsal açıdan sağlıklı olarak yetişeceklerini garanti eder. Ailesel benliğin 1 alt skalası vardır.

1. Aile ilişkileri (AB1): Bu alt skala ergenin ana-babası ile ilişkilerini ve evdeki duygusal atmosferi ölçer. Düşük puan ergenin ailesiyle olan ilişkilerinin kopukluğunu, yüksek puan aile ile ergen arasındaki iletişimin iyi olduğunu gösterir.

V. Uyumsal Benlik (UB): Uyum yapma bireyin sahip olduğu güçleriyle ilgilidir. birey psikopatolojik semptom ve belirtilerden ne kadar uzakta ise karşılaştığı streslerle başa çıkmada o denli başarılı olacaktır. Bireyler uyum yeteneği açısından çok çeşitlilik gösterirler. Gencin kendinde var olduğunu belirttiği psikiyatrik semptomları (eğer varsa) ölçmekte ve gencin dünyaya nasıl uyum yaptığını ortaya koyan bir boyuttur. Uyumsal benliğin üç alt skalası vardır.

1. Dış dünyaya hakimiyet (UB1): ergenin yaşadığı çevreye ne derece iyi bir uyum yaptığını ortaya koyan bir alt skaladır. Düşük puan gencin bir işi bitirmek için kendini gerçeğe uygun değerlendirebilmekteki yetersizliğini, yüksek puan, bir kriz durum ortaya çıksa, ergenin bu krizle ne kadar iyi başa çıkabildiğini gösterir.
2. Psikopatoloji (UB2): Ergendeki herhangi bir açık ya da gizli psikolojik bozukluğu belirtir. Düşük puan, klinik düzeyde ciddi bir ruhsal bozukluğa, yüksek puan ise açık ruhsal bozukluk belirtilerinin yokluğunu işaret eder.
3. Üstün Uyum (UB3): Ergenin kendisi ile ve diğer insanlarla uyumunu gösteren ergenin ego gücünün ya da başa çıkma yeteneğinin ölçüsünü veren bir alt skaladır.

Düşük puan, gencin çevresi ile yeterli biçimde başa çıkamadığını, yüksek puan ise iyi başa çıkma sistemine sahip bulunduğunu gösterir.

Envanter, ergenlerin birçok faaliyet alanını içeren 130 maddeden oluşmaktadır. Uluslararası geçerliliği olmayan maddeler (Offer ve ark., 1988) ve bu çalışmada cinsel benlik boyutundaki 7 madde ile Milli Eğitim Müdürlüğünce uygulamada sakıncalı bulunduğundan uygulamacı tarafından çıkarılmış, uygulamada 83 item kullanılmıştır.

Herbir maddenin "Beni çok iyi tanımlıyor" dan "Beni hiç tanımlamıyor"a doğru giden 6 dereceli yanıtı vardır. Olumsuz yanıtların değerlendirme üzerindeki etkilerini azaltmak için, 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 21, 24, 25, 28, 29, 30, 37, 38, 39, 42, 48, 49, 52, 53, 55, 56, 57, 60, 61, 62, 63, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 76, 78, 83 numaralı itemler olumsuz diğerleri olumlu olarak hazırlanmıştır. Her bir skalada total puanı düzenlemek üzere tüm itemler katıldığında, olumsuz (negatif) olarak değerlendirilen itemler 7'den çıkartılarak tersine döndürülmüş, olumlu değere getirilmiştir. Örneğin, olumsuz bir itemde 4 (Beni pek iyi tanımlamıyor) işaretlenmişse sonuç puan $(7-4=3)$ olacaktır.

Envanterde her bir boyuttaki alt skalaların puanlarına göre benliğin o boyutuyla ilgili bir puan elde edilmektedir.

Ervanterin güvenilirlik çalışması testin tekrarı yöntemi ile offer ve arkadaşları (1982) tarafından yapılmış ve korelasyonlar skalalar için .48 ile .84 arasında bulunmuştur.

Geçerlilik çalışması için envanterin diğer bazı kişilik testleriyle korelasyonu ölçülmüştür. Bu araştırmalarda envanterin Bell Envanteri, Minnesota çok yönlü kişilik Envanteri ve Tennessee öz İmaj Testi ile yüksek korelasyon gösterdiği görülmüştür. (Offer ve Ark., 1982)

Envanterin skala değerleri 10 ile 90 puan arasında şekiller üzerinde yerleştirilmiş olup elliden az puan zayıf uyumu, ellinin üzerindeki fazla puan ise üstün uyum göstermektedir.

Envanterin ülkemiz için geçerlilik ve güvenilirlik çalışması İnanc tarafından yapılmıştır. (İnanc 1987, 1989) Güvenirlik ve geçerlik çalışmasında skalalar arası korelasyonlar yüksek bulunmuştur.

II. 3. UYGULAMA

Araştırmada kullanılan envanter ve kişisel bilgi alma formu öğrencilere 1993-1994 öğretim yılının ikinci sömestrinde Nisan 1994 tarihinde uygulanmıştır.

Uygulamanın okullarda yapılması için il Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmış, izin belgeleri her okula il Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığı ile gönderilmiştir.

Uygulamadan önce okullardaki yöneticiler ve rehberlik servisi uzmanları ziyaret edilmiş uygulamanın yapılacağı uygun gün ve saatler tesbit edilmiştir.

Kullandığımız envanter ve kişisel bilgi alma formları her okulda öğrencilere toplu olarak uygulanmıştır. Uygulamaya başlamadan önce araştırmanın niteliği ve amacı hakkında öğrencilere bilgi verilmiş daha sonra varsa öğrencilerin soruları yanıtlanmıştır.

Envanterin cevaplandırılması sırasında bir zaman kısıtlaması yapılmamış, öğrencilerin formları cevaplandırmaları 40-45 dk. sürmüştür.

Uygulamaya giren öğrencilerin akademik başarı ortalamalarını saptamak amacıyla yine rehberlik servislerinden ve okul idaresinden yardım alınmıştır.

Öğrencilerin okula başladıkları (Lise) birinci dönemden itibaren uygulamanın yapıldığı dördüncü döneme kadar olan üç döneme ait akademik başarı ortalamaları alınmış ve bu üç dönemde ortalaması alınarak öğrencilerin o döneme kadar olan akademik başarıları saptanmıştır. Bu puanlar araştırmamızda başarı ölçütü olarak kullanılmıştır.

II. 4. VERİLERİN ANALİZİ

Offer Benlik İmajı Envanterinin puanlanması elle yapılmıştır. O.B.İ.E.'nin ham puanları, başarı puanları, ve kişisel bilgi alma formuna verilen cevaplara ait bilgiler araştırmacı tarafından bilgi işlem kodlama cetvellerine geçirilmiştir.

O.B.İ.E.'den alınan ham puanlar bilgisayarda referans grubu ortalaması 50 standart sapması 15 olan standart puanlara çevrilmiştir. Bağımsız değişkenler ile O.B.İ.E'nin alt boyutlarından alınan puanlar ve başarı puanlarının karşılaştırılmasında "Tek yönlü varyans analizi" tekniği ve "t-testi" kullanılmıştır. Elde edilen F değerleri ile tablolar oluşturulmuştur.

O.B.İ.E.'nin alt boyutları ile akademik başarı arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi kullanılarak belirlenmiştir. Analizler Ege Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezinde gerçekleştirilmiştir.

III. BÖLÜM

BULGULAR

III.1. BENLİK KAVRAMI İLE İLGİLİ BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerin Offer Benlik İmajı Envanterine verdikleri yanıtlardan elde edilen veriler benlik imajını etkileyebileceği düşünülen bazı bağımsız değişkenlere göre analiz edilmiştir.

***Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Okul sosyo-ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Analizi**

Okullar üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeye göre gruplandırılmıştır. Üst sosyo-ekonomik düzeye Selma Yiğitalp ve Gazi Lisesi, Orta sosyo-ekonomik düzeye Namık Kemal Lisesi ve Buca Lisesi, alt sosyo-ekonomik düzeye Bayraklı ve 50. Yıl Liseleri alınmıştır. Analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Öğrencilerin benlik kavramı örüntüleri, okul sosyo-ekonomik düzey değişkenlerine göre istatistik açıdan sadece dürtü kontrol alt skalasından $P < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılaşma göstermektedir.

Alt sosyo-ekonomik düzeye giren okullara devam eden öğrencilerin lehine ($\bar{X}=52.90$) dürtü kontrol alt skalasında farklılaşma görülmüştür. Bu da bize alt SED'deki okullara devam eden öğrencilerin engellere toleranslarının daha yüksek olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 2 : Öğrencilerin Benlik Kavramının OBİE'nin alt skalaları ile okul sosyo-ekonomik düzeyi değişkenine göre dağılımları.

Alt boyut/Okul SED	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Dürtü Kontrol					
1. Üst (S. Yiğitalp L., Gazi L.)	97	47.37	14.83	3.18	P<0.05
2. Orta (Namık K. L., Buca L.)	89	49.99	16.15		
3. Alt (Bayraklı L. 50 Yıl. L.)	88	52.90	13.53		
Duyusal Durum					
1. Üst (S. Yiğitalp L., Gazi L.)	97	48.15	15.75	1.20	Fark Yok
2. Orta (Namık K. L., Buca L.)	89	51.38	13.52		
3. Alt (Bayraklı L. 50 Yıl. L.)	88	50.64	15.53		
Vücut ve Benlik İmajı					
1. Üst (S. Yiğitalp L., Gazi L.)	97	49.60	12.37	0.37	Fark Yok
2. Orta (Namık K. L., Buca L.)	89	51.12	15.94		
3. Alt (Bayraklı L. 50 Yıl. L.)	88	49.30	19.69		
Sosyal İlişkiler					
1. Üst (S. Yiğitalp L., Gazi L.)	97	49.50	15.36	1.61	Fark Yok
2. Orta (Namık K. L., Buca L.)	89	49.36	14.27		
3. Alt (Bayraklı L. 50 Yıl. L.)	88	52.30	15.21		
Eğitsel ve Mesleki Amaçlar					
1. Üst (S. Yiğitalp L., Gazi L.)	97	47.49	16.43	2.17	Fark Yok
2. Orta (Namık K. L., Buca L.)	89	51.73	13.09		
3. Alt (Bayraklı L. 50 Yıl. L.)	88	51.01	14.97		
Aile İlişkiler					
1. Üst (S. Yiğitalp L., Gazi L.)	97	47.86	15.46	2.58	Fark Yok
2. Orta (Namık K. L., Buca L.)	89	52.78	13.41		
3. Alt (Bayraklı L. 50 Yıl. L.)	88	49.54	15.72		
Dış Dünyaya Hakimiyet					
1. Üst (S. Yiğitalp L., Gazi L.)	97	49.95	14.59	0.09	Fark Yok
2. Orta (Namık K. L., Buca L.)	89	49.55	15.10		
3. Alt (Bayraklı L. 50 Yıl. L.)	88	50.51	15.50		
Psikopatoloji					
1. Üst (S. Yiğitalp L., Gazi L.)	97	48.35	14.71	2.93	Fark Yok
2. Orta (Namık K. L., Buca L.)	89	53.13	14.88		
3. Alt (Bayraklı L. 50 Yıl. L.)	88	48.64	15.11		
Üstün Uyum					
1. Üst (S. Yiğitalp L., Gazi L.)	97	50.32	15.58	0.04	Fark Yok
2. Orta (Namık K. L., Buca L.)	89	49.92	15.20		
3. Alt (Bayraklı L. 50 Yıl. L.)	88	49.72	14.30		

S.d=2

***Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkenlerine Göre Analizi**

Öğrencilerin benlik kavramı örüntülerinin algılanan sosyo-ekonomik düzey değişkenlerine göre analizi Tablo-3'de verilmiştir.

Tablo-3'e baktığımızda Duygusal durum, Vücut Benlik İmajı Aile İlişkileri, Psikopatoloji alt skalalarında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğunu görmekteyiz.

Duygusal durum alt skalasında kendilerini üst sosyo-ekonomik düzeyde algılayanların lehine bir farklılaşma görülmektedir. ($F(2) = 4.64, P < 0.01$)

Vücut ve Benlik İmajı alt skalasında da yine üst sosyo-ekonomik düzey lehine ($P < 0.01$) düzeyinde anlamlı bir farklılaşma görülmektedir.

Psikopatoloji alt skalasında da yine üst sosyo-ekonomik düzey lehine ($P < 0.05$) istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma görülmektedir.

Diğer alt skalalara baktığımızdan (Dürtü kontrol, Sosyal ilişkiler, Eğitsel ve Mesleki Amaçlar, Dış Dünyaya Hakimiyet, Üstün Uyum) istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma olmasa da ortalamalar, alt sosyo-ekonomik düzey algısındaki öğrencilerin benlik imajlarının düşük olduğunu göstermektedir. Bu da bize alt sosyo-ekonomik düzey algısındaki öğrencilerin üst sosyo - ekonomik düzey algısında olan öğrencilere göre benlik kavramı örüntülerinin olumlu yönde gelişmediğini göstermektedir.

Tablo 3 : Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin alt skalaları ile algılanan sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre dağılımları

Alt Boyut/ Al. S.E.D.	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Dürtü Kontrol					
1 Üst	85	50.59	13.80	0.20	Fark Yok
2 Orta	179	49.67	15.35		
3 Alt	9	47.83	18.24		
Duygusal Durum					
1 Üst	85	51.39	14.91	4.64	0.01
2 Orta	179	49.95	14.97		
3 Alt	9	35.61	7.87		
Vücut ve Benlik İmajı					
1 Üst	85	52.67	11.98	6.55	0.01
2 Orta	179	49.52	15.85		
3 Alt	9	34.37	14.98		
Sosyal İlişkiler					
1 Üst	85	49.60	15.32	1.88	Fark Yok
2 Orta	179	50.74	14.67		
3 Alt	9	41.01	16.54		
Eğitsel ve Mesleki Amaç					
1 Üst	85	49.27	12.75	0.68	Fark Yok
2 Orta	179	50.53	15.52		
3 Alt	9	45.13	23.66		
Aile İlişkileri					
1 Üst	85	51.02	13.53	10.70	0.01
2 Orta	179	50.65	14.76		
3 Alt	9	28.02	18.42		
Dış Dünyaya Hakimiyet					
1 Üst	85	50.17	15.61	0.71	Fark Yok
2 Orta	179	50.08	14.31		
3 Alt	9	44.09	21.29		
Psikopatoloji					
1 Üst	85	51.59	15.79	3.69	0.05
2 Orta	179	49.85	14.51		
3 Alt	9	37.46	12.97		
Üstün Uyum					
1 Üst	85	50.26	14.52	0.06	Fark Yok
2 Orta	179	49.97	14.88		
3 Alt	9	48.39	23.18		

S.d=2

*** Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Yaş Değişkenine
Göre Analizi.**

Öğrencilerin yaşları 21 ilâ 14 yaş arasında sıralanmıştır. Analiz sonuçları Tablo-4'de verilmiştir.

Tablo-4'e baktığımızda Dürtü Kontrol, Aile ilişkileri ve Üstün uyum alt skalasında ($P < 0.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olduğunu görmekteyiz.

Duygusal durum, Vücut ve Benlik imajı, sosyal ilişkiler, Eğitsel ve Mesleki Amaçlar Dış dünyaya hakimiyet ve Psikopatoloji alt skalalarında ise istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir.

Bununla birlikte düşük yaş gruplarının puan ortalaması büyük yaş gruplarına göre daha yüksektir. Vücut ve Benlik imaj alt skalasında ise 20 yaş lehine bir yükselme görülmektedir.

"Dürtü Kontrol" alt skalasında 14 yaş lehine benlik kavramı örüntüsünün yaşa bağlı olarak farklılaştığı görülmektedir. ($F(7)=2.25$, $P < 0.05$) Skalada en düşük puan ortalaması 19 yaş grubundaki öğrencilere aittir.

Aile ilişkileri alt skalasında da yine 14 yaş grubundakilerin lehine anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. Yine en düşük puan ortalaması ($\bar{X} = 32.29$) 19 yaş grubundakilere aittir.

Üstün uyum alt skalasında ise 20 yaş grubundakilerin lehine anlamlı bir farklılaşma görülmektedir ($F(7) = 2.77$ $P < 0.05$). En düşük puan ortalaması ise ($\bar{X} = 21,87$) puan ortalaması ile 21 yaş grubuna aittir.

Tablo 4 : Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin alt skalaları ile yaş değişkenlerine göre dağılımları

Alt boyut/Yaş	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Dürtü Kontrol /Yaş					
21	2	39.91	16.44		
20	4	54.74	15.50		
19	3	35.25	33.13		
18	13	57.68	15.16	2.25	0.05
17	60	52.95	14.51		
16	167	47.99	14.70		
15	23	53.64	12.88		
14	2	60.55	9.18		
Duygusal Durum					
21	2	47.52	15.57		
20	4	63.63	7.77		
19	3	37.17	1.15		
18	13	48.70	11.76	1.85	Fark Yok
17	60	50.46	15.71		
16	167	49.03	15.30		
15	23	54.13	11.61		
14	2	72.61	11.23		
Vücut ve benlik İmajı					
21	2	40.74	21.48		
20	4	68.31	7.74		
19	3	52.06	16.62		
18	13	48.97	16.71	1.04	Fark Yok
17	60	49.64	14.51		
16	167	49.72	15.16		
15	23	51.28	14.38		
14	2	45.43	11.67		
Sosyal İlişkiler					
21	2	39.33	15.06		
20	4	63.55	5.31		
19	3	50.76	8.23		
18	13	47.03	14.25	1.86	Fark Yok
17	60	52.04	14.12		
16	167	48.36	15.50		
15	23	55.47	13.08		
14	2	64.14	16.71		
Eğitsel ve Mesleki amaç					
21	2	35.73	40.10		
20	4	57.37	13.01		
19	3	54.05	13.30		
18	13	45.58	14.93	1.79	Fark Yok
17	60	45.80	17.02		
16	167	51.67	13.70		
15	23	49.70	15.47		
14	2	62.45	2.31		

Aile İlişkileri					
21	2	43.55	36.81		
20	4	59.78	13.49		
19	3	32.29	17.77		
18	13	47.52	12.08	2.30	0.05
17	60	45.83	16.32		
16	167	51.17	14.66		
15	23	53.67	9.99		
14	2	64.68	7.22		
Dış Dünyaya Hakimiyet					
21	2	31.70	39.42		
20	4	59.57	11.38		
19	3	45.63	8.05		
18	13	54.57	9.76	1.44	Fark Yok
17	60	48.68	14.82		
16	167	49.75	15.07		
15	23	51.49	15.49		
14	2	68.86	6.57		
Psikopatoloji					
21	2	39.78	23.32		
20	4	66.69	12.55		
19	3	46.00	1.37		
18	13	51.54	14.04	1.43	Fark Yok
17	60	49.20	14.98		
16	167	49.23	15.11		
15	23	54.24	13.92		
14	2	61.80	20.11		
Üstün Uyum					
21	2	21.87	17.39		
20	4	57.70	18.67		
19	3	27.52	6.64		
18	13	50.93	12.32	2.77	0.05
17	60	48.79	14.98		
16	167	50.15	14.56		
15	23	55.67	15.06		
14	2	48.79	23.82		

S.d= 7

*** Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Cinsiyete Göre Analizi**

Öğrencilerin Benlik kavramı örüntülerinin Cinsiyet açısından bir farklılaşmaya yol açıp açmadığı t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo-5'de verilmiştir.

Tablo-5'e baktığımızda öğrencilerin benlik kavramı örüntülerinin cinsiyete bağlı olarak Aile ilişkileri, Dış dünyaya hakimiyet ve Psikopatoloji alt skalalarında istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığını görmekteyiz.

Dürtü Kontrol, Duygusal durum, Vücut ve Benlik imajı alt skalalarında erkek öğrenciler lehine istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma görülmektedir.

Sosyal ilişkiler, Eğitsel ve Mesleki Amaçlar, Üstün Uyum alt skalalarında ise kız öğrenciler lehine istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma görülmektedir.

Buna göre erkek öğrenciler psikolojik benliğin 3 alt skalasında da kız öğrencilerden daha yüksek puan almışlardır. Bu da erkek öğrencilerin dürtülüler üzerindeki kontrollerinin, psikolojik yapısındaki uyum düzeylerinin ve vücutlarıyla ilgili yaşantı ve düşüncelerinin kızlardan daha uyumlu oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Kız öğrenciler de sosyal benliğin her iki alt skalasında ve üstün uyum alt skalasında erkek öğrencilere göre daha yüksek puan almışlardır. Bu da kız öğrencilerin kişilerarası ilişkilerini yorumlamada mesleki ve eğitsel hedeflerini algılamada kendisi ve diğer insanlarla uyumda daha başarılı olduğu düşünülebilir.

Tablo 5: Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin alt skalaları ile cinsiyete göre dağılımları (t testi)

Alt boyut / Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	T	Sd.	P
Dürtü Kontrol						
E	138	54.1	14.2	4.72	271.4	0.001
K	136	45.9	14.7			(önemli)
Duygusal Durum						
E	138	53.9	12.6	4.44	254.6	0.001
K	136	46.1	16.2			(önemli)
Vücut ve Benlik İmajı						
E	138	52.1	12.0	2.39	240.6	0.017
K	136	47.8	17.3			(önemli)
Sosyal İlişkiler						
E	138	48.2	14.5	-2.06	270.5	0.041
K	136	51.9	15.4			(önemli)
Eğitsel ve Mesleki Amaç						
E	138	46.8	15.7	-3.68	267.0	0.001
K	136	53.3	13.5			(önemli)
Aile İlişkileri						
E	138	50.3	15.5	0.34	271.3	0.73
K	136	49.7	14.5			
Dış Dünyaya Hakimiyet						
E	138	49.0	14.7	-1.10	271.1	0.27
K	136	51.0	15.3			
Psikopatoloji						
E	138	51.7	13.3	1.86	258.7	0.060
K	136	48.3	16.5			
Üstün Uyum						
E	138	47.5	15.4	-2.86	270.8	0.004
K	136	52.6	14.2			(önemli)

*** Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Doğum Sırasına
Göre Analizi**

Öğrencilerin kardeşler arası doğum sırası ilk çocuk, ortanca çocuk ve son çocuk olmak üzere sıralanmıştır. Analiz sonuçları Tablo - 6'da gösterilmiştir.

Tablo - 6'ya baktığımızda öğrencilerin benlik kavramlarının OBİE'nin hiçbir alt skalasında doğum sırasına göre istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı görülmektedir.

Duygusal durum Sosyal İlişkiler, Mesleki ve Eğitsel Amaçlar, Psikopatoloji, Vücut ve benlik imajı alt skalasında istatiki açıdan anlamlı bir farklılaşma görünmemekle birlikte ortanca çocukların puan ortalaması ilk ve son çocuklarıkinden daha düşük bulunmuştur. Bu da bize ortanca çocukların benlik imajı örüntülerinin birçok alt skalasında ilk ve son çocuklara göre daha olumsuz olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 6: Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin alt skalaları ile doğum sırasına göre dağılımları

Alt boyut/Doğum sırası	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Dürtü Kontrol					
1. Üst	106	48.13	14.93	1.75	FarkYok
2. Ortanca	74	50.11	13.92		
3. Son	93	52.11	15.83		
Duyusal Durum					
1. Üst	106	50.41	14.97	0.27	FarkYok
2. Ortanca	74	48.86	12.97		
3. Son	93	50.30	16.59		
Vücut ve Benlik İmajı					
1. Üst	106	51.54	14.00	2.13	FarkYok
2. Ortanca	74	46.98	16.55		
3. Son	93	50.55	14.69		
Sosyal İlişkiler					
1. Üst	106	51.13	13.95	1.35	FarkYok
2. Ortanca	74	47.57	13.60		
3. Son	93	50.61	17.09		
Eğitsel ve Mesleki Amaç					
1. Üst	106	50.34	14.34	0.47	FarkYok
2. Ortanca	74	48.60	17.16		
3. Son	93	50.78	14.03		
Aile İlişkileri					
1. Üst	106	49.59	16.60	0.26	FarkYok
2. Ortanca	74	49.65	13.88		
3. Son	93	51.01	13.87		
Dış Dünyaya Hakimiyet					
1. Üst	106	50.60	15.51	0.15	FarkYok
2. Ortanca	74	49.46	13.60		
3. Son	93	49.68	15.73		
Psikopatoloji					
1. Üst	106	51.58	14.46	2.55	FarkYok
2. Ortanca	74	46.68	13.39		
3. Son	93	50.79	16.56		
Üstün Uyum					
1. Üst	106	51.69	15.88	1.44	FarkYok
2. Ortanca	74	47.89	14.17		
3. Son	93	49.62	14.56		

S.d= 2

*** Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Kardeş Sayısına Göre Analizi**

Öğrencilerin kardeş sayıları "tek çocuk" olanlar ve en fazla "5 kardeş ve yukarısı" olanlar olmak üzere sıralanmıştır. Buna göre analiz sonuçları Tablo - 7'de verilmiştir.

Tablo - 7 incelendiğinde sadece üstün uyum alt skalasında kardeş sayısı açısından anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. ($F(4) = 2.55$ $P < 0.01$). Bu farklılaşmanın 5 kardeş ve yukarısı seçeneğini işaretleyen öğrenciler lehine olduğu görülmektedir. Tek çocuk seçeneğini işaretleyen öğrencilerin de puan ortalamalarının ($\bar{X} = 54,16$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu da "tek çocuk" olan öğrencilerin ve "5 kardeş ve yukarısında" olan öğrencilerin kendisi ve diğer insanlarla uyumun iyi olduğunu göstermektedir.

Tablo - 7'deki diğer alt skalalar incelendiğinde istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma olmadığını görülmektedir. Bununla birlikte, ortalamalar incelendiğinde dürtü Kontrol, Duygusal Durum, Eğitsel ve Mesleki Amaçlar alt skalalarında yine 5 kardeş ve yukarısı seçeneğini işaretleyen öğrenciler lehine bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

Vücut ve Benlik İmajı, Dış Dünyaya Hakimiyet, Psikopatoloji alt skalalarında ise "tek çocuk" seçeneğini işaretleyen öğrencilerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Aile ilişkileri alt skalasında ise "tek çocuk" seçeneğini işaretleyen öğrencilerin puan ortalamaları diğer seçenekleri işaretleyen öğrencilere göre oldukça düşük bulunmuştur. Bu da "tek çocuk" olan öğrencilerin aile bireyleriyle ilişkilerinde başarısız olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 7 : Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin alt skalaları ile kardeş sayısı değişkenine göre dağılımları.

Alt boyut / Kardeş sayısı	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Dürtü Kontrol					
1	9	41.80	21.48		
2	124	49.23	15.06		
3	78	50.80	13.33	1.43	Fark Yok
4	35	49.54	17.72		
5 ve yukarı	28	54.40	12.46		
Duygusal Durum					
1	9	49.84	10.21		
2	124	51.14	15.39		
3	78	48.03	14.76	0.83	Fark Yok
4	35	48.32	16.43		
5 ve yukarı	28	52.55	13.30		
Vücut ve Benlik İmajı					
1	9	53.37	10.75		
2	124	51.44	13.86		
3	78	47.90	15.10	1.01	Fark Yok
4	35	47.80	18.86		
5 ve yukarı	28	51.12	15.29		
Sosyal İlişkiler					
1	9	49.93	11.79		
2	124	52.45	15.84		
3	78	46.46	14.92	2.03	Fark Yok
4	35	48.63	12.65		
5 ve yukarı	28	50.72	13.72		
Eğitsel ve Mesleki Amaç					
1	9	47.67	9.72		
2	124	50.03	14.61		
3	78	49.21	14.71	0.32	Fark Yok
4	35	50.16	16.74		
5 ve yukarı	28	52.61	17.16		
Aile İlişkileri					
1	9	38.32	25.79		
2	124	50.29	14.26		
3	78	50.20	15.07	1.44	Fark Yok
4	35	50.94	13.87		
5 ve yukarı	28	50.71	14.62		
Dış Dünyaya Hakimiyet					
1	9	54.93	14.32		
2	124	51.16	14.94		
3	78	45.99	15.04	2.15	Fark Yok
4	35	51.47	16.50		
5 ve yukarı	28	52.60	11.76		
Psikopatoloji					
1	9	56.75	13.42		
2	124	51.17	15.00		
3	78	49.14	13.97	1.83	Fark Yok
4	35	44.84	17.24		
5 ve yukarı	28	51.49	14.36		
Üstün Uyum					
1	9	54.16	20.44		
2	124	51.09	14.81		
3	78	46.72	14.00	2.55	0.05
4	35	47.74	16.06		
5 ve yukarı	28	55.75	13.62		

S.d= 4

*** Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Babanın Öğrenim
Durumuna Göre Analizi**

Babanın öğrenim durumuna göre, öğrencilerin benlik imajı örüntülerinin analiz sonuçları Tablo - 8'de verilmiştir.

Tablo - 8'de öğrencilerin benlik kavramı örüntülerinin hiçbir alt skalada istatistik açıdan anlamlı bir farklılamaya yol açmadığı görülmektedir. Bu da bize babanın öğrenim düzeyinin benlik kavramını etkilemediğini düşündürmektedir.

Tablo 8: Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin alt skalaları ile habanın öğrenim durumuna göre dağılımları

Alt boyut / B. Öğre. Durumu	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Dürtü Kontrol					
1 Okur - yazar değil	6	49.82	10.88	0.87	Fark Yok
2 Okur - yazar	7	50.79	14.55		
3 İlkokul mezunu	113	51.39	15.00		
4 Orta veya dengi okul	39	48.22	15.86		
5 Lise veya dengi okul	56	49.88	14.86		
6 Yüksekokul	21	43.93	17.56		
7 Üniversite	32	51.29	13.07		
Duygusal Durum					
1 Okur - yazar değil	6	48.21	10.08	0.64	Fark Yok
2 Okur - yazar	7	50.28	13.75		
3 İlkokul mezunu	113	49.43	16.46		
4 Orta veya dengi okul	39	50.51	14.59		
5 Lise veya dengi okul	56	49.96	13.50		
6 Yüksekokul	21	46.42	17.78		
7 Üniversite	32	54.08	15.78		
Vücut ve Benlik İmajı					
1 Okur - yazar değil	6	39.96	19.99	0.98	Fark Yok
2 Okur - yazar	7	47.95	17.15		
3 İlkokul mezunu	113	49.57	15.53		
4 Orta veya dengi okul	39	52.09	13.97		
5 Lise veya dengi okul	56	49.77	13.25		
6 Yüksekokul	21	47.49	17.84		
7 Üniversite	32	53.34	13.80		
Sosyal İlişkiler					
1 Okur - yazar değil	6	49.94	15.61	0.71	Fark Yok
2 Okur - yazar	7	47.24	15.66		
3 İlkokul mezunu	113	49.57	14.36		
4 Orta veya dengi okul	39	52.50	14.10		
5 Lise veya dengi okul	56	50.06	16.44		
6 Yüksekokul	21	45.14	16.89		
7 Üniversite	32	52.16	14.54		
Eğitsel ve Mesleki Amaç					
1 Okur - yazar değil	6	50.16	16.51	0.77	Fark Yok
2 Okur - yazar	7	39.28	18.55		
3 İlkokul mezunu	113	50.48	13.59		
4 Orta veya dengi okul	39	49.68	17.74		
5 Lise veya dengi okul	56	50.89	16.40		
6 Yüksekokul	21	51.82	13.67		
7 Üniversite	32	48.26	13.64		

Alt Boyut/B. Öğr. Dur.	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Aile İlişkileri					
1 Okur - yazar değil	6	47.87	14.83	0.89	Fark Yok
2 Okur - yazar	7	47.97	17.76		
3 İlkokul mezunu	113	49.32	14.08		
4 Orta veya dengi okul	39	47.10	20.15		
5 Lise veya dengi okul	56	52.68	11.91		
6 Yüksekokul	21	54.12	14.21		
7 Üniversite	32	49.37	15.81		
Dış Dünyaya Hakimiyet					
1 Okur - yazar değil	6	57.25	11.28	1.29	Fark Yok
2 Okur - yazar	7	38.33	19.68		
3 İlkokul mezunu	113	49.62	15.60		
4 Orta veya dengi okul	39	51.75	14.62		
5 Lise veya dengi okul	56	49.20	14.17		
6 Yüksekokul	21	48.51	13.10		
7 Üniversite	32	52.75	14.88		
Psikopatoloji					
1 Okur - yazar değil	6	53.70	13.28	1.22	Fark Yok
2 Okur - yazar	7	47.21	14.12		
3 İlkokul mezunu	113	48.37	15.85		
4 Orta veya dengi okul	39	49.61	14.25		
5 Lise veya dengi okul	56	51.44	14.58		
6 Yüksekokul	21	47.30	13.91		
7 Üniversite	32	55.38	14.24		
Üstün Uyum					
1 Okur - yazar değil	6	52.15	17.49	0.68	Fark Yok
2 Okur - yazar	7	40.62	15.96		
3 İlkokul mezunu	113	50.49	14.45		
4 Orta veya dengi okul	39	49.69	14.24		
5 Lise veya dengi okul	56	48.84	14.52		
6 Yüksekokul	21	49.91	19.26		
7 Üniversite	32	52.36	15.38		

S.d = 6

*** Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Annenin Öğrenim
Durumuna Göre Analizi**

Öğrencilerin Benlik kavramı örüntülerinin Annenin öğrenim durumuna göre analiz sonuçlarından elde edilen veriler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo - 9'a baktığımızda annenin öğrenim durumuna göre öğrencilerin benlik kavramlarının istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı görülmektedir. Bu analiz sonuçları annenin öğrenim düzeyinin benlik kavramını etkilemediğini düşündürmektedir.

Tablo 9 : Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin alt skalaları ile Annenin öğrenim durumu değişkenlerine dağılımları

Alt boyut / Annenin Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Dürtü Kontrol					
1 Okur - yazar değil	19	52.21	12.06		
2 Okur - yazar	16	51.85	14.80		
3 İlkokul mezunu	134	50.66	13.77		
4 Orta veya dengi okul	31	45.12	19.96	0.81	Fark Yok
5 Lise veya dengi okul	54	49.92	15.28		
6 Yüksekokul	8	53.14	19.52		
7 Üniversite	12	47.45	14.18		
Duygusal Durum					
1 Okur - yazar değil	19	48.00	11.75		
2 Okur - yazar	16	50.61	12.21		
3 İlkokul mezunu	134	50.99	14.63		
4 Orta veya dengi okul	31	44.21	16.16	1.12	Fark Yok
5 Lise veya dengi okul	54	50.48	19.02		
6 Yüksekokul	8	55.51	22.39		
7 Üniversite	12	50.38	17.69		
Vücut ve Benlik İmajı					
1 Okur - yazar değil	19	44.75	15.64		
2 Okur - yazar	16	47.91	13.49		
3 İlkokul mezunu	134	50.93	15.50		
4 Orta veya dengi okul	31	49.15	18.48	0.98	Fark Yok
5 Lise veya dengi okul	54	48.95	12.15		
6 Yüksekokul	8	51.55	13.88		
7 Üniversite	12	56.54	12.06		
Sosyal İlişkiler					
1 Okur - yazar değil	19	44.97	12.05		
2 Okur - yazar	16	53.49	10.52		
3 İlkokul mezunu	134	49.41	14.73		
4 Orta veya dengi okul	31	48.16	16.41	1.04	Fark Yok
5 Lise veya dengi okul	54	52.58	15.70		
6 Yüksekokul	8	55.12	16.42		
7 Üniversite	12	49.54	18.73		
Eğitsel ve Mesleki Amaç					
1 Okur - yazar değil	19	46.85	17.91		
2 Okur - yazar	16	48.38	15.79		
3 İlkokul mezunu	134	50.94	14.14		
4 Orta veya dengi okul	31	49.16	16.35	0.94	Fark Yok
5 Lise veya dengi okul	54	50.78	15.11		
6 Yüksekokul	8	54.46	15.84		
7 Üniversite	12	42.32	21.65		

Alt Boyut/ A. Öğr. Dur.	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Aile İlişkileri					
1 Okur - yazar değil	19	47.33	17.91		
2 Okur - yazar	16	47.05	13.74		
3 İlkokul mezunu	134	51.45	13.75		
4 Orta veya dengi okul	31	45.34	19.97	1.06	Fark Yok
5 Lise veya dengi okul	54	50.33	14.05		
6 Yüksekokul	8	54.83	13.25		
7 Üniversite	12	49.22	15.33		
Dış Dünyaya Hakimiyet					
1 Okur - yazar değil	19	48.08	14.88		
2 Okur - yazar	16	44.76	18.44		
3 İlkokul mezunu	134	50.70	14.51		
4 Orta veya dengi okul	31	46.38	16.84	1,74	Fark Yok
5 Lise veya dengi okul	54	50.14	14.55		
6 Yüksekokul	8	62.48	13.59		
7 Üniversite	12	52.60	9.60		
Psikopatoloji					
1 Okur - yazar değil	19	49.46	13.54		
2 Okur - yazar	16	48.05	13.91		
3 İlkokul mezunu	134	50.26	14.74		
4 Orta veya dengi okul	31	45.00	15.48	1.16	Fark Yok
5 Lise veya dengi okul	54	51.18	14.47		
6 Yüksekokul	8	51.33	24.69		
7 Üniversite	12	57.19	14.17		
Üstün Uyum					
1 Okur - yazar değil	19	49.08	17.84		
2 Okur - yazar	16	47.63	12.29		
3 İlkokul mezunu	134	48.95	14.93		
4 Orta veya dengi okul	31	48.32	16.38	0.89	Fark Yok
5 Lise veya dengi okul	54	53.01	14.66		
6 Yüksekokul	8	55.24	19.20		
7 Üniversite	12	53.64	7.24		

S.d= 6

*** Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Babanın Mesleğine Göre
Analizi**

Babanın mesleği üç grupta gösterilmiştir. 1. grup : Çiftçi, İşçi, Memur. 2. grup : Serbest Meslek, Esnaf, Tüccar, İşveren. 3. grup : Emekli, İşsiz, diğer. Veriler tablo - 10'da verilmiştir.

Bulgulara baktığımızda babanın mesleğine göre hiçbir alt skalada anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir. Bu analiz sonuçları babanın mesleğinin benlik kavramı üzerinde etkisi olmadığını düşündürmektedir.

Tablo 10 : Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin alt skalaları ile Babanın Mesleği Değişkenlerine Göre Dağılımları

Alt boyut / Babanın Mesleği	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Dürtü Kontrol					
1 (Çiftçi, İşçi, Memur)	103	50.10	13.80	1.09	Fark Yok
2 (Serbest meslek, esnaf, tüccar, İşveren)	99	48.54	14.42		
3 (Emekli, işsiz, diğer)	71	52.00	17.33		
Duygusal Durum					
1 (Çiftçi, İşçi, Memur)	103	49.28	14.56	0.22	Fark Yok
2 (Serbest meslek, esnaf, tüccar, İşveren)	99	50.00	15.16		
3 (Emekli, işsiz, diğer)	71	50.84	15.56		
Vücut ve Benlik İmajı					
1 (Çiftçi, İşçi, Memur)	103	49.42	14.28	0.11	Fark Yok
2 (Serbest meslek, esnaf, tüccar, İşveren)	99	50.41	14.44		
3 (Emekli, işsiz, diğer)	71	50.07	16.87		
Sosyal İlişkiler					
1 (Çiftçi, İşçi, Memur)	103	47.78	16.45	2.64	Fark Yok
2 (Serbest meslek, esnaf, tüccar, İşveren)	99	49.99	14.51		
3 (Emekli, işsiz, diğer)	71	53.08	13.05		
Eğitsel ve Mesleki Amaç					
1 (Çiftçi, İşçi, Memur)	103	49.52	14.37	0.15	Fark Yok
2 (Serbest meslek, esnaf, tüccar, İşveren)	99	49.88	13.51		
3 (Emekli, işsiz, diğer)	71	50.79	17.87		
Aile İlişkileri					
1 (Çiftçi, İşçi, Memur)	103	51.41	13.28	1.16	Fark Yok
2 (Serbest meslek, esnaf, tüccar, İşveren)	99	50.01	14.45		
3 (Emekli, işsiz, diğer)	71	47.88	17.88		
Dış Dünyaya Hakimiyet					
1 (Çiftçi, İşçi, Memur)	103	49.92	14.16	0.03	Fark Yok
2 (Serbest meslek, esnaf, tüccar, İşveren)	99	49.71	16.34		
3 (Emekli, işsiz, diğer)	71	50.37	15.39		
Psikopatoloji					
1 (Çiftçi, İşçi, Memur)	103	50.18	14.15	0.01	Fark Yok
2 (Serbest meslek, esnaf, tüccar, İşveren)	99	49.88	15.68		
3 (Emekli, işsiz, diğer)	71	49.89	15.53		
Üstün Uyum					
1 (Çiftçi, İşçi, Memur)	103	49.81	13.53	0.30	Fark Yok
2 (Serbest meslek, esnaf, tüccar, İşveren)	99	49.31	15.20		
3 (Emekli, işsiz, diğer)	71	51.11	16.85		

S.d= 2

***Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Annenin Çalışıp Çalışmamasına Göre Analizi**

Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin annenin çalışıp çalışmaması açısından bir farklılaşmaya yol açıp açmadığı t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo - 11'de verilmiştir.

Öğrencilerin benlik kavramı örüntülerinin annenin çalışıp çalışmamasına bağlı olarak hiçbir alt skalada istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı görülmektedir.

Ortalamalar arası farklılaşmaya baktığımızda Dürtü Kontrol, Eğitsel ve Mesleki Amaçlar ve Aile İlişkileri alt skalalarında çalışmayan annelerin çocukları lehine bir farklılaşma görülmektedir. Buna göre çalışmayan annelerin çocukları çalışan anneninkine göre içsel ve dışsal dünya ile başa çıkmada, eğitsel ve mesleki amaçları belirlemede ve ana-babayla ilişkilerinde daha uyumludur.

Duygusal durum, Vücut ve Benlik imajı, Sosyal ilişkiler, alt skalasında ve Uyumsal Benlik boyutunda ise çalışan annelerin çocukları lehine bir farklılaşma vardır. Bu da çalışan annelerin çocuklarının Psikik yapılarının, bedenlerinden hoşnutluk düzeylerinin arkadaşlık ilişkilerinin iç ve dış dünya ile uyumlarının daha yüksek olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 11 : Öğrencilerin Benlik Kavramının O.B.İ.E.'nin alt skalaları ile Annenin Çalışıp Çalışmaması Değişkenine Göre Dağılımları (t-testi)

Alt boyut/Annenin çalışıp çalışmaması	N	$\bar{X}$	SS	Sd.	T	P
Dürtü Kontrol						
1 Çalışıyor	212	50.6	14.5	90.2	1.16	0.25
2 Çalışmıyor	62	47.9	16.5			
Duygusal Durum						
1 Çalışıyor	212	49.8	14.3	86.9	-0.37	0.71
2 Çalışmıyor	62	50.7	17.3			
Vücut ve Benlik İmajı						
1 Çalışıyor	212	49.4	15.1	101.6	-1.26	0.21
2 Çalışmıyor	62	52.1	14.7			
Sosyal İlişkiler						
1 Çalışıyor	212	49.4	15.2	103.6	-1.16	0.25
2 Çalışmıyor	62	51.9	14.4			
Eğitsel ve Mesleki Amaç						
1 Çalışıyor	212	50.5	14.7	92.9	1.05	0.30
2 Çalışmıyor	62	48.2	16.0			
Aile İlişkileri						
1 Çalışıyor	212	50.7	14.4	88.2	1.31	0.19
2 Çalışmıyor	62	47.6	16.9			
Dış Dünyaya Hakimiyet						
1 Çalışıyor	212	49.7	14.5	90.0	0.59	0.56
2 Çalışmıyor	62	51.1	16.6			
Psikopatoloji						
1 Çalışıyor	212	49.2	14.7	93.6	-1.51	0.14
2 Çalışmıyor	62	52.6	15.9			
Üstün Uyum						
1 Çalışıyor	212	49.5	14.8	95.4	-1.08	0.28
2 Çalışmıyor	62	51.9	15.6			

*** Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin**

Aile İlişkileri Algısına Göre Analizi

Öğrencilerin Benlik Kavramının aile ilişkilerine göre analizinden elde edilen veriler Tablo-12'de gösterilmiştir. Aile ilişkileri "çok iyi", "iyi", "kötü" olmak üzere üç kategoride sınıflandırılmıştır.

Tablo 12'deki analiz sonuçları incelendiğinde Eğitsel ve Mesleki Amaçlar alt skalası ile üstün uyum alt skalasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Diğer alt skalalarda ise istatistiki açıdan yüksek ve anlamlı farklılaşma görülmüştür.

Dürtü Kontrol alt skalasında aile ilişkileri "çok iyi" olan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. ($F(2) = 6.92$ $P < 0.01$) Bu sonuca göre aile ilişkileri "çok iyi" olan öğrenciler içsel ve dışsal dünyalarıyla başa çıkmada ve savunma mekanizmalarını iyi organize etmede başarı göstermektedirler.

Duygusal durum alt skalasında öğrencilerin benlik kavramı örüntüleri aile ilişkileri "çok iyi" olan öğrenciler lehine yüksek düzeyde bir farklılaşma görülmektedir. ($F(2) = 25.49$, $P < 0.01$) Aile ilişkileri "kötü" olan öğrencilerin benlik kavramı ortalamaları ($\bar{X} = 27.12$) aile ilişkileri "çok iyi" olan öğrencilerin benlik kavramı ortalamaları ise ($\bar{X} = 53.66$) dır. Bu bulgulara göre aile ilişkileri çok iyi olan öğrenciler duygularını dengeli ve başarılı bir şekilde yaşarlarken aile ilişkileri kötü olan öğrenciler ise bu başarıyı göstermemektedirler.

Vücut ve Benlik İmajı alt skalasında aile ilişkilerine göre anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. ($F(2) = 16.70$, $P < 0.01$). Aile ilişkileri algısı "çok iyi" olan öğrencilerin "Vücut ve Benlik İmajı" alt skalasından aldıkları puan ortalamaları ($\bar{X} = 53.28$) aile ilişkileri "kötü" olan öğrencilerin puan

ortalamalarından ($\bar{X}= 34.09$) yüksektir. Bu bulgulara göre aile ilişkileri algısı "çok iyi" olan öğrenciler beden imajlarını olumlu yönde algılamaktadırlar.

Sosyal ilişkiler alt skalasında aile ilişkilerine bağlı olarak benlik kavramı örüntüsünde anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. ($F(2) = 8.93, P<0.01$). Farklılaşma aile ilişkileri "çok iyi" olan öğrenciler lehinedir. Bu bulguya göre aile ilişkileri algısı çok iyi olan öğrenciler arkadaş ilişkileri ve buna ilişkin örüntüleri değerlendirmede daha başarılı oldukları görülmektedir.

Aile ilişkileri alt skalasında öğrencilerin benlik kavramı örüntüleri aile ilişkilerine bağlı olarak istatistik açıdan oldukça yüksek ve anlamlı farklılaşma göstermektedir. Bu farklılaşma aile ilişkileri "çok iyi" olan öğrenciler ($\bar{X}= 54.81$) lehinedir. Aile ilişkileri kötüye gittikçe benlik imajında olumsuz algılama görülmektedir. Bu bulgular aile ilişkileri algısı "çok iyi" olan öğrencilerin aile üyeleriyle olumlu ilişkiler içinde olduğunu ve aile üyeleriyle sorun yaşamadıklarını göstermektedir.

Dış dünyaya hakimiyet alt skalasında yine aile ilişkileri "çok iyi" olan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. ($F(2) = 5.67, P<0.01$). Buna göre aile ilişkileri "çok iyi" olan öğrenciler kendilerini, ortaya çıkabilecek sorunlarla başedebilecek güçte algıladıkları düşünülmektedir.

Psikopatoloji alt skalasında da aile ilişkilerine göre anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. ($F(2) = 13.69, P<0.01$). Aile ilişkilerine bağlı olarak öğrencilerin bu skaladan aldıkları puan ortalamaları aile ilişkileri "çok iyi" olan öğrenciler lehine farklılaşmaktadır. Bu bulgu aile ilişkileri algısı "çok iyi" olan öğrencilerin ruh sağlıklarının yerinde olduğunu ve ruhsal problemler yaşamadıklarını düşündürmektedir.

Tablo 12 : Öğrencilerin Benlik Kavramının O.B.İ.E.'nin Alt Skalaları İle Aile İlişkileri Algısına Göre Dağılımları

Alt boyut / Aile İlişkileri	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Dürtü Kontrol					
1 Çok iyi	183	52.29	14.21	6.92	0.01
2 İyi	83	45.85	14.44		
3 Kötü	9	41.80	24.33		
Duygusal Durum					
1 Çok iyi	183	53.66	13.56	25.49	0.01
2 İyi	83	44.43	14.32		
3 Kötü	9	27.12	14.01		
Vücut ve Benlik İmajı					
1 Çok iyi	183	53.28	13.75	16.70	0.01
2 İyi	83	44.51	14.31		
3 Kötü	9	34.09	21.35		
Sosyal İlişkiler					
1 Çok iyi	183	52.61	13.98	8.93	0.01
2 İyi	83	45.16	15.76		
3 Kötü	9	41.72	5.14		
Eğitsel ve Mesleki Amaç					
1 Çok iyi	183	51.42	14.71	2.73	Fark Yok
2 İyi	83	46.81	14.96		
3 Kötü	9	50.70	18.24		
Aile İlişkileri					
1 Çok iyi	183	54.81	12.63	58.30	0.01
2 İyi	83	43.10	12.53		
3 Kötü	9	16.16	12.13		
Dış Dünyaya Hakimiyet					
1 Çok iyi	183	51.41	14.67	5.67	0.01
2 İyi	83	48.52	15.60		
3 Kötü	9	35.08	15.24		
Psikopatoloji					
1 Çok iyi	183	52.98	15.16	13.69	0.01
2 İyi	83	45.07	12.83		
3 Kötü	9	35.07	9.29		
Üstün Uyum					
1 Çok iyi	183	50.89	15.14	0.95	Fark Yok
2 İyi	83	48.27	14.01		
3 Kötü	9	47.92	20.46		

S.d.= 2

*** Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Okuduğu Bölüme
Göre Analizi**

Öğrencilerin okuduğu bölümler üç kategoride sınıflandırılmıştır. Bunlar sırasıyla Fen-Matematik Bölümleri, Türkçe-Sosyal Bölümleri, Yabancı dil, Spor, Sanat Bölümleri'dir. Öğrencilerin benlik kavramı örüntülerinin okuduğu bölüme göre analizinden elde edilen veriler Tablo - 13'de gösterilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre O.B.İ.E.'nin alt skalalarının hiçbirinde okunulan bölüm değişkeni istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşmaya yol açmamıştır.

Tablo 13 : Öğrencilerin Benlik Kavramlarının O.B.İ.E.'nin alt skalaları ile Bölüm Değişkenine Göre Dağılımları

Alt boyut / Bölüm	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Dürtü Kontrol					
1 F.M.	96	49.13	14.35		
2 T.S.	169	50.61	15.46	0.39	Fark Yok
3 Y. Dil, Spor, Sanat	9	47.79	13.95		
Duygusal Durum					
1 F.M.	96	50.56	14.75		
2 T.S.	169	50.19	14.89	1.91	Fark Yok
3 Y. Dil, Spor, Sanat	9	40.46	18.09		
Vücut ve Benlik İmajı					
1 F.M.	96	49.49	14.10		
2 T.S.	169	50.78	15.31	2.06	Fark Yok
3 Y. Dil, Spor, Sanat	9	40.62	16.78		
Sosyal İlişkiler					
1 F.M.	96	49.34	15.87		
2 T.S.	169	50.59	14.51	0.58	Fark Yok
3 Y. Dil, Spor, Sanat	9	45.79	15.24		
Eğitsel ve Mesleki Amaç					
1 F.M.	96	51.65	14.50		
2 T.S.	169	48.94	15.46	1.10	Fark Yok
3 Y. Dil, Spor, Sanat	9	52.18	9.92		
Aile İlişkileri					
1 F.M.	96	51.39	15.73		
2 T.S.	169	49.46	14.71	0.97	Fark Yok
3 Y. Dil, Spor, Sanat	9	45.29	11.95		
Dış Dünyaya Hakimiyet					
1 F.M.	96	49.80	13.91		
2 T.S.	169	50.34	4.564	0.43	Fark Yok
3 Y. Dil, Spor, Sanat	9	45.63	15.34		
Psikopatoloji					
1 F.M.	96	50.13	15.09		
2 T.S.	169	50.39	14.94	1.64	Fark Yok
3 Y. Dil, Spor, Sanat	9	41.15	14.00		
Üstün Uyum					
1 F.M.	96	50.76	16.12		
2 T.S.	169	49.63	14.63	0.21	Fark Yok
3 Y. Dil, Spor, Sanat	9	48.60	9.02		

S.d= 2

*** Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Üniversitede Seçmeyi
Düşündüğü Dal'a (Branş) Göre Analizi**

Öğrencilerin benlik kavramı örüntülerinin Üniversitede seçmeyi düşündüğü Dal'a göre analizinden elde edilen veriler Tablo - 14'de gösterilmiştir.

Öğrencilerin seçmeyi düşündükleri dal'lar Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Matematik Bilimleri ve Yabancı Dil olmak üzere dört gruba ayrılmıştır.

Tablo - 14'deki analiz sonuçlarına baktığımızda öğrencilerin benlik kavramı örüntülerinin seçmeyi düşündüğü dal değişkenlerine göre istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı görülmektedir. Bu bulgular seçilecek dal'ın benlik kavramını etkilemediğini göstermektedir.

Tablo 14 : Öğrencilerin Benlik Kavramlarının O.B.İ.E.'nin alt skalaları ile Üniversitede Seçeceği Dal Değişkenlerine Göre Dağılımları

Alt boyut / Seçeceği Dal	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Dürtü Kontrol					
1 Fen Bilimler	78	49.71	13.14	0.16	Fark Yok
2 Sosyal Bilimler	131	50.09	15.03		
3 Matematik Bilimler	59	49.49	17.38		
4 Yabancı Dil	5	54.10	13.77		
Duygusal Durum					
1 Fen Bilimler	78	51.60	13.97	0.50	Fark Yok
2 Sosyal Bilimler	131	49.03	14.57		
3 Matematik Bilimler	59	50.32	17.19		
4 Yabancı Dil	5	48.38	17.57		
Vücut ve Benlik İmajı					
1 Fen Bilimler	78	50.10	13.28	0.09	Fark Yok
2 Sosyal Bilimler	131	49.97	16.28		
3 Matematik Bilimler	59	50.10	14.46		
4 Yabancı Dil	5	46.59	16.97		
Sosyal İlişkiler					
1 Fen Bilimler	78	50.39	16.76	0.32	Fark Yok
2 Sosyal Bilimler	131	49.34	14.25		
3 Matematik Bilimler	59	51.11	14.42		
4 Yabancı Dil	5	46.19	15.93		
Eğitsel ve Mesleki Amaç					
1 Fen Bilimler	78	53.06	13.34	1.74	Fark Yok
2 Sosyal Bilimler	131	49.19	14.23		
3 Matematik Bilimler	59	48.13	17.54		
4 Yabancı Dil	5	54.70	8.98		
Aile İlişkileri					
1 Fen Bilimler	78	53.18	15.66	2.32	Fark Yok
2 Sosyal Bilimler	131	47.93	14.10		
3 Matematik Bilimler	59	51.14	14.08		
4 Yabancı Dil	5	52.96	6.54		
Dış Dünyaya Hakimiyet					
1 Fen Bilimler	78	50.10	14.96	0.16	Fark Yok
2 Sosyal Bilimler	131	50.47	14.33		
3 Matematik Bilimler	59	48.94	16.77		
4 Yabancı Dil	5	48.42	16.29		
Psikopatoloji					
1 Fen Bilimler	78	51.73	14.81	0.74	Fark Yok
2 Sosyal Bilimler	131	48.92	14.93		
3 Matematik Bilimler	59	50.62	15.89		
4 Yabancı Dil	5	45.76	8.97		
Üstün Uyum					
1 Fen Bilimler	78	50.44	16.86	0.18	Fark Yok
2 Sosyal Bilimler	131	49.75	13.24		
3 Matematik Bilimler	59	49.69	16.19		
4 Yabancı Dil	5	46.75	9.80		

S.d = 3

***Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Branşı Seçme Nedenine**

Göre Analizi

Tablo 15'de öğrencilerin benlik kavramı örüntülerinin branşı seçme nedenine göre dağılımı verilmiştir.

Öğrencilerin branşı seçme nedenleri sırasıyla; 1. Sevdığım için, 2. Ailem istediği için, 3. İş bulma olanağının fazla olması, 4. İşin getireceği gelirin yüksek olması, 5. Başka olanağımın olmayışı, 6. Diğer... olmak üzere gruplandırılmıştır.

Eğitsel ve Mesleki Amaçlar alt skalasında istatistik açıdan anlamlı bir farklılık gözlenmektedir. ($F(2) = 2.70, P < 0.05$)

Bu farklılaşma birinci seçeneği işaretleyen öğrencilerin lehinedir ($\bar{X} = 52.31$). Bu veriler branşı "sevdikleri için" seçenlerin eğitsel ve mesleki amaçlarını gerçekleştirmede daha başarılı olduğunu göstermektedir. Beşinci seçeneği işaretleyen öğrencilerin puan ortalaması ise ($\bar{X} = 44.23$) oldukça düşüktür. Bu bulgu da branşlarını seçerken "başka olanaklarının olmadığını" düşünen öğrencilerin mesleki geleceklerini planlamada ve eğitsel ve mesleki amaçlara bağlanmada daha başarısız olduklarını düşündürmektedir.

Aile İlişkileri alt skalasında istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma görülmektedir ($F(5) = 4.42, P < 0.01$). Bu farklılaşma birinci seçeneği işaretleyen öğrencilerin lehinedir. ($\bar{X} = 52.26$). Diğer seçenekleri işaretleyen öğrencilerin puan ortalamaları oldukça düşüktür. Bu bulgular branşı "sevdiği için" seçen öğrencilerin aile bireyleriyle ilişkilerini daha olumlu algıladıklarını göstermektedir.

Üstün uyum alt skalasında öğrencilerin branşı seçme nedenine göre anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($F(5) = 4.23, P < 0.01$). Bu farklılaşma "diğer" seçeneğini işaretleyen öğrencilerin lehinedir ($\bar{X} = 56.98$). Farklılaşmanın beşinci seçeneği işaretleyen ($\bar{X} = 40.42$). öğrencilerden kaynaklandığı Tablo 15'de

görülmektedir. Birinci seçeneği işaretleyen öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X}=52.06$)'dır. Bu veri diğer seçenekleri işaretleyen öğrencilere göre olumlu bir benlik imajını göstermektedir. Diğer seçenekleri işaretleyenlere göre branşı "sevdiği için" seçenlerin kendileri ve sosyal çevreleriyle uyumlarının daha iyi olduğunu göstermektedir.

Dürtü Kontrol, Duygusal Durum, Vücut ve Benlik İmajı, Sosyal İlişkiler, Dış dünyaya hakimiyet, Psikopatoloji alt skalalarında öğrencilerin benlik kavramı örüntüleri branşı seçme nedeni değişkenine göre istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşmaya yol açmamıştır.

Tablo 15 : Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin alt skalaları ile Branşı Seçme Nedeni Değişkenine Göre Dağılımları

Alt boyut / Branş Seçme Nedeni	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Dürtü Kontrol					
1 Sevdiğim için	187	50.69	14.36	0.73	Fark Yok
2 Ailem istediği için	5	46.34	9.47		
3 İş bulma ol. fa. olması	42	50.06	15.11		
4 İşin g. gelir. çok. olm.	16	44.13	18.60		
5 Başka ol. olmayışı	17	49.11	20.35		
6 Diğer	6	45.92	7.93		
Duygusal Durum					
1 Sevdiğim için	187	50.56	15.11	0.53	Fark Yok
2 Ailem istediği için	5	50.37	13.46		
3 İş bulma ol. fa. olması	42	48.74	14.82		
4 İşin g. gelir. çok. olm.	16	47.71	17.65		
5 Başka ol. olmayışı	17	47.17	13.65		
6 Diğer	6	56.57	13.28		
Vücut ve Benlik İmajı					
1 Sevdiğim için	187	51.20	15.06	1.02	Fark Yok
2 Ailem istediği için	5	46.11	21.52		
3 İş bulma ol. fa. olması	42	47.09	14.84		
4 İşin g. gelir. çok. olm.	16	45.47	16.33		
5 Başka ol. olmayışı	17	47.98	12.48		
6 Diğer	6	52.84	11.60		
Sosyal İlişkiler					
1 Sevdiğim için	187	50.93	15.03	1.18	Fark Yok
2 Ailem istediği için	5	51.38	11.57		
3 İş bulma ol. fa. olması	42	46.96	16.02		
4 İşin g. gelir. çok. olm.	16	52.29	13.55		
5 Başka ol. olmayışı	17	43.68	13.87		
6 Diğer	6	51.11	14.86		
Eğitsel ve Mesleki Amaç					
1 Sevdiğim için	187	52.31	14.66	2.70	0.05
2 Ailem istediği için	5	49.38	12.83		
3 İş bulma ol. fa. olması	42	45.71	15.87		
4 İşin g. gelir. çok. olm.	16	45.63	12.11		
5 Başka ol. olmayışı	17	44.23	13.28		
6 Diğer	6	44.01	9.88		
Aile İlişkileri					
1 Sevdiğim için	187	52.26	13.99	4.42	0.01
2 Ailem istediği için	5	31.57	30.27		
3 İş bulma ol. fa. olması	42	48.89	12.61		
4 İşin g. gelir. çok. olm.	16	47.94	13.69		
5 Başka ol. olmayışı	17	42.63	13.84		
6 Diğer	6	38.89	14.05		
Dış Dünyaya Hakimiyet					
1 Sevdiğim için	187	51.62	13.90	2.08	Fark Yok
2 Ailem istediği için	5	43.78	13.38		
3 İş bulma ol. fa. olması	42	47.18	15.68		
4 İşin g. gelir. çok. olm.	16	42.54	17.74		
5 Başka ol. olmayışı	17	46.18	10.35		
6 Diğer	6	54.93	21.39		
Psikopatoloji					
1 Sevdiğim için	187	51.23	14.34	1.23	Fark Yok
2 Ailem istediği için	5	54.06	15.12		
3 İş bulma ol. fa. olması	42	47.49	17.02		
4 İşin g. gelir. çok. olm.	16	46.69	16.05		
5 Başka ol. olmayışı	17	44.34	17.00		
6 Diğer	6	52.19	9.15		
Östün Uyum					
1 Sevdiğim için	187	52.06	13.93	4.23	0.01
2 Ailem istediği için	5	40.99	19.04		
3 İş bulma ol. fa. olması	42	46.98	13.62		
4 İşin g. gelir. çok. olm.	16	42.10	19.23		
5 Başka ol. olmayışı	17	40.42	16.95		
6 Diğer	6	56.98	10.78		

S.d= 5

*** Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntülerinin Okul Başarı Algısına
Göre Analizi**

Öğrenciler okul başarı algılarına göre 1. Başarılı, 2. Orta, 3. Başarısız olmak üzere üç gruba ayrılmışlardır. Analiz sonuçları Tablo - 16'da verilmiştir.

Vücut ve Benlik imajı alt skalasında istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($F(2) = 3.93$, $P < 0.05$). Bu farklılaşma okul başarısını "başarılı" olarak algılayanların lehinedir ($\bar{X} = 52.23$). Okul başarısını orta olarak algılayan öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X} = 47.46$) başarısız olarak algılayanlar ise ($\bar{X} = 44.74$)'dür. Bu bulgular okul başarısını "başarılı" olarak algılayan öğrencilerin bedenleriyle ilgili olumlu duygular içinde olduğunu göstermektedir.

Eğitsel ve Mesleki Amaçlar alt skalasında öğrencilerin benlik kavramı düzeylerinde okul başarı algısına bağlı yüksek ve anlamlı bir farklılaşma elde edilmiştir ($F(2) = 16.56$, $P < 0.01$). Okul başarısını "başarılı" olarak algılayan öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X} = 53.95$)'dir. Başarı algısı "orta" olan öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X} = 46.11$) ve "başarısız" olan öğrencilerin de ($\bar{X} = 32.94$)'dur. Bu verilere göre okul başarısını başarısız olarak algılayan öğrenciler okul sistemi içinde birtakım sorunlar yaşamakta ve gelecekle ilgili amaçlarını belirlemede güçlük çekmektedirler. Okulda kendilerini başarılı olarak algılayan öğrenciler ise kendilerini okul sisteminde ve geleceği ili ilgili gerçekçi planlar yapılabilmede daha başarılı gördükleri düşünülmektedir.

Aile ilişkileri alt skalasında öğrencilerin benlik kavramı düzeyleri okul başarı algısına bağlı olarak yüksek ve anlamlı farklılaşma göstermektedir ($F(2) = 7.35$, $P < 0.01$). Okul başarısını başarılı olarak algılayan öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X} = 52.54$), başarısız öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{X} = 36.82$) önemli derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bu analiz sonucuna göre okulda kendini başarısız olarak algılayan öğrencilerin aile bireyleriyle ilişkilerinde

de olumsuzluk görülmektedir. Kendilerini başarılı algılayan öğrencilerin aile bireyleriyle ilişkilerinin de olumlu olduğu düşünülmektedir.

Dış dünyaya hakimiyet alt skalasında okulda kendini başarılı olarak algılayan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{X}= 52.04$) başarısız algılayan öğrencilerin puan ortalamasından ($\bar{X}= 42.52$) yüksektir. Bu alt skalada da okul başarı algısına bağlı olarak istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($F(2) = 3.73$, $P<0.05$). Bu bulgu bize başarılı öğrencilerin kendilerini ortaya çıkabilecek herhangi bir sorun ya da zorluklarla baş çıkabilecek güçte algıladıklarını göstermektedir. Başarısız öğrenciler ise kendilerini bir işi bitirmede yetersiz olarak algılamaktadırlar.

Üstün uyum alt skalasında okul başarı algısına bağlı olarak öğrencilerin benlik kavramı düzeylerinde istatistik açıdan anlamlı farklılaşma olduğu ortaya konmuştur ($F(2) = 5.34$, $P<0.01$). Bu farklılaşma kendilerini başarılı olarak algılayan öğrencilerin lehinedir ($\bar{X}= 52.59$). Kendilerini orta düzeyde başarılı olarak algılayan öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X}= 46.60$), kendilerini başarısız olarak algılayan öğrencilerin puanlarından ($\bar{X}= 49.68$) daha düşük bulunmuştur. Bu veri başarısını orta düzeyde algılayanların yeni arkadaşlıklar kurmada, gelecekle ilgili sorumluluklar yüklenmede güçlük çektiklerini göstermektedir. Başarısız öğrencilerin de bu konudaki benlik imajları olumsuzdur. Kendilerini başarılı algılayan öğrenciler ise kendileri için önemli olan diğer insanlarla başa çıkma yeteneklerini ve gelecekle ilgili sorumluluklar yüklenme güçlerini yeterli görmektedirler.

Tablo - 16'daki Dürtü Kontrol, Duygusal durum, Sosyal İlişkiler, Psikopatoloji alt skalalarına baktığımızda istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. İstatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma olmakla birlikte Duygusal Durum, Sosyal İlişkiler ve Psikopatoloji alt skalalarında kendilerini başarılı algılayan öğrencilerin puan ortalamaları, kendilerini orta ve başarısız

algılayan öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksektir. Bu alt skalalar da kendini başarılı algılayan öğrencilerin benlik kavramlarının olumlu olduğunu göstermektedir.

Dürtü Kontrol alt skalasında ise istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma olmamakla birlikte kendilerini başarısız algılayan öğrencilerin puan ortalamalarının yüksek olduğu, kendilerini orta ve başarısız algılayan öğrencilerin puan ortalamalarının ise daha düşük ve birbirine yakın olduğu gözlenmektedir..

Tablo 16 : Öğrencilerin Benlik Kavramlarının OBİE'nin alt skalaları ile Başarı Algısı Değişkenine Göre Dağılımları

Alt boyut / Başarı	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Dürtü Kontrol					
1 Başarılı	151	49.63	14.11		
2 Orta	114	49.77	16.15	1.67	Fark Yok
3 Başarısız	9	58.97	12.92		
Duygusal Durum					
1 Başarılı	151	51.31	14.05		
2 Orta	114	48.41	16.14	1.30	Fark Yok
3 Başarısız	9	48.06	15.00		
Vücut ve Benlik İmajı					
1 Başarılı	151	52.23	14.88		
2 Orta	114	47.46	14.80	3.93	0.05
3 Başarısız	9	44.74	14.73		
Sosyal İlişkiler					
1 Başarılı	151	50.70	13.98		
2 Orta	114	49.28	16.35	0.44	Fark Yok
3 Başarısız	9	47.33	14.53		
Eğitsel ve Mesleki Amaç					
1 Başarılı	151	53.95	13.30		
2 Orta	114	46.11	15.09	16.56	0.01
3 Başarısız	9	32.94	17.53		
Aile İlişkileri					
1 Başarılı	151	52.54	13.42		
2 Orta	114	47.67	15.55	7.35	0.01
3 Başarısız	9	36.82	22.14		
Dış Dünyaya Hakimiyet					
1 Başarılı	151	52.04	15.09		
2 Orta	114	47.88	14.57	3.73	0.05
3 Başarısız	9	42.54	15.05		
Psikopatoloji					
1 Başarılı	151	51.61	15.32		
2 Orta	114	48.39	14.73	2.44	Fark Yok
3 Başarısız	9	43.32	8.65		
Üstün Uyum					
1 Başarılı	151	52.59	15.02		
2 Orta	114	46.60	14.24	5.34	0.01
3 Başarısız	9	49.68	17.07		

S.d= 2

III.2. AKADEMİK (OKUL) BAŞARI PUANI İLE İLGİLİ BULGULAR

Bu, bölümde öğrencilerin akademik başarı puanları ile ilgili veriler başarı puanını etkileyebileceği düşünülen bazı bağımsız değişkenlere göre analiz edilmiştir.

Tablo 17: Öğrencilerin Başarı Puanlarının Okul Sosyo-Ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımları

Başarı/Okul S.E.D	N	$\bar{X}$	SS	F	P
1 Üst (Selma Yiğitalp L., Gazi L.)	97	52.84	10.24		
2 Orta (Namık Kemal L. Buca L.)	89	49.66	10.36	7.78	0.01
3 Alt (Bayraklı L. 50. Yıl L.)	88	47.20	8.50		

Sd. : 2

*** Öğrencilerin Başarı Puanlarının okul Sosyo-Ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Analizi**

Okullar üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzey olmak üzere üç kategoride gruplandırılmıştır. Elde edilen veriler Tablo - 17'de gösterilmiştir. Üst sosyo-ekonomik düzeyde; Selma Yiğitalp ve Gazi Lisesi, Orta sosyo-ekonomik düzeyde, Namık Kemal ve Buca Lisesi, Alt sosyo-ekonomik düzeyde Bayraklı ve 50. Yıl Lisesi bulunmaktadır.

Öğrencilerin okul sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre başarı puanlarına baktığımızda istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma görülmektedir ($F(2) = 7.78$, $P < 0.01$). Bu farklılaşma üst sosyo-ekonomik düzeyde okullara devam eden öğrencilerin lehinedir ($\bar{X} = 52.84$). Orta ve Alt sosyo-ekonomik düzeye inildikçe başarı puanlarında düşme gözlenmektedir.

Tablo 18 : Öğrencilerin Başarı Puanlarının Algılanan Sosyo Ekonomik Düzey Değişkenlerine Göre Dağılımları

Başarı/Algılanan S.E.D	N	$\bar{X}$	SS	F	P
1 Üst	85	49.86	10.86		
2 Orta	179	50.26	9.47	1.51	Fark Yok
3 Alt	9	44.36	10.47		

Sd. : 2

*** Öğrencilerin Başarı Puanlarının Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Analizi.**

Öğrencilerin başarı puanlarının algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre analizinden elde edilen veriler Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo - 18'deki bulgulara baktığımızda istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir. Ortalamalar arası farklılaşmaya baktığımızda ise alt sosyo-ekonomik düzey algısındaki öğrencilerin başarı puanlarının ($\bar{X}= 44.36$). üst ve orta sosyo-ekonomik düzeye göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgu kendini alt sosyo-ekonomik düzeyde görmenin başarıyı olumsuz etkilediğini düşündürmektedir.

Tablo 19 : Öğrencilerin Başarı Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Dağılımları

Başarı/ Yaş	N	$\bar{X}$	SS	F	P
21	2	51.78	20.41		
20	4	53.24	12.37		
19	3	48.71	9.02		
18	13	45.67	11.16	2.55	P<0.05
17	60	46.35	8.52		
16	167	51.46	9.80		
15	23	52.65	11.29		
14	2	39.95	1.52		

S.d= 7

* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Yaş Değişkenlerine Göre Analizi

Öğrencilerin yaşları 21'den 14 yaş'a doğru sıralanmıştır. En çok öğrencinin bulunduğu yaş 16 yaş grubudur. Öğrencilerin başarı puanlarının yaş değişkenine göre analizi Tablo - 19'da verilmiştir.

Tablo - 19'daki analiz sonuçlarına baktığımızda istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma görülmektedir ($F(7) = 2.55$, $P < 0.05$). Bu farklılaşma 20 yaş grubundaki öğrencilerin lehinedir ($\bar{X} = 53.24$). Bu farklılaşma 14 yaş grubundaki öğrencilerin aldığı düşük puanlardan ($\bar{X} = 39.95$) kaynaklanmaktadır.

Tablo 20 : Öğrencilerin Başarı Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımları (t-Testi)

Başarı/Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	T	Sd.	P
E	138	47.63	9.00	-4.05	265.3	0.001
K	136	52.40	10.40			önemli

* Öğrencilerin Başarı Puanlarının Cinsiyete Göre Analizi

Öğrencilerin başarı puanlarının cinsiyete göre analizi Tablo-20'de gösterilmiştir.

Tablo - 20'de başarı puanlarının cinsiyete göre analizi t-testi ile yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre cinsiyet açısından başarı puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. Erkek öğrencilerin başarı puanları ($\bar{X} = 47.63$) kız öğrencilerin başarı puanları ise ($\bar{X} = 52.4$)'tür. Bu verilere göre kız öğrencilerin akademik başarıları erkek öğrencilere göre daha yüksektir.

Tablo 21 : Öğrencilerin Başarı Puanlarının Doğum Sırasına Göre Dağılımı

Başarı/Doğum Sırası	N	$\bar{X}$	SS	F	P
İlk	106	51.15	10.07		
Ortanca	74	48.73	10.36	1.36	Fark Yok
Son	93	49.62	9.60		
S.d= 2					

*** Öğrencilerin Başarı Puanlarının Kardeşler Arası Doğum Sırasına
Göre Analizi**

Öğrencilerin Başarı puanlarının kardeşler arası doğum sırasına göre analizi Tablo - 21'de gösterilmiştir. Kardeşler arası doğum sırası ilk çocuk ortanca çocuk ve son çocuk olmak üzere üç kategoride gösterilmiştir.

Tablo - 21'e baktığımızda kardeşler arası doğum sırasının başarı puanlarında bir farklılaşmaya yol açmadığı görülmektedir. Bu bulgu kardeşler arası doğum sırasının akademik başarıyı etkilemediğini göstermektedir.

Tablo 22 : Öğrencilerin Başarı Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Dağılımları

Başarı/Kardeş S.	N	$\bar{X}$	SS	F	P
1	9	60.17	12.88		
2	124	50.59	9.19		
3	78	49.57	10.57	4.13	P<0.01
4	35	45.90	8.53		
5 ve yukarısı	28	50.40	10.38		

Sd. = 4

*** Öğrencilerin Başarı Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Analizi**

Bu analizden elde edilen verilerin dağılımı Tablo 22'de gösterilmiştir.

Tablo - 22'de öğrencilerin başarı puanlarının kardeş sayısına bağlı olarak ($F(4) = 4.13$, $P<0.01$) düzeyinde anlamlı farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşma tek çocuk olanlar lehinedir. Tek çocuk olan öğrencilerin başarı puanları ($\bar{X}= 60.17$) ile 4 kardeş olan öğrencilerin başarı puanları ($\bar{X}= 45.90$) arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu bulgu kardeşi olmayan öğrencilerin kardeşi olan öğrencilere göre akademik açıdan daha başarılı olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 23: Öğrencilerin Başarı Puanlarının Babanın Öğrenim Durumuna Göre Dağılımları

Başarı/Babanın Öğrenim D.	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Okur yazar değil	6	46.42	8.91		
Okur yazar	7	48.27	10.32		
İlkokul mezunu	113	47.66	9.28		
Orta veya dengi okul mezunu	39	50.94	9.08	3.04	0.01
Lise veya dengi okul mezunu	56	50.73	10.26		
Yüksekokul	21	52.89	10.75		
Üniversite	32	54.96	10.81		

S.d = 6

*** Öğrencilerin Başarı Puanlarının Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Analizi**

Babanın öğrenim durumu okur-yazar değil'den Üniversite mezununa doğru yedi gruba ayrılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 23'de gösterilmiştir.

Babanın öğrenim durumuna göre başarı puanlarında yüksek ve anlamlı bir farklılaşma görülmektedir ($F(6) = 3.04$, $P < 0.01$) Tablo - 23 incelendiğinde babanın öğrenim durumu yükseldikçe başarı puanlarında da yükselme olduğu görülmektedir. Bu bulgu babanın öğrenim durumunun öğrencinin başarısını etkilediğini göstermektedir. Babanın öğrenim düzeyi yükseldikçe akademik başarı da olumlu yönde etkilenmektedir.

Tablo 24 : Öğrencilerin Başarı Puanlarının Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Dağılımları

Başarı/Annenin Öğrenim D.	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Okur yazar değil	19	45.24	7.80		
Okur yazar	16	48.92	8.26		
İlkokul mezunu	134	49.40	10.13		
Orta veya dengi okul mezunu	31	48.97	7.79	2.14	0.05
Lise veya dengi okul mezunu	54	52.43	11.05		
Yüksekokul	8	55.36	15.64		
Üniversite	12	53.82	4.92		

Sd. = 6

*** Öğrencilerin Başarı Puanlarının Annenin Öğrenim Durumuna
Göre Analizi**

Annenin öğrenim düzeyi okur-yazar değil'den başlayarak "Üniversite" mezununa doğru öğrenim düzeyinin yükseldiği 7 grupta gösterilmiştir. Analiz Sonuçları Tablo - 24'de gösterilmiştir.

Tablo - 24'e baktığımızda başarı puanlarının annenin öğrenim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($F(6) = 2.14$, $P < 0.05$). Bu farklılaşma Yüksekokul ve Üniversite mezunu anneleri olan öğrencilerin lehinedir. Bu bulgu annenin öğrenim düzeyi yükseldikçe akademik başarının olumlu yönde etkilendiğini göstermektedir.

Tablo 25: Öğrencilerin Başarı Puanlarının Babanın Mesleği Değişkenine Göre Dağılımları

Başarı/Babanın Mesleği	N	$\bar{X}$	SS	F	P
1 (Çitçi, İşçi, Memur)	103	50.30	10.15		
2 (Serbest Meslek, Esnaf, Tüccar, İşveren)	99	50.31	9.67	0.50	Fark Yok
3 (Emekli, İşsiz, Diğer)	71	48.92	10.23		

Sd. = 2

*** Öğrencilerin Başarı Puanlarının Babanın Mesleğine Göre Analizi**

Babanın mesleğine göre analiz sonuçları Tablo 25'de üç grupta gösterilmiştir. Birinci grupta Çitçi, İşçi, Memur, İkinci grupta Serbest meslek, Esnaf, Tüccar, İşveren, Üçüncü grupta ise Emekli, İşsiz ve diğer meslek grupları yer almaktadır.

Bulgulara baktığımızda babanın mesleğine göre başarı puanında istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Tablo 26: Öğrencilerin Başarı Puanlarının Annenin Çalışıp Çalışmaması Değişkenine Göre Dağılımları (t-Testi)

Başarı/Annenin Çalışıp Çalışmaması	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Çalışmıyor	212	50.06	93.5	-2.79	0.001
Çalışıyor	62	54.2			Önemli

*** Öğrencilerin Başarı Puanlarının Annenin Çalışıp Çalışmamasına Göre Analizi**

Öğrencilerin başarı puanları annenin çalışıp çalışmaması durumuna göre analiz edilmiştir. Analizler t-Testi ile yapılmıştır. Elde edilen veriler Tablo 26'da gösterilmiştir.

Analiz sonuçlarına baktığımızda annesi çalışan öğrencilerin lehine başarı puanlarında istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. Bulgulara baktığımızda annenin çalışıyor olmasının başarıyı artırıcı etkisi olduğu görülmektedir.

Tablo 27: Öğrencilerin Başarı Puanlarının Aile İlişkileri Değişkenine Göre Dağılımları

Başarı/Aile İlişkileri	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Çok iyi	182	50.26	10.00		
İyi	83	49.99	10.22	1.34	Fark Yok
Kötü	9	44.66	6.58		

S.d= 2

*** Öğrencilerin Başarı Puanlarının Aile İlişkilerine Göre Analizi**

Bu analizden elde edilen verilerin dağılımı Tablo 27'de gösterilmiştir. Analiz sonuçlarına göre başarı puanları aile ilişkilerine bağlı olarak istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşmaya yol açmamıştır. Bununla birlikte aile ilişkileri kötü olan öğrencilerin başarı puanları aile ilişkileri çok iyi olan öğrencilerin puanlarına göre oldukça düşüktür. Bu bulgu aile ilişkilerinin pozitif olmasının başarıyı yükselttiğini düşündürmektedir.

Tablo 28 : Öğrencilerin Başarı Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Dağılımları

Başarı/Bölüm	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Fen-Matematik	96	54.93	10.12		
Türkçe-Sosyal	169	47.24	8.91	20.74	0.01
Yabancı Dil-Spor-Sanat	9	49.15	8.60		

Sd. = 2

*** Öğrencilerin Başarı Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Analizi.**

Öğrenciler okudukları bölüme göre Fen-Matematik, Türkçe-Sosyal, Yabancı Dil-Spor-Sanat bölümleri olmak üzere 3 gruba ayrılmıştır. Elde edilen veriler Tablo - 28'de gösterilmiştir.

Tablo - 28'de başarı puanları bölüm değişkenine bağlı olarak istatistik açıdan anlamlı farklılık göstermektedir ($F(2) = 20.74$, $P < 0.01$). Bu farklılaşmanın Fen-Matematik bölümü öğrencilerinin lehine olduğu görülmektedir ($\bar{X} = 54.93$). Türkçe-Sosyal bölümü öğrencilerinin başarı puanları ise ($\bar{X} = 47.24$). Yabancı dil-Spor-Sanat bölümü öğrencilerinin başarı puanlarından ($\bar{X} = 49.15$) düşük bulunmuştur. Bulgular Fen-Matematik bölümü öğrencilerinin Türkçe-Sosyal bölümü öğrencilerine göre derslerde daha başarılı olduğunu göstermektedir. (Türkçe Sosyal Bölümü öğrencileri derslerden çok diğer sosyal alanlara faaliyetleri yönelmiş olabilir).

Tablo 29 : Öğrencilerin Başarı Puanlarının Üniversitede Seçeceği Dal Değişkenine Göre Dağılımları

Başarılı/Ü. Seçeceği Dal	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Fen Bilimleri	78	55.03	10.31		
Sosyal Bilimler	131	45.55	8.00	21.05	0.01
Matematik Bilimleri	59	53.20	9.42		
Yabancı Dil	5	51.34	10.08		

Sd. = 3

*** Öğrencilerin Başarı Puanlarının Öğrencinin Üniversitede Seçeceği Dal Değişkenine Göre Analizi**

Öğrenciler seçecekleri Dal değişkenine göre Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Matematik Bilimleri ve Yabancı Dil olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Elde edilen verilerin öğrencilerin seçecekleri dal değişkenlerine göre dağılımları Tablo 29'da gösterilmiştir.

Öğrencilerin başarı puanları seçecekleri dal değişkenlerine bağlı olarak istatistik açıdan yüksek ve anlamlı farklılaşma göstermektedir ($F(3) = 21.05$, $P < 0.01$). Bu farklılaşma Fen Bilimlerini seçecek olan öğrencilerin lehinedir ($\bar{X} = 55.03$). Bu farklılaşma Sosyal bilimleri seçecek olan öğrencilerin aldıkları başarı puanlarından ($\bar{X} = 45, 55$) kaynaklanmaktadır. Bulgular Fen bilimleri ve Matematik Bilimleri seçecek olan öğrencilerin başarı puanlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 30 : Öğrencilerin Başarı Puanlarının Branşı Seçme Nedeni Değişkenine Göre Dağılımları

Başarı/Branşı Seçme N.	N	$\bar{X}$	SS	F	P
1 Sevdiğim için	187	49.25	9.79		
2 Ailem istediği için	5	56.90	10.01		
3 İş bulma olanağının fazla olması	42	48.81	10.68	3.64	0.01
4 İşin getireceği gelirin yüksek olması	16	53.21	10.50		
5 Başka olanağımın olmayışı	17	40.85	5.86		
6 Diğer	6	48.75	8.92		

S.d= 5

*** Öğrencilerin Başarı Puanlarının Branşı Seçme Nedenine Göre Analizi**

Öğrencilerin branşı seçme nedenine bağlı olarak analiz edilen başarı puanlarının dağılımı Tablo - 30'da gösterilmiştir.

Tablo-30'da öğrencilerin başarı puanları branşı seçme nedenine bağlı olarak istatistik açıdan anlamlı farklılık içermektedir ($F(5) = 3.64$, $P < 0.01$). Bu farklılaşma branşı ailesi istediği için seçen öğrencilerin lehinedir ($\bar{X} = 56.90$). İşin getireceği gelirin yüksek olması nedeni ile okuduğu branşı seçen öğrencilerin başarı puanları da ($\bar{X} = 53.21$) yüksek bulunmuştur.

Farklılaşmanın beşinci seçeneği (Başka olanağının olmayışı) işaretleyen öğrencilerin başarı puanlarından ($\bar{X} = 40.85$) kaynaklandığı görülmektedir. Bu bulgulara göre ailenin seçilecek olan branşta öğrenciyi etkilemesinin başarıyı yükseltici etkisi olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 31 : Öğrencilerin Başarı Puanlarının Başarı Algısı Değişkenine Göre Dağılımları

Başarı/Başarı Algısı	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Başarılı	151	54.13	10.13		
Orta	114	45.31	7.15	38.08	0.01
Başarısız	9	39.99	3.97		

Sd. = 2

*** Öğrencilerin Başarı Puanlarının Başarı Algısına Göre Analizi**

Öğrenciler algıladıkları okul başarılarına göre Başarılı, Orta, Başarısız olmak üzere üç gruba ayrılmışlardır. Elde edilen veriler öğrencilerin okul başarı algılarına göre dağılımı içerecek şekilde Tablo - 31'de gösterilmiştir.

Tablo - 31'deki verilere göre başarı puanlarına bağlı olarak okul başarı algısı istatistik açıdan çok yüksek ve anlamlı farklılaşma içermektedir ($F(2) = 38.08$, $P < 0.01$).

Tablo - 31'de görüldüğü gibi başarı algısının elde edilen başarı puanları ile doğru orantılı olduğu görülmüştür.

Kendini başarılı olarak algılayan öğrencilerin okul başarı puanı ($\bar{X}= 54.13$) olarak bulunmuştur. Kendini orta düzeyde başarılı algılayan başarı puanları ($\bar{X}= 45.31$), kendini başarısız algılayan öğrencilerin başarı puanları ise ($\bar{X}= 39.99$) olarak bulunmuştur. Bu bulgu kendini başarılı olarak görmenin akademik başarıyı olumlu yönde etkilediğini düşündürmektedir.

III.3. Öğrencilerin OBİE'nin alt skalalarından aldıkları puanların Başarı Puanları ile Korelasyonlarının Analizi

Öğrencilerin benlik kavramları ve başarı puanları arasındaki ilişki korelasyon analizi yapılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Korelasyon analizinden elde edilen sonuçlar Tablo - 32'de gösterilmiştir.

Tablo-32'de korelasyonun anlamlılığı incelendiğinde sadece Eğitsel ve Mesleki Amaçlar, Dış Dünyaya Hakimiyet, Üstün Uyum alt skalalarında başarı puanları ile anlamlı korelasyon olduğu görülmüştür. Diğer alt skalardaki korelasyonun anlamlılık düzeyinin ise oldukça düşük olduğu gözlenmektedir.

Tablo 32 : Öğrencilerin Offer Benlik İmajı Envanteri alt skalaları benlik puanları ile Başarı puanlarının Korelasyon Tablosu

	Dürtü Kontrol	Duygu. Durum	Vücut Benlik.	Sosyal İlişkiler	Eğitsel Mes.A.	Aile İlişkileri	Dış Dü. Hak.	Psiko.	Üstün Uyum
Duyusal Durum	0.531								
Vücut ve Benlik İmajı	0.369	0.583							
Sosyal İlişkiler	0.221	0.512	0.412						
Eğitsel ve Mesleki Amaçlar	0.125	0.147	0.226	0.113					
Aile İlişkileri	0.308	0.437	0.402	0.236	0.393				
Dış Dünyaya Hakimiyet	0.249	0.482	0.428	0.307	0.359	0.337			
Psikopatoloji	0.428	0.713	0.546	0.433	0.221	0.439	0.449		
Üstün Uyum	0.233	0.312	0.339	0.380	0.355	0.245	0.497	0.373	
Başarı	-0.185	0.063	0.049	0.019	0.256*	0.189	0.211*	0.159	0.264*

* <.01 Anlamlı ve olumlu korelasyon

IV. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde çalışmadan elde edilen bulgular yorumlanacak ve yapılan diğer araştırmaların bulgularıyla çelişen ya da tutarlılık gösteren yönleri ortaya konmaya çalışılacaktır.

1. Okul sosyo-ekonomik düzeyi değişkenine göre Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Bu araştırmada öğrencilerin benlik kavramı örüntüleri okul sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre incelendiğinde, dürtü kontrol alt skalası dışında diğer alt skalalarda anlamlı bir farklılaşmaya yol açmamıştır. Dürtü kontrol alt skalasında alt sosyo-ekonomik düzeye giren Bayraklı ve 50. Yıl Lisesindeki öğrenciler daha yüksek puan almışlardır. Böyle bir bulgu alt sosyo-ekonomik düzeydeki okula devam eden öğrencilerin, engellere toleranslarının yüksek olduğunu düşündürmektedir. Birçok çalışma sosyal sınıf farkının, sosyal sınıf düzeyi yüksek olanlar lehine farklılaşmaya yol açtığını göstermekle birlikte bazı çalışmalarda da bu farkın anlamlı olmadığı gösterilmiştir. Grcen ve Rohver'in (1971) çalışmasında da alt sosyo ekonomik düzeydeki öğrencilerin üst sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilere göre yüksek benlik imajına sahip oldukları bulunmuştur.

Böyle bir sonuç alt sosyo-ekonomik düzeyde bulunanların birçok alandaki yoksunluklarını geliştirdikleri savunma mekanizmalarıyla kompanse ettiklerini düşündürmektedir.

Akademik başarı ile okul sosyo-ekonomik düzey değişkeni incelendiğinde ise, istatistik açıdan yüksek ve anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Sosyal sınıf seviyesi yükseldikçe başarıda da artış görülmektedir. Başarıdaki bu artışın üst

sosyo-ekonomik düzey seviyesindeki okulların lehine olması bu okulların sahip oldukları olanaklardan kaynaklandığını düşündürmektedir. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki okulların sahip olabileceği maddi olanakların eğitimdeki başarıyı arttırıcı etkisi olacağı düşünülmektedir.

2. Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzeye göre Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarıya ilişkin Bulguların Yorumu

Bu araştırmada Duygusal Durum, Vücut Benlik İmajı, Aile İlişkileri, Psikopatoloji alt skalalarında üst sosyo-ekonomik düzey algısında olan öğrencilerin lehine anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Diğer alt skalalarda istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma görülmemekle birlikte ortalamalar incelendiğinde, alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin benlik kavramlarının düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar yüksek, sosyo-ekonomik düzeyin benlik kavramını olumlu yönde etkilediğini düşündürmektedir. Munsan ve Spivey, (1983), Rosenberg, 1978; araştırmalarında üst sosyo-ekonomik düzeyde olmanın benlik kavramını olumlu yönde etkilediğini bulmuşlardır.

Can (1986) üst ve orta sosyo-ekonomik düzeyde olan aile çocuklarının benlik kavramı düzeylerini alt sosyo-ekonomik düzeydekilere göre daha yüksek bulmuştur. Bu çalışmalar bu araştırmanın sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir.

Bu araştırmada başarı ile algılanan sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Bununla birlikte üst ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin başarı puanları birbirine yakın alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin başarı puanları ise daha düşük bulunmuştur. Yapılan araştırmalar orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin sosyal sınıf seviyelerini yükseltmeye daha fazla güdülendiğini başarıyı arttırmaya daha fazla önem verdiklerini düşündürmektedir. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin ise

kaderci bir anlayış tarzını benimsediklerinden sınıf seviyelerini yükseltmeye ve başarıya daha az güdülenmiş oldukları düşünülmektedir. Bu sonuçlara göre bu araştırmadan elde edilen bulgular şaşırtıcı değildir.

3. Yaş Değişkenine Göre Benlik Kavramı Örüntüləri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Bu araştırmada öğrencilerin benlik kavramı örüntüleri yaşa bağlı olarak sadece Dürtü Kontrol, Aile İlişkileri ve Üstün Uyum alt skalalarında anlamlı bir farklılaşmaya yol açmıştır. Diğer alt skalalarda ise istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

Dürtü Kontrol ve aile ilişkileri alt skalalarında 14 yaş grubundakilerin yüksek benlik imajına 19 yaş grubundakilerin ise düşük benlik imajına sahip oldukları bulunmuştur. Küçük yaş grubundaki öğrencilerin yüksek benlik imajına sahip olmaları çevrenin 14 yaş grubundakilerden beklentilerinin, büyük yaş grubundakilerden beklediklerinden daha düşük olmasından kaynaklanabilir. 14 yaş grubundakilerdeki bu düşük beklenti, onların davranışlarında daha rahat olmalarını iç çatışmalarının daha az olmasını sağlayabilir. 18 yaşından sonra ergenin aileden uzaklaşma ve bağımsız olmaya her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyması, aile ilişkilerinde olumsuzlukların yaşanmasına neden olmuş olabilir. Can (1990) çalışmasında 17 yaş ve üstü öğrencilerin benlik tasarım düzeylerinde anlamlı derecelerde düşme olduğunu belirtmektedir (Akt. Güven, 1993).

Başarı ile yaş değişkeni arasında istatistik açıdan 20 yaş grubundaki öğrencilerin lehine anlamlı farklılaşma bulunmuştur. En düşük başarı puanı ise 14 yaş grubundaki öğrencilere aittir. Bu sonuçlar, 14 yaş grubundaki öğrenciler için Lise 2. sınıf programlarının ağır geldiğini düşündürmektedir. 20 yaş grubundaki öğrenciler ise sınıfta kalma ve ders tekrar etme avantajlarından dolayı yüksek başarı puanı elde etmiş olabilirler.

4. Cinsiyete Göre Benlik Kavramı rntleri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Öğrencilerin benlik kavramı örüntüleri cinsiyet açısından Dürtü Kontrol, Duygusal durum, Vücut Benlik imajı, Sosyal İlişkiler, Eğitsel ve Mesleki Amaçlar, stn Uyum alt skalalarında anlamlı farklılışmaya yol açmıştır. Aile ilişkileri, Dış Dünyaya hakimiyet ve Psikopatoloji alt skalalarında ise istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. İnanç (1988) alışmasında cinsiyetin birçok alt skalada farklılışmaya yol açtığını bulmuştur.

Psikolojik Benlik'in üç alt skalasında da Dürtü Kontrol, Duygusal durum, Vücut Benlik İmajı erkek öğrenciler lehine farklılaşma bulunmuştur. Sosyal Benlik'in iki alt skalasında (Sosyal ilişkiler Eğitsel ve Mesleki Amaçlar) ve üstün uyum alt skalasında da kız öğrenciler lehine farklılaşma bulunmuşutr.

Ataerkil bir aile yapısına sahip olan toplumumuzda erkek ouklara verilen önem daha fazladır. Bu önem erkek çocukların daha kendine güvenli ve duygusal açıdan daha uyumlu olmalarına neden olmuş olabilir. Toğrol'un (1968) liseli ve niversiteli kız öğrencilerle yaptığı araştırmada öğrencilerin büyük bir oranı "Dünyaya tekrar gelecek olsaydınız ne olmak isterdiniz" sorusuna "erkek olmak isterdim" cevabını vermişlerdir. Bu sonuçlar toplumun erkeğe verdiği değerin, kadının kendini algılayışına olumsuz etkisini göstermektedir (Kağıtışabışı 1977 s: 317).

Kız ğrencilerin sosyal ilişkiler, Eğitsel ve Mesleki Amaçlar, stn Uyum alt skalalarında yüksek benlik imajına sahip olmaları toplumun kadınlara yönelik beklentilerinden kaynaklanabilir. Toplumun kadına verdiği rolde kadının eğitim ve mesleki amaçlarında daha az iddiacı olması beklenir. Kadının sosyal ilişklerinde ve geleceğe yönelik planlarında kaygı düzeyi daha düşüktür. Bu da kadının sosyal ilişkilerinde geleceğe yönelik planlarında, daha başarılı olmasına neden olabilir.

Cinsiyete göre başarı puanlarına baktığımızda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha başarılı olduğunu görmekteyiz Bu da bize kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre başarıya daha fazla güdülendiğini düşündürmektedir. Kız öğrencilerin Bu araştırmada eğitsel ve mesleki amaçlar alt skalasından da yüksek puan alamaları bu bulgu ile tutarlılık göstermektedir.

5. Kardeşlerarası Doğum Sırasına Göre Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Bu araştırmada kardeşlerarası doğum sırası O.B.İ.E'nin hiçbir alt skalasında istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşmaya yol açmamıştır. Bununla birlikte Duygusal durum, Vücut Benlik İmajı, Sosyal İlişkiler, Eğitsel ve Mesleki Amaçlar, Psikopatoloji alt skalalarında ortanca çocukların puan ortalaması ilk ve son çocukların puan ortalamasına göre daha düşük bulunmuştur. Yapılan birçok araştırma çevreye uyumsuzluk belirtilerinin en fazla ortanca çocuklarda görüldüğünü ortaya koymaktadır. Yavuzer (1982) araştırmasında suçlu çocukların %60 'ının ortanca çocuk olduğunu bulmuştur. Arık ve Ayçiçeği (1990)'nin araştırmasında ise "ortanca çocuk" faktörünün nörotik davranış paternlerine yol açmadığı görülmüştür. Güngör (1989), çalışmasında ilk ve son çocukların ortanca çocuklara göre benlik kavramı düzeylerini daha yüksek bulmuştur. Bu bulgu bizim çalışmamızla tutarlılık göstermektedir.

Kardeşlerarası doğum sırası akademik başarı puanında da istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşmaya yol açmamıştır. Bununla birlikte ortanca çocukların başarı puanları, ilk ve son çocuklara göre daha düşük bulunmuştur. Bunun nedeni, ortanca çocuğun kendisinden daha güçlü ve yetenekli büyük kardeş ile kendisinden sonra gelen kardeşin yarattığı ikili sorunlarla başetmek zorunda kalmasından kaynaklanabilir (Geçtan, 1984 s: 81).

6. Kardeş Sayısına Göre Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Öğrencilerin benlik kavramı örüntüleri, kardeş sayısı açısından sadece "üstün uyum" alt skalasında anlamlı farklılaşma göstermiştir. Bu farklılaşma, "tek çocuk" ile "5 kardeş ve yukarısı" seçeneğini işaretleyen öğrenciler lehinedir. Ailede tek çocuk olan öğrencilerin, genel uyumlarının iyi olması, ailenin tek çocuğun isteklerini daha rahat karşılayabilmesinden ve tek çocuğun sorunlarıyla daha fazla ilgilenebilmesinden kaynaklanmış olabilir. 5 kardeş ve yukarısı seçeneğini işaretleyen öğrencilerin puanlarının yüksek çıkması da, ailedeki sosyal ortamın kalabalıklığı olarak yorumlanabilir. Ailedeki sosyal ortamın kalabalık olması, belli bir düzeni gerektireceğinden (işbölümü, insan ilişkileri, iletişim vb. konularında) kalabalık ortamda yaşayan çocukların daha avantajlı olduğu düşünülebilir.

İstatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma olmamakla birlikte "Aile ilişkileri" alt skalasında, "tek çocuk" seçeneğini işaretleyen öğrenciler oldukça düşük puan ($X = 38,32$) almışlardır. Bu da ergenlik döneminin ana-babaya bağımlılıktan sıyrılma dönemi olmasından kaynaklanabilir. Tek çocuklu bir ailede tek çocuğun da aileden bağımlılığını koparmakta olması, bir takım sürtüşmelerin yaşanmasına neden olmuş olabilir. (Havighurst, 1972)

Öğrencilerin başarı puanları kardeş sayısı açısından anlamlı bir farklılaşma göstermiştir. Bu farklılaşma tek çocuk olan öğrenciler lehinedir. Bu sonuç ailenin tek çocuğa sunabileceği eğitim olanaklarının fazla olması olarak yorumlanabilir.

7. Babanın Öğrenim Durumuna Göre Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Bu araştırmada Babanın Öğrenim Durumuna Göre Benlik kavramı örüntüleri hiçbir alt skalada anlamlı farklılaşmaya yol açmamıştır. Can (1991) çalışmasında babanın öğrenim düzeyi yükseldikçe benlik kavramının da yükseldiğini bulmuştur. Bu bulgular araştırmamızın bulguları ile çelişmektedir. Türkmen (1989) ise babanın eğitim düzeyinin benlik kavramında farklılaşmaya yol açmadığını bulmuştur. Bu bulgu ise araştırmanın bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

Başarı ile babanın öğrenim durumu arasında ise istatistik açıdan oldukça yüksek ve anlamlı farklılaşma elde edilmiştir. Araştırmamızın bulguları babanın öğrenim düzeyi ile başarı arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgu eğitim seviyesi yüksek olan babaların çocuklarını başarıya daha iyi güdülediği şeklinde yorumlanabilir.

8. Annenin Öğrenim Durumuna Göre Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Öğrencilerin Benlik kavramı örüntüleri annenin öğrenim durumu açısından hiçbir alt skalada anlamlı farklılaşmaya yol açmamıştır. Bu bulgu yine Can'ın (1991) çalışması ile çelişmektedir. Can (1991) araştırmasında annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe çocukların benlik kavramı düzeylerinin de yükseldiğini göstermiştir.

Annenin öğrenim düzeyine göre başarı puanlarına baktığımızda $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılaşma olduğunu görmekteyiz. Annenin öğrenim düzeyi yükseldikçe başarı puanlarında da yükselme olduğu bulgulara görülmektedir. Bu

bulguya göre annenin eğitim seviyesinin yüksek olmasının öğrencinin başarısını artırıcı ve başarıya güdüleyici bir etkisi olduğunu düşündürmektedir.

9. Babanın Mesleğine Göre Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Bu çalışmada babanın mesleği O.B.İ.E'nin hiçbir alt skalasında anlamlı farklılaşmaya yol açmamıştır. Bu bulgu bize babanın mesleğinin öğrencilerin benlik kavramlarında etkisi olmadığını düşündürmektedir. Babanın mesleği bir sosyal sınıf göstergesi olduğundan bu araştırmada bu değişkenin benlik imajını etkileyebileceği düşünülmüştü, elde edilen bulgulara göre ise babanın mesleği benlik imajını etkilememektedir. Babanın mesleği başarı puanında da herhangi bir farklılaşmaya yol açmamıştır. Araştırma sonuçlarının daha iyi yorumlanabilmesi için, mesleğe ilişkin gruptamanın daha fazlalaştırılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

10. Annenin Çalışıp Çalışmamasına Göre Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Bu araştırmada annenin çalışıp çalışmamasının benlik kavramında istatistik açıdan bir farklılaşmaya yol açmadığı ortaya konmuştur. Baruch (1976). Onur (1985) araştırmalarında annenin çalışmasının çocuğun özgüvenini etkilemediğini ortaya koymuşlardır.

Öğrencilerin başarı puanları annenin çalışıp çalışmamasına göre anlamlı farklılaşmaya yol açmıştır. Bu farklılaşma çalışan annelerin çocukları lehinedir.

Arık ve Ayçiceği (1990) çalışmalarında çalışan annelerin çocuklarına belirli sorumluluklar verip, topluma daha çok girmelerini sağladıklarını, böylece kendine güvenlerinin artmasında ve bazı görevleri tek başlarına yapmasını öğrenmede daha fazla güdülediklerini bulmuşlardır. Böyle bir sonuç araştırmamızın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir.

11. Aile İlişkileri Algısına Göre Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Öğrencilerin benlik kavramı örüntüleri aile ilişkilerine göre Eğitsel ve Mesleki Amaçlar ile Üstün Uyum alt skalası dışında diğer bütün skalalarda yüksek ve anlamlı farklılaşmaya yol açmıştır. Bu farklılaşma bütün alt skalalarda aile ilişkileri algısı "çok iyi" olan öğrenciler lehinedir. Yapılan araştırmalarda bu bulguları destekler niteliktedir. (Çetin, 1985; Yörükoğlu, 1986). Yörükoğlu'na göre benlik saygısı insanın en çok değer verdiği ana-babasının, kendine verdiği değere sıkı sıkıya bağlıdır. Ana babanın ittiği, değersiz bulduğu, umursamadığı bir çocuğun kendine saygı beslemesi beklenemez. (Yörükoğlu, 1986;95) Köknel'e göre (1985) aile ilişkilerindeki sıcak ve sevecen ortam insanın bütün ilişkilerinde görülen olumlu ya da olumsuz tutumları, davranışları etkilemektedir. Can'da (1986) aile ilişkileri iyi olan öğrencilerin benlik kavramlarının yüksek olduğunu bulmuştur.

Başarı ile aile ilişkileri istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşmaya yol açmamıştır. Bununla birlikte aile ilişkileri algısı "çok iyi" ve "iyi " olan öğrencilerin puan ortalamaları aile ilişkileri "kötü" olan öğrencilerin puan ortalamalarına göre daha yüksektir. Bu bulgu aile ilişkilerinin iyi olmasının başarıyı olumlu etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Araştırmalarda bu bulguyu doğrular niteliktedir. (Seaman, 1959; Kızıltan, 1984)

12. Bölüm Değişkenine Göre Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Öğrencilerin okudukları bölümler O.B.İ.E'nin hiçbir alt skalasında anlamlı farklılaşmaya yol açmamıştır. Başarı puanları ise bölüm değişkenine bağlı olarak

anlamalı düzeyde farklılaşmıştır. Bu farklılaşma Fen, Matematik bölümünde okuyan öğrencilerin lehinedir.

Bu bulgu öğretmenlerin gözlemlerini destekler niteliktedir. Öğretmenler Fen-Matematik bölümü öğrencilerinin akademik başarılarının diğer bölümlerde okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğu görüşündedirler. Üniversite giriş sınavlarında da Fen-Matematik puanıyla öğrenci alan bölümlerinin puanlarının yüksek olması bu bulguyu doğrular niteliktedir. Türkmen (1989) çalışmasında okunan bölüme göre (Fen-Sosyal) benlik kavramının farklılaşmadığını bulmuştur. Bu bulgu araştırmamızın bulguları ile tutarlılık göstermektedir.

13. Öğrencilerin Üniversitede Seçmeyi Düşündükleri Dal Değişkenine Göre Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Bu araştırmada öğrencilerin seçmeyi düşündükleri dal değişkenine göre benlik kavramı örüntüleri istatistik açıdan anlamalı bir farklılaşmaya yol açmamıştır. Başarı puanı ise öğrencilerin seçmeyi düşündükleri dal'a bağlı olarak anlamalı düzeyde farklılaşmıştır. Fen dal'ını seçecek olan öğrencilerin başarı puanları oldukça yüksektir. Onu matematik dal'ını seçecek olan öğrencilerin başarı puanları izlemektedir. Sosyal alanı seçecek olan öğrencilerin başarı puanları ise oldukça düşük bulunmuştur. Bu bulgu Bu araştırmada Fen-Matematik bölümünde okuyan öğrencilerin başarı puanları ile tutarlılık göstermektedir.

14. Öğrencilerin Branşı Seçme Nedenine Göre Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Bu araştırmada öğrencilerin branşı seçme nedenine göre Benlik Kavramı Örüntüleri Eğitsel ve Mesleki amaçlar, Aile İlişkileri, Üstün Uyum alt skalalarında anlamalı farklılaşmaya yol açmıştır. Diğer alt skalalarda anlamalı bir

farklılaşma görülmemiştir. Eğitsel ve mesleki amaçlar alt skalasında birinci seçeneği (sevdiğim için) işaretleyen öğrenciler lehine farklılaşma görülmektedir. Bu bulgu bir işi severek yapmanın mesleki geleceği planlamada ve okul çalışmalarında olumlu etkisi olacağı şeklinde yorumlanabilir. Aile ilişkileri alt boyutunda da birinci seçeneği işaretleyen öğrenciler yüksek benlik imajı puanı almışlardır. Bireyin kendi kararlarına güvenmesi, idealleri doğrultusunda seçimini yapması onun ailesel benliğini olumlu yönde etkilemektedir. Ya da aile ilişkilerinin iyi olması, bireyin ailesel benliğinin yüksek olması onun kendi kararlarına güvenmesini etkileyebilir. Bu boyutta çift yönlü etkileşim söz konusu gibidir. Kuzgun (1991)'a göre de ana-baba ilişkileri çocuğun yeteneğini, ilgilerini, okuldaki başarısını ve uyumunu etkileyen önemli bir etken olarak kabul edilmektedir. Aile ilişkileri alt boyutunda ikinci seçeneği (Ailem istediği için) işaretleyen öğrencilerin en düşük puanı alması ilginçtir. Bu bulgu ergenlik döneminde öğrencilerin aileden bağımsızlaşma ile aileye bağlı kalma onların isteklerini kabul etme çelişkisinin yaşanması olarak yorumlanabilir.

Üstün Uyum alt skalasında en yüksek puanı diğer "seçeneğini ve birinci seçeneği işaretleyen öğrenciler almışlardır. "Diğer " seçeneğini işaretleyen öğrenciler sosyal alanı seçmelerinin nedenini ; Matematik ve Fen derslerinin başarısız olması (3 kişi), yeteneklerinin bu yönde olması (2 kişi), en kolay branş olması (bir kişi) olarak açıklamışlardır. Bu bulguya göre öğrenciler zayıf ve üstün oldukları alanların farkındadırlar. Öğrencilerin kendilerini tanımaları, ilgi alanlarını bilmeleri üstün uyum alt skalasında yüksek puan almaları ile tutarlıdır.

Başarı puanı ile branşı seçme nedeni arasında da anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Bu farklılaşmada en yüksek başarı puanını ikinci seçeneği (ailem istediği için) işaretleyen öğrenciler almışlardır. Ayrıca dördüncü (işin getireceği gelirin yüksek olması) ve birinci (sevdiğim için) seçeneği işaretleyen öğrencilerin de başarı puanları yüksektir. Bu bulgu başarıda ailenin çocuğu güdülemesinin,

işin getireceği gelirin yüksek olmasının ve o branşın sevdiği için seçilmesinin başarıda önemli olduğu şeklinde yorumlanabilir.

15. Okul Başarı Algısına Göre Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarıya İlişkin Bulguların Yorumu

Bu araştırmada Başarı Algısına göre benlik kavramı örüntüleri vücut benlik imajı, Eğitsel ve Mesleki Amaçlar Aile İlişkileri, Dış Dünyaya Hakimiyet, Üstün uyum alt skalalarında anlamlı farklılaşma göstermiştir. Bu farklılaşma kendilerini başarılı algılayan öğrenciler lehinedir. Diğer alt skalalarda da Dürtü Kontrol alt skalası dışında kendilerini başarılı algılayan öğrenciler ortalamalarda yüksek benlik kavramına sahip olarak bulunmuştur. Yapılan birçok araştırma da bizim bu bulgumuzu destekler niteliktedir. (Robert and others (1987), Hart (1985), Gowan (1960), Farguhar (1968), Özkan (1987), Güngör (1989), Can (1986), Doğrusal (1987).

Başarı puanı ile başarı algısı arasında da çok yüksek ve anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Kendini "başarılı" algılayan öğrencilerin başarı puanları en yüksek, kendini "orta" başarılı algılayanların daha düşük, "başarısız" algılayanların ise en düşüktür. Bu bulgu öğrencilerin başarılarını gerçekçi değerlendirdiklerini düşündürmektedir. Notları yüksek olan öğrenci kendini başarılı düşük olan öğrenci de kendini başarısız olarak görmektedir.

16. Öğrencilerin Benlik Kavramı Örüntüleri ve Başarı Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulguların Yorumu

Bu araştırmada incelemeye çalıştığımız benlik imajı (kavramı) ile başarı arasındaki ilişki Offer Benlik imajı Envanterinin alt skalaları ile başarı puanları arasında uygulanan Pearson korelasyon analizi sonucu belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre Offer Benlik imajı envanterinin Eğitsel ve Mesleki

Amaçlar, Dış Dünyaya Hakimiyet ve Üstün Uyum alt skalalarında olumlu yönde ve anlamlı korelasyon gösterdiği bulunmuştur.

Eğitsel ve Mesleki amaçlar alt skalası ile başarı arasındaki korelasyon değeri .25 olarak saptanmıştır. Bu bulguya göre ergenin öğrenme ve mesleki geleceğini planlamada yüksek benlik kavramına sahip olması onun okul başarısını olumlu yönde etkilediğini düşündürmektedir.

Dış dünyaya hakimiyet alt skalası ile başarı puanı arasındaki korelasyon .21 düzeyinde bulunmuştur. Öğrencinin çevreye uyumunda başarılı olması, çevresinde meydana gelen olaylarla iyi başa çıkabilmesi başarıyı arttırıcı bir faktör olarak düşünülebilir.

Üstün Uyum alt skalası ile başarı arasındaki korelasyon değeri .26 olarak saptanmıştır. Üstün uyum alt skalasından alınan yüksek puan ergenin kendisi ve diğer insanlarla uyumunun iyi olduğunu, ego gücünün ve başedebilme yeteneğinin yüksek olduğunu düşündürmektedir. Bu alt skaladan alınan yüksek puan ergenin genel uyumunun iyi olduğunu düşündürmektedir. Bu bulguya göre genel uyumu iyi olan bir öğrencinin başarısının da olumlu yönde etkilenebileceği düşünülebilir.

Yapılan birçok araştırma da akademik başarı ile benlik kavramı arasında olumlu ilişki olduğunu göstermektedir. Gowan (1960, Earls (1967), Super (1951), Shaw ve Alves (1963), Arseven (1979), Doğrusal (1987). Bu çalışmalar bizim bulgularımızı destekler niteliktedir.

V. BÖLÜM

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak varılan sonuçlarla geliştirilen öneriler aşağıda belirtilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin benlik kavramları bulundukları sosyo-ekonomik düzeyden etkilenmekte, üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan öğrenciler daha yüksek benlik kavramına sahip bulunmaktadır. Öğrencilerin okul başarısı ise sosyo-ekonomik düzeyden etkilenmemektedir.

Yaş değişkeninin genel olarak benlik kavramında farklılıklara yol açmadığı fakat 14 yaş grubundaki öğrencilerin aile ilişkilerinde ve savunma mekanizmalarını iyi kullanmada başarılı oldukları görülmüştür.

Benlik kavramı kızlar ve erkekler açısından farklı benlik alanlarında farklılaşmaya yol açmıştır. Okul başarısında ise kız öğrencilerin belirgin olarak daha başarılı olduğu görülmüştür.

Doğum sırası ve kardeş sayısının genel olarak benlik kavramını etkilemediği ortaya çıkmıştır. Okul başarısında ise tek çocuk olan öğrencilerin başarı puanları daha yüksek bulunmuştur. Babanın ve annenin öğrenim durumu benlik kavramında farklılaşmaya yol açmamıştır. Bununla birlikte, anne ve babanın öğrenim düzeyi yükseldikçe okul başarısında yükselme görülmüştür.

Babanın mesleği benlik kavramını ve başarıyı etkilemezken annenin çalışıyor olması okul başarısını olumlu yönde etkilenmiştir.

Aile ilişkileri algısının "çok iyi" olması öğrencilerin genel olarak benlik kavramlarında yükselmeye yol açmıştır. Aile ilişkilerinin "çok iyi" olması okul başarısını da olumlu etkilemektedir.

Fen-Matematik bölümlerinde okuyan ve ileride Fen, Matematik alanını seçecek olan öğrenciler daha başarılı olurken, okunan bölümün ve ileride seçilecek alanın benlik kavramına bir etkisi olmamıştır.

Bir işi severek yapmanın ve bu konuda aileden destek görmenin benlik kavramına ve başarıya olumlu etkileri olduğu düşünülmektedir.

Kendini başarılı olarak algılayan öğrencilerin birçok alt skalada yüksek benlik kavramına sahip oldukları görülmektedir. Bu da genel olarak benlik kavramının yüksek olmasının başarıyı arttırıcı bir etkisi olduğunu ya da başarılı olmanın yüksek benlik kavramına yol açtığını göstermektedir. Bu iki kavramın birbirleri üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için daha geniş örneklem gruplarıyla ve farklı türde araştırmalarla çalışmakta fayda olacağı düşünülmektedir.

Ergenin üstün uyumunun, eğitsel ve mesleki amaçlarının, dış dünyaya hakimiyet alt skalalarındaki benliğinin başarı puanı ile olumlu korelasyon göstermesi başarıda benliğin önemli olduğunu düşündürmektedir. Bu yüzden öğrencinin başarısızlık gösterdiği konularda onu anlamaya çalışmalı, başarısızlık nedenleri araştırılmalı, kendine güveninin artması, başarılı olabilmesi için yardımcı olunmalıdır. Bireyi küçük düşürecek benliğini zedeleyecek davranışlardan kaçınılması gerektiği düşünülmektedir.

Aile sorunları olan başarısız öğrencilerin ailelerine aile danışmanlığı yapılmasının, öğrencinin benlik kavramının yükseltilmesine yol açacağı düşünülmektedir.

Her öğrencinin kendine özgü bir kişiliği, benliği olduğu göz önünde bulundurulmalı, her öğrenciden aynı başarı durumu beklenmemelidir. Önemli olan öğrenciyi ilgili olduğu alanlara yönlendirebilmek, başarısının gelişmesine olanak sağlamak, benlik kavramını yükseltme yollarını araştırmaktır.

Çeşitli nedenlerle olumsuz benlik imajı geliştirmiş olan ergenlere yardım edilebilmesi için ortaöğretim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri geliştirilmelidir.

Okul rehberlik öğrencilerin başarısızlık nedenlerini araştırırken O.B.İ.E.'den yararlanabilecekleri düşünülmektedir. Benlik, başarı ve diğer değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar genişletilmeli, daha büyük örneklem gruplarıyla çalışarak, daha fazla genelleme yapılabilecek veriler sağlanmalıdır.

ÖZET

Bu çalışmada, lise öğrencilerinde Benlik Kavramı-Başarı İlişkisi incelenmeye çalışılmıştır. Bu genel çerçevede lise öğrencilerinin benlik kavramları ve akademik başarılarının cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey, kardeş sayısı, doğum sırası, aile ilişkileri, başarı algısı vb. değişkenlere bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

Çalışmada öğrencilerin benlik kavramı düzeylerini ölçmek amacıyla Offer Benlik İmajı Envanteri (O.B.İ.E) kullanılmıştır. Akademik başarıyı ölçmek içinde okul kayıtlarından yararlanılmış, öğrencilerin not ortalamaları alınmıştır.

Araştırma 1993-1994 öğretim yılının ikinci semestrinde İzmir İli Metropol alanında bulunan 6 ayrı lisede gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubu olarak lise ikinci sınıfa devam eden 138 erkek 136 Kız olmak üzere 274 öğrenci alınmıştır.

Bulgulara göre öğrencilerin benlik kavramları "sosyo-ekonomik düzeye" göre üst sosyo-ekonomik düzeyde olanların lehine "cinsiyete" göre bazı alt skalalarda kızların bazı alt skalalarda erkek öğrencilerin lehine, "aile ilişkileri" aile bireyleriyle ilişkileri iyi olanlar lehine "başarı algısı" da kendini başarılı algılayan öğrenciler lehine farklılaşma göstermiştir. Öğrencilerin babalarının ve annelerinin öğrenim durumları, babanın mesleği ile annenin çalışıp çalışmaması okuduğu bölüm, üniversitede seçeceği dal benlik kavramlarında herhangi bir farklılaşmaya yol açmamıştır.

Akademik başarı ile ilgili bulgularda kız öğrenciler daha başarılı bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzey, doğum sırası, babanın mesleği farklılaşmaya yol açmamıştır. "Kardeş sayısı" tek çocuk olanlar lehine, "annenin ve babanın öğrenim durumları" yüksek okul mezunları lehine, "annenin çalışıp çalışmaması" çalışan annelerin lehine, "Bölüm" değişkeni ve "seçeceği dal" değişkeni Fen-Matematik bölümünde okuyanlar ve Fen-Matematik alanını

seçenler lehine, "başarı algısı" başarı puanı yüksek öğrenciler lehine farklılaşma göstermiştir.

Akademik başarı ile benlik kavramının Eğitsel ve Mesleki Amaçlar, Dış dünyaya hakimiyet, Üstün Uyum alt skalalarında olumlu korelasyon gösterdiği diğer alt skalalarda benlik kavramı ile başarı arasında anlamlı korelasyonun bulunmadığı saptanmıştır.

KAYNAKÇA

- 1- Avazian, Karyn Lorraine Wood. **The Effects of Learning Disabilities on a Child's Self Concept**. Doctoral Reserarch Paper, Biala University. California 1987
- 2- Balk, David E. **"The Self-Concepts of Bereaved adolescents: Sibling Death and its Aftermath"**. Journal of Adolescents Research Vol 5 (1) 112-132 U.S. Janvary 1990
- 3- Bayezid, G. Fakülte Öğrencilerinin Benlik İmajına Sosyo Ekonomik Değişkenlerin Etkisi, 1. Eğitim Kongresi, Buca Eğitim Fakültesi, 1992.
- 4- Bayezid, G. Bahrami, N. Türk ve İranlı Öğretmen Adaylarının İnsan Doğası, Felsefesi ve Benlik İmajı, Sosyal Psikiatri Kongresi, Antalya 1994.
- 5- Baymur, Feriha **Genel Psikoloji** Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi 6. Basım İstanbul 1984
- 6- Bornholt, Laurel J. and others. **"Perceptions of achievement: The Effects of Gender, School Type and Grade"**. Reports Research Australia 1988
- 7- Brookover, W.B; Thomas, S., Petterson, A. **Self-Concepts of Ability and School Achievement** Sociology of Education, 1964
- 8- Büyükkurt, G. **Yurtdışı Deneyiminin Öğrencilerin Benlik kavramları ile Başarı Güdülleri Üzerindeki Etkileri**. Eğitim ve Bilim 1990
- 9- Can, Gürhan **"Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımını Etkileyen Ailesel Değişkenler"** Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 4 Sayı: 1-2 1991
- 10- Cansever, Gökçe **İçimdeki Ben: Freud Görüşünün Açıklanması** Boğaziçi Üniversitesi Yayınları İst. 1976

- 11- Ceyhan, Erdal. **"Gençlik ve Sorunları"** Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Vol 2 No: 1 s. 32-42 1992
- 12- Cüceloğlu, Doğan **İnsan ve Davranışı: Psikolojini Temel Kavramları.** Remzi Kitabevi İstanbul 2. Basım 1991
- 13- Cüceloğlu Doğan. **İnsan İnsana,** Altın Kitaplar Yayınevi İstanbul 4. Basım 1984
- 14- Çuhadaroğlu, F. **Gençlerde Benlik Saygısı ile ilgili Bir Araştırma XXI.** Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Adana 1985
- 15- Çuhadaroğlu, F. ve Sonuvar, B. **"Adölesan intiharları ve Kendilik İmgesi".** Türk Psikiyatri Dergisi 4. 29-38 1993
- 16- Çuhadaroğlu, F; Sonuvar, B; Özusta, Ş. **Offer Kendilik İmgesi Ölçeği Uyarlama Çalışması XII.** Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları XII. Ulusal Psikoloji Kongresi Düzenleme kurulu ve Türk Psikologlar Derneği Yayını 137-141 ankara 1993
- 17- Doğrusal, N **İlkokul 5. sınıf Öğrencilerinde Benlik Kavramının Akademik Başarı Üzerindeki Etkisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. H.Ü. 1987.
- 18- Dixon, John Ross **The Dropou Dilemma; Parenting in a Preventive Mode** Paper Presented at tha Annual in service Training Conference Clevclend, November 1986
- 19- Durukan, G.M. **Lise öğrencilerinin benlik kavramları ve sosyal uyum düzeyleri arasındaki ilişki.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir, 1994.
- 20- Ekşi, Aysel **Gençlerimiz ve Sorunları** İstanbul Üniversitesi İstanbul 1982
- 21- Enç, Mithat: **Ruhbilim Terimleri Sözlüğü** Karatepe Yayınları, Ankara 1990

- 22- Entwisk, D.R; Alexander, K.L.; Pallas, A.M.; Cadigan, D. **"The Emergent Academic Self İmage of First Graders. İts Response to Social Structure"**. Child Development Vol 58 5 1190-1206 1987
- 23- Ersanlı, K. **Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımı Düzeylerini Etkileyen Faktörler**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Konya 1988
- 24- Garrison and Garrison, Jr. **Benlik Gelişimi Ergenlik Psikolojisi Derleyen: Bekir Onur Hacettepe Taş Kitapçılık 305-334 ankara 1985**
- 25- Geçtan, Engin **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar Remzi Kitapevi İstanbul 1988**
- 26- Geçtan, Engin **Psikanaliz ve Sonrası Maya Yayınları, 2. Basım Ankara 1984**
- 27- Gilly, Mchael; Lacour, Miachel; Meyer, Roger. **Ideal self-İmage Social Images and Scholastic Standing: Comparative Study Among CM2 Students Bulletin de Psychogic Vol 25 (14-17) 792-806 France 1971**
- 28- Girgin, G. **Sosyo-Ekonomik Kesimlerden 13-15 yaş Gurubu Öğrencilerinde Kaygı Alanları ve Kaygı Düzeyinin Başarıyla İlişkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir 1990
- 29- Güney, M. **Üniversite öğrencileri Arasında Depresyon ve Problem Alanlarının Akademik Başarı ile İlişkileri** Yayınlanmamış Docentlik Tezi Ankara, Ankara Üniversitesi, 1982
- 30- Güngör, A. **Lise Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerini Etkileyen Etmenler** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Ankara 1989
- 31- Güven, A. **Farklı Öğretim Programı İzleyen Öğrencilerde Algılanan Ana-Baba Öğretmen Tutumlarının Benlik Kavramına Etkisi** Yayınlanmamış Doktora Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir 1993

- 32- Hart, J.G. "Its Relation to Other Measures of Slef-Esteem and Academic Ability" British Journal of Educational Psychology. Vol:55 No:2 167-169 1985
- 33- İnanç, Banu. **Adölesan Dönemindeki Öz-İmaj Örüntüsünün İncelenmesi-Ön çalışma.** Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt:1 Sayı:1 (100-115) 1987
- 34- İnanç, Banu "Türk Gençlerinin Öz-İmaj örüntüsında cinsiyetin ve okuldaki öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeylerinin Etkisi" Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 1 Sayı 2 (71-84) 1988
- 35- İnanç, Banu **Türk Ergenlerinin Öz- İmajları** V. Ulusal Psikoloji Kongresi Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı Sayı: 8 (519-526) İzmir 1990
- 36- İnanç, Necmettin . **Gençlerde Kimlik Gelişimi ve Kimlik Bunalımı** Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Vol:2 No:2 (69-77) 1992
- 37- Kağıtçıbaşı, Çiğdem **İnsan ve İnsanlar** Sosyal Psikolojiye giriş İstanbul, 1977.
- 38- Keith, Tmothy and other. **Effects of Slef-Concepts and Locus of Control on Achievement** Paper Presented at the Annual Meeting of the National Association of School Psychologists Las Vegas April 1985
- 39- Kelly Kevin R.; Jordan, Laverne K. "Effects of Academic Achievement and Gender on Academic and Social self-concept: A Replication Study" Journal of Counseling and Development Vol: 69 No:2 (173-177) 1990
- 40- Köknel; Özcan, **Kaygıdan Mutluluğa Kişilik** Altın Kitaplar Yayınları 6. Basım İstanbul 1985
- 41- Kuzgun, Yıldız **Rehberlik ve Psikolojik Danışma** O.S.Y.M. Yayınları Ankara 2 Basım 1991

- 42- Lay, R, Wakstein, J. Race **Academic Achievement and self-concept of Ability** 24th Annual Forum of the Association for Institutional Research Texas 1984
- 43- Maruyama, G.M.; Finch, M.D.; Mortimer, J.T. **Processes of Achievement in the Transition to Adulthood**. Current Perspectives of Aging and the Life Cycle. Vol: 1 61-87 1985
- 44- Miner, Maureen H. "**The Self-concept of Homeless Adolescents**". Journal of Youth and Adolescence, Vol:20 (5) 545-560 Oct. 1991
- 45- Morgan, C.T. **Psikolojiye Giriş Ders Kitabı** Yayın Sorumlusu S. Karakaş H. Ü. Psikoloji Bölümü Yayınları 373-410 2. Basım ankara 1984
- 46- Muuss, Rolf E. **Ergenlikte Kimlik Bunalımı** Çev. Meral Çileli. Ergenlik Psikolojisi Derleyen: Bekir Onur. Hacettepe Taş Kitapçılık 199-208 Ankara 1985
- 47- Origlia, D. and Ovillion H. **Ergenlikte Kişilik Gelişimi** Ergenlik Psikolojisi Derleyen: Bekir Onur. Hacettepe Taş Kitapçılık 159-170 Ankara 1985
- 48- Öner, U. **Benlik Kavramı ile Mesleki Benlik Kavramı Arasındaki Farkın Akademik Başarı ile İlişkisi** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 1982
- 49- Öner, U. **Benlik Gelişimine İlişkin Kuramlar** Ergenlik Psikolojisi. derleyen Bekir Onur. Hacettepe Taş Kitapçılık 67-83 Ankara 1985
- 50- Özgün, L.T. **Ergenlerde Benlik Kavramı**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. İstanbul 1987
- 51- Özkan, I. **Gençliğin Akademik (okul) Başarısını Etkileyen Zihinsel ve Ruhsal Faktörler**. I. Milletlerarası Gençlik Kongresi Selçuk Üniversitesi 225-229 Konya 1987

- 52- Özyürek, Mehmet **"Ortopedik Arızalı öğrencilerde Benlik Kavramı ve Denetleme Odağı"** Yayınlanmamış Doçentlik Tezi A. Ü. Eğitim Fakültesi 1982
- 53- Peterson, Anne C; and others **Coping with Adolescence: The Functions and Dysfunctions of Poor Achievement** Paper Presented at the Biennial Meeting of the society for Research in Child Development Baltimore April 1987
- 54- Purkey, W. W. **Self-Concept and School Achievement** New Jersey Prentice Hall inc. 1970
- 55- Reddy, W. B; Langmeyer, D.; Asch, P.A. **Self-Concept, school self-Image, Satisfaction and Involvement in an Alternative High School** Psychology in the Schools Vol: 15 No: 1 66-71 1978
- 56- Revicki, D. A. **The Relationship Between Self-Concept and Achievement. An Investigation of reciprocal Effects** Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association Newyork-March 1982
- 57- Roberts. L.R. and others **Gender Differential Developmental Change in the Achievement Self-Image Relationship over early Adolescence** Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association 20-24 Washington D.C. April 1987
- 58- Roberts L.R.; Peterson, A.C. **The Relationship Between Academic achievement and social Self Image During Early Adolescence.** Journal of Early Adolescence. Vol:12 No:2 197-219 1992
- 59- Satılmış, G. ; Seber, G. **Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Ergenlerde Benlik Saygısı** Psikoloji Dergisi Cilt: 7 Sayı 23 68-73 1989

- 60- Shaw, M.E. "The self-Image of Black and White pupils in an Integrated School" Journal of Personality Vol 42(1) 12-22 Florida March 1974
- 61- Torucu, Koçak B., **13-14 Yaşındaki Gençlerin Sosyo-Ekonomik düzeyi ve ana-Baba Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip Benlik Saygısına Etkisinin Araştırılıp Karşılaştırılması** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir, 1991.
- 62- Türkmen, F. **Üniversite Öğrencilerinin Benlik Kavramı** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Ankara 1989.
- 63- Yörükoğlu, A. **Gençlik Çağı** Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Ankara 1986.

EKLER

KİŞİSEL BİLGİ ALMA FORMU

*Açıklama : Aşağıdaki anket soruları bilimsel bir amaçla kullanılmaktadır. Doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Size uygun olan ifadeleri parantez içine (X) işareti koyarak belirtiniz. Gerekli olan sorularda noktalı yerleri doldurunuz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

1- Bölümünüz

2- Size göre aileniz hangi ekonomik düzeye girmektedir?

() Üst

() Alt

() Orta

3- Sizinle birlikte kaç kardeşsiniz?

() 1. Kardeşim yok

() 2. İki kardeş

() 3. Üç kardeş

() 4. Dört kardeş

() 5. Beş kardeş ve yukarısı

4- Ailenizin kaçınıcı çocuğusunuz?

() 1. Birinci () 2. Ortanca belirtiniz () 3. Son çocuğu

5- Babanızın Öğrenim durumu

() 1. Okur - yazar değil

() 2. Okur - yazar

() 3. İlkokul mezunu

() 4. Orta veya dengi okul mezunu

() 5. Lise veya dengi okul mezunu

() 6. Yüksekokul mezunu

() 7. Üniversite mezunu

6- Annenizin öğrenim durumu

() 1. Okur - yazar değil

() 2. Okur - yazar

() 3. İlkokul mezunu

() 4. Orta veya dengi okul mezunu

() 5. Lise veya dengi okul mezunu

() 6. Yüksekokul mezunu

() 7. Üniversite mezunu

7- Babanızın mesleği

- ☐ 1. Çiftçi
- ☐ 2. İşçi
- ☐ 3. Memur
- ☐ 4. Üst düzeyde memur / yönetici
- ☐ 5. Sebest meslek. Belirtiniz
- ☐ 6. Esnaf / zanaatkar. Belirtiniz
- ☐ 7. Tüccar
- ☐ 8. İşveren / sanayici
- ☐ 9. Emekli
- ☐ 10. İşsiz
- ☐ 11. Diğer. Belirtiniz.....

8- Anneniz çalışıyormu ?

- ☐ 1. Çalışmıyor
- ☐ 2. Çalışıyor

9- Aile bireyleriyle ilişkilerinizin.

- ☐ 1. Çok iyi
- ☐ 2. İyi
- ☐ 3. Lötü

10- Size göre okul başarı durumunuz.

- ☐ 1. Başarılı
- ☐ 2. Orta
- ☐ 3. Başarısız

11- İleride seçmeyi düşündüğünüz dal

- ☐ 1. Fen Bilimleri
- ☐ 2. Sosyal Bilimler
- ☐ 3. Matematik Bilimleri
- ☐ 4. Yabancı Dil

12- Bu branşı seçme nedeniniz

- ☐ 1. Sevdiğim için
- ☐ 2. Ailem isteği için
- ☐ 3. İş bulma olanağının fazla olması
- ☐ 4. İşin getireceği gelirlin yüksek olması
- ☐ 5. Başka olanağımın olmayışı
- ☐ 6. Diğer. Belirtiniz

13- Doğum Tarihiniz

14- Cinsiyetiniz

15- Okul Numaranız.....

OFFER BENLİK İMAJİ ENVANTERİ

AÇIKLAMA :

Bu anket bilimsel amaçlar için kullanılmaktadır. Yanıtlar için doğru veya yanlış yoktur.

Anketteki ifadelerin herbirini dikkatle okuduktan sonra ifadenin sizi ne derece tanımladığını göstermek için cevap kağıdındaki ilgili sayıyı çember içine alınız. Sayılar "Sizi çok iyi tanımlıyor" dan "Sizi hiç tanımlamıyor" 'a kadar olan kategorilere karşılık olarak verilmiştir.

Lütfen tüm ifadeleri cevaplayınız.

1. İnsanlarla beraberken birisinin benimle alay edeceğinden korkarım.
2. Gelecekte ana ve babamın benimle gurur duyacaklarını sanıyorum.
3. Kolayca paniğe kapılırım.
4. Ana ve babam hemen her zaman erkek veya kız kardeşim gibi bir diğer kişiyi kayırırlar.
5. Çoğu zaman kendimi gergin hissedirim.
6. Genellikle pikniklerde ve partilerde kendimi yabancı hissedirim.
7. Gelecekte ana ve babam benle ilgili düş kırıklığına uğrayacaklar.
8. Bazen kontrol edemez görüldüğüm/ağlama ve/veya gülme krizlerim oluyor.
9. Azmedersem hemen hemen her şeyi yapabilirim.
10. Çok sık babamın bir işe yaramadığını hissedirim.
11. Çoğu zaman aklım karışıktır.
12. Tanıdığım pek çok insana karşı kendimi daha aşağı hissedirim.
13. Ana ve babamı anlamak benim ötemde birşey.
14. Karmaşık şeyleri bir düzene sokup onlardan bir anlam çıkarmaktan hoşlanmam.
15. Geçirdiğimiz yıl sağlığım beni çok endişelendirdi.
16. Suçlu olmasam da çoğu zaman kendimi suçlarım.
17. Çoğu zaman mutluyumdur.
18. Eleştirileri gücenmeden kaldırabilirim.
19. Bazen kendimden o denli utanırımki köşeye saklanıp ağlamak isterim.
20. Gelecekteki mesleğimden gurur duyacağıma eminim.
21. Duygularım kolayca incinir.
22. Arkadaşlarımdan birine çok kötü bir şey olursa ben de üzülürüm.
23. Gelecekteki görüntüm bana doyum veriyor.
24. Çoğu zaman duygusal açıdan kendimi boş hissedirim.
25. Çalışmaktansa boş oturup aylakça vakit geçirmeyi yeğlerim.
26. Toplumumuz bir rekabet toplumdur ve ben bundan kormuyorum.

27. Çoğu zaman ana ve babam birbirleriyle iyi geçinirler.
28. Baş insanların nedensiz yere benden hoşlanmadıklarını sanıyorum.
29. Yeni arkadaşlıklar kurmayı çok zor bulurum.
30. Fazlasıyla endişeliyim.
31. Ana ve babam sert oldukları zaman kızsam bile doğru olduklarını hissederim.
32. Diğer bir erkekle/kızla yakın çalışmam bana zevk vermez.
33. Vücudumdan grur duyuyorum.
34. Bazen gelecekte nasıl bir iş yapacağımı düşünüyorum.
35. Baskı altında dahi sakin olmayı başarırım.
36. Büyüyüp bir aileye sahip olduğumda en az birkaç yönden şimdiki aileme benzeyecek.
37. Sık sık yaşama devam etmektense ölmeyi yeğlediğimi hissederim.
38. Arkadaş edinmek benim için çok zordur.
39. Yaşamımın geri kalan kısmını çalışmaktansa destek alarak yaşamak isterim.
40. Ailedeki kararların alınmasında benim de rolüm olduğunu hissederim.
41. Bir şey öğreneceğim için düzeltilmeye aldırılmaz.
42. Kendimi çok yalnız hissederim.
43. Yaşamdan zevk alırım.
44. Çoğu zaman sakin bir yapım vardır.
45. İyi yapılmış bir iş bana zevk verir.
46. Ana ve babam bana genellikle sabırlıdır.
47. Bana sevdiğim kişileri taklit etmek zorundaymışım gibi geliyor.
48. Kendileri mutsuz bir çocukluk geçirdiklerinden ana-babalar çoğunlukla insanı anlamazlar.
49. Yaşıtlarımla beraber olmaktansa yalnız olmayı yeğlerim.
50. Bir şeyi yapmaya karak verdiğimde onu yaparım.
51. Diğer insanlardan öğreneceğim pek çok şey olduğunu hissederim.
52. Sürekli olarak bir şeyden korkarım.
53. Çoğu kez hiç de olmak istediğim kişi olmadığını düşünürüm.
54. Yeni bir durumda karşılaşacağımı bilirim onun hakkında önceden mümkün olduğu kadar bilgi edinmeye çalışırım.
55. Çoğu zaman evde sorun olduğumu hissederim.
56. Diğer insanlar beni tasdik etmezse çok bozulurum.
57. Ana babamın birinden, diğerinden çok hoşlanırım.
58. Diğer insanlarla beraber olmak bana iyi duygular verir.
59. Bir şeyden başarısızlığa uğradığımda diğer bir başarısızlığı engellemek için ne yapabileceğimi bulmaya çalışırım.

60. Sıkça kendimi çirkin ve cazibesiz hissederim.
61. Sürekli hareket halinde olmama karşın işleri halledemiyorum.
62. Diğer insanlar bana baktığında iyi gelişmemiş olduğumu düşünüyor olmamalılar.
63. Ana babam benden utanıyorlar.
64. Gerçeği düştten ayırt edebileceğimi inanırım.
65. Kendimi güçlü ve sağlıklı hissederim.
66. Üzüntülü olsamda iyi bir espriden zevk alırım.
67. Çoğu zaman evden uzak kalmaya çalışırım.
68. Yaşamı görünürde çözümünü olmayan sonsuz sorunlar serisi olarak görürüm.
69. Kararlar verebilecek durumda olduğumu hissediyorum.
70. Yıllardır ana babama karşı kin besliyorum.
71. Gelecekte kendim için sorumluluklar almayacağıma eminim.
72. Hiç bir şekilde bir marifetim olmadığını hissederim.
73. Başıma gelecek bir olayın nasıl üstesinden geleceğimi önceden düşünmem.
74. Çoğunlukla ana ve babam benden hoşnutturlar.
75. Arkadaş edinmede belirli bir güçlük çekmem
76. Zor problemleri çözmekten hoşlanmam.
77. Okul ve ders çalışmak benim için çok az şey ifade eder.
78. Çok sık annemin işe yaramadığını hissederim.
79. Kişinin geleceği hakkında biraz kaygılanması, geleceğini daha iyiye gitmesine yardımcı olur.
80. Genellikle kendimi kontrol ederim.
81. Gittiğim pek çok partiden zevk alırım.
82. Anlayamadığım korkularım çok değildir.
83. Sık sık kendimi üzgün hissederim.